

แนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาพื้นที่องค์การบริหาร
ส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

โดย

นายคงชิต ชินสิญจน์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

แนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาพื้นที่องค์การบริหาร
ส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

โดย

นายคงชิต ชินสิญจน์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

GUIDELINES FOR LOCAL POLITICAL DEVELOPMENT: A CASE STUDY
OF BANGRAKNOI DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION,
AMPHOE MUEANG, NONTHABURI PROVINCE

BY

MR.KONGCHIT SHINNASIN

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF POLITICAL SCIENCE (POLITICS AND GOVERNMENTS)
PROGRAM IN POLITICS AND GOVERNMENTS FOR EXECUTIVE
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2020

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

นายคงชิต ชินสิญจน์

เรื่อง

แนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

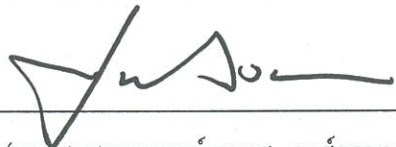
เมื่อ วันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2564

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ชาญ เวงศ์ยานนาวา)

คณบดี

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิตา กมลเวชช)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	แนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
ชื่อผู้เขียน	นายคงชิต ชินสิญจน์
ชื่อปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
สาขา/คณะ/มหาวิทยาลัย	การเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	รองศาสตราจารย์ธนศ วงศ์ยานนาวา
ปีการศึกษา	2563

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล บางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีและเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ดำเนินการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชนและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย จำนวน 19 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 10 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการที่ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง การไม่ได้รับข่าวสารจากองค์การบริหารส่วนตำบล การไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดฝึกอบรมให้กับประชาชน ตลอดจนคนดั้งเดิมในชุมชนมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ไม่สนใจการเมือง ไม่เข้าสังคมจึงทำให้ถูกชักจูงในทางการเมืองที่ไม่ถูกต้องได้ง่าย ส่วนแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยนั้นผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นคล้ายกัน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ควรให้ความรู้ทางการเมืองแก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง จัดกิจกรรมที่ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามในแต่ละกิจกรรม เปิดเวทีชาวบ้านเพื่อแสดงความคิดเห็นระหว่างคนในชุมชนกับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย และมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง นอกจากนี้

ผู้นำชุมชนยังให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องแนวทางการพัฒนาการเมืองที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดคือ การที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยนำหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักความสำนึกรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และหลักการกระจายอำนาจมาปกครองคนในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งทางการเมืองอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น, องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย,
จังหวัดนนทบุรี.

Independent Study Title	GUIDELINES FOR LOCAL POLITICAL DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF BANGRAKNOI DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, AMPHOE MUEANG, NONTABURI PROVINCE
Author	Mr.Kongchit Shinnasin
Degree	Master of Political Science (Politics and Governments)
Major Field/Faculty/University	Program in Politics and Governments for Executive Political Science Thammasat University
Independent Study Advisor	Associate Professor Thanet Wongyannava
Academic Years	2020

ABSTRACT

A Study of Guidelines for Local Political Development: A Case Study of Bangraknoi District Administrative Organization, Amphoe Muang, Nonthaburi Province. The objective of this study was to study factors affecting political development in Bangraknoi District Administrative Organization, Amphoe Muang, Nonthaburi Province and to study guidelines for political development in Bangraknoi District Administrative Organization, Amphoe Muang, Nonthaburi Province. The study was conducted by using qualitative research methodology. The data was collected from 19 community leaders and administrators of Bangraknoi District Administrative Organization, divided by in-depth interviews with 10 people and focus group discussion with 9 people. The data was analyzed by Content analysis. The results of the study revealed that the factors affecting political development in the Bangraknoi District Administrative Organization are the insufficient of political knowledge in people, unable to access the news from District Administrative Organization, refused to participated in political activity which District Administrative Organization organized for people. Moreover,

local people in the community also had economic problems, lack of interest in political issues and not socializing. As a result, it is easy to be influenced by the wrong point of view in politics. As the guidelines for local political development in Bangraknoi District Administrative Organization, the community leaders had similar opinion that political knowledge should be provided to people in the community thoroughly, organize activities that involve people in the community where people in the community can participate or take a role as both a leader and a follower in each activity, open a platform for villagers to express opinions between people in the community and the administrators of Bangraknoi District Administrative Organization, and set up the public relations to let people access all the information thoroughly. Besides, the community leaders also made additional recommendations on the guidelines for the best efficiency in political development that the Bangraknoi Subdistrict Administrative Organization adopted the principles of good governance principles which consists of Rule of law, Accountability, Transparency, Participation and Decentralization to rule the people in the community for real political strength.

Keyword: Local Political Development, Bangraknoi District Administrative Organization, Nonthaburi Province.

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์ และอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ธเนศ วงศ์ยานนาวา รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา ชินสิญจน์ ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณกมล ปุณยเขตต์ทิกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณ ไชยนิทย์ อาจารย์ ดร.นิรัตน์ เพชรรัตน์ และอาจารย์ ดร.ภราดร กาญจนสุธรรม ซึ่งทุกท่านได้กรุณาเสียเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษาและข้อคิดเห็นในการตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพื่อให้การค้นคว้าอิสระเล่มนี้สมบูรณ์ที่สุด

กราบนมัสการขอบพระคุณเจ้าอาวาสวัดบางรักน้อย ขอขอบคุณผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ผู้นำชุมชนและประชาชนในตำบลบางรักน้อย กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทุกท่านที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม และขอขอบคุณทุก ๆ ท่าน ที่คอยให้ความช่วยเหลือและคอยให้กำลังใจผู้ศึกษาด้วยดีเสมอมา ประโยชน์อันได้อันเกิดจากการศึกษาค้นคว้าอิสระเล่มนี้ ผู้ศึกษาขอมอบเป็นเครื่องบูชา มารดา บิดา ตลอดจนครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิวิชาความรู้ให้กับผู้ศึกษา

หากมีข้อผิดพลาดประการใดจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว เพื่อปรับปรุงแก้ไขในการศึกษาโอกาสต่อไป

นายคงชิต ชินสิญจน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(8)
สารบัญภาพ	(9)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	9
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	9
1.4 สมมติฐานการศึกษา	10
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
1.6 วิธีการศึกษาระเบียบวิธีการวิจัย	10
1.7 ขอบเขตและวิธีการศึกษา	11
1.8 คำนิยามศัพท์เฉพาะ	12
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	13
2.1 แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาการเมือง	13
2.2 แนวคิดการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น	18
2.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองและหลักธรรมาภิบาล	22
2.4 ข้อมูลพื้นฐานของตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี	35

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
2.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา	42
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา	45
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	45
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	45
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	47
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	48
บทที่ 4 ผลการศึกษา	49
4.1 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก	49
4.2 ผลการสนทนากลุ่ม	60
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล	82
5.1 สรุปผลการศึกษา	82
5.2 อภิปรายผลการศึกษา	84
5.3 ข้อเสนอแนะ	89
รายการอ้างอิง	91
ภาคผนวก	96
ประวัติผู้เขียน	99

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 การจัดกิจกรรมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรี	74

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	แสดงกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์	44
4.1	แสดงการเชื่อมประสานเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม Clinic Center เพื่อพัฒนา กรอบพัฒนาสังคมของท้องถิ่นสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น	65
4.2	แสดงรูปโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อย	70
4.3	แสดงรูปแบบการจัดกิจกรรมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อย	72
5.1	แสดงรูปแบบ COMPLETES MODEL	84

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วส่งผลทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการพัฒนาด้านการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยโดยมีประชาชนมีส่วนร่วมซึ่งเป็นสิ่งที่ดี แต่ในสถานการณ์บ้านเมืองขณะนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ไม่เหมาะสมจึงส่งผลทำให้เกิดปัญหาวิกฤตทางการเมืองการปกครองขึ้นภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง ในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ปัญหาเหล่านี้เกิดจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองและการทหารที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีความเห็นต่อต้านและสนับสนุนต่าง ๆ นานาและยังสะท้อนถึงความไม่เสมอภาคและความแตกแยกระหว่างชาวเมืองและชาวชนบท¹ ซึ่งมีผลทำให้การเมืองไทยเกิดการปั่นป่วนวุ่นวาย ทั้งยังส่งผลกระทบถึงปัญหาอื่นตามมาอีกหลายด้าน อาทิ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ปัญหาการศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำให้การเมืองของประเทศไทยเสื่อมถอยลงอย่างเห็นได้ชัด สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจาก“คน” ซึ่ง คนในที่นี้มีหลายบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเมือง อาทิ คนในบทบาทผู้บริหารประเทศ คนในบทบาทนักการเมือง คนในบทบาทของประชาชนทั่วไป แต่ทุกคนก็มีความต้องการในการเรียกร้องสิทธิและหน้าที่ทางการเมืองที่มีจุดมุ่งหมายแตกต่างกัน จึงทำให้เกิดปัญหาของระบบการเมืองไทยที่จะต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่เหมาะสมของทุกฝ่าย และทุกคนในประเทศอย่างแท้จริง ปัญหาที่แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยต้องมีการพัฒนาทางการเมืองดังนี้

1. ปัญหาการใช้รัฐธรรมนูญ โดยเกิดปัญหาจากการตีความเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่คลาดเคลื่อนเนื่องจากผู้มีอำนาจในประเทศพยายามตีความรัฐธรรมนูญเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้อง รวมถึงปัญหาการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญบ่อยครั้งจนทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบังคับใช้

2. ปัญหาการขาดความสามัคคีของประชาชนไทย ซึ่งมีผลมาจากการมีความคิดเห็นทางด้านการเมืองการปกครองที่แตกต่างกัน ความไม่ยุติธรรมของกระบวนการทางสังคมต่าง ๆ รวมถึงการขัดผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมเกิดปัญหาการทุจริต ปัญหาคอร์รัปชัน เป็นต้น

¹ เอนก เหล่าธรรมทัศน์, *สองนคราประชาธิปไตย: แนวทางปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจเพื่อประชาธิปไตย*, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: คบไฟ, 2556), 7.

3. ปัญหาการขาดจริยธรรมทางการเมืองของประชาชนชาวไทย เช่น การซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งของประชาชน นักการเมืองมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องมากเกินไป การไม่ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชนก่อนการเลือกตั้ง เป็นต้น

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น คนไทยทุกคนควรร่วมคิดทบทวนกันว่าระบบการเมืองที่เป็นอยู่นี้เหมาะสมหรือไม่ โดยเฉพาะเมื่อมีการเลือกตั้งครั้งใด ก็ไม่สามารถสกัดกั้นอำนาจเงินและการซื้อสิทธิขายเสียงได้ รวมทั้งวิกฤตการคอร์รัปชันที่มีอยู่อย่างกว้างขวางโดยที่ระบบการเมืองก็ยังไม่สามารถหาทางออกได้ แล้วประเทศไทยจะสามารถปฏิรูปทางการเมืองกันอย่างไร การคอร์รัปชันทางนโยบายก็ดูเสมือนเป็นเรื่องธรรมดา ไม่สามารถแก้ไขได้และมักควบคู่กับนโยบายของรัฐบาลอย่างแยกกันไม่ออก แม้แต่การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นก็มีการเรียกเก็บเงินที่เรียกว่าการทอนเงิน แนวโน้มการเป็นเผด็จการของรัฐ เผด็จการโดยการเลือกตั้ง โดยการปกครองของผู้ที่มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งรัฐบาลมีอำนาจมาก ประชาชนจะคัดค้านอย่างไรก็ไม่เป็นผล รัฐบาลมีการออกกฎหมายที่ขัดต่อหลักนิติธรรม เช่น พ.ร.บ.นิรโทษกรรม อีกทั้งมีการปฏิวัติ รัฐประหารบ่อยครั้ง ซึ่งอาจเป็นเพราะรัฐบาลเข้าไปควบคุมระบบราชการด้วยการแต่งตั้งตำแหน่งสำคัญ ๆ โดยให้ผู้ต่อต้านไม่ก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ ทำให้กลไกราชการยอมต่ออำนาจทางการเมืองและการทหาร ด้วยเหตุนี้จึงมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยประชาชน วิกฤตทางการเมืองก้าวขึ้นสู่การขัดแย้งภายในสังคมที่มีความแตกแยก ไม่เพียงแต่ความคิด แต่เป็นการต่อต้านหรือสนับสนุนบุคคลออกเป็นสองขั้ว ไม่มีสมัยไหนที่ประชาชนถูกปลุกเร้ามากขนาดนี้ คนในชนบทจึงเริ่มมีการตื่นตัวทางการเมืองอย่างมาก แต่เป็นไปในด้านลบและมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น

จากเหตุการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน การเมืองของประเทศไทยควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน มิฉะนั้นอาจจะส่งผลให้เกิดการล่มสลายของระบบการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยตามมา โดยจะเกิดขึ้นอย่างฉับพลันและหวนกลับไปสู่ระบอบเผด็จการและรูปแบบการสูญเสียประชาธิปไตยอันเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยลดทอนคุณภาพประชาธิปไตยโดยเฉพาะมิติเสรีภาพและความเสมอภาค ในแง่หนึ่งเริ่มมีการตั้งคำถามกับปรากฏการณ์คลื่นลูกที่สามของการทำให้เป็นประชาธิปไตยและองค์ความรู้การเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย ว่ายังคงอธิบายปรากฏการณ์ในปัจจุบันได้หรือไม่ และแนวโน้มของปัญหาทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยสามารถพิจารณาได้ 2 ประเด็นใหญ่ คือ 1) การฟื้นตัวของเผด็จการและ 2) แนวโน้มของปัญหาประชาธิปไตย ระบอบเผด็จการเริ่มฟื้นตัวและปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองของตนให้อยู่รอดและเสริมสร้างความเข้มแข็งผ่านกลไกต่าง ๆ โดยปัญหาประชาธิปไตยนั้นสามารถพิจารณาได้หลายแง่มุม เช่น การเสื่อมความเข้มแข็งของประชาธิปไตย (Democratic deconsolidation) การขาดดุลประชาธิปไตย (Democratic deficits) และการหมดความเชื่อถือประชาธิปไตย (Democratic disenchantment)

จากสภาพวิกฤตการณ์ประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทำให้เกิดคำถามหลายประเด็น อาทิ 1) ประชาธิปไตยดำเนินมาจนถึงจุดเสื่อมถอยหรือไม่ 2) ประชาธิปไตยในโลกกำลังประสบวิกฤตอย่างไร หรือแม้แต่ 3) ประชาธิปไตยตายหรือยัง คำถามเหล่านี้ล้วนสะท้อนความกังวลต่อสถานะประชาธิปไตยในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี แม้กระแสนั้นแห่งประชาธิปไตยในช่วงทศวรรษ 1970 – 1990 จะส่งสัญญาณเชิงบวกต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในหลายพื้นที่ของโลก ในอีกด้านหนึ่งกระแสดังกล่าวก็นำมาซึ่งสัญญาณด้านลบที่แสดงความกังวลต่อประชาธิปไตยในหลายประเทศว่าเริ่มเสื่อมคลาย ดังจะเห็นจากการใช้คำศัพท์ที่หลากหลายในหมู่นักวิชาการที่ศึกษาประชาธิปไตยเพื่อแสดงว่า “ประชาธิปไตยกำลังประสบปัญหา” อาทิ เสื่อมคลาย (Decline) ถดถอย (Recession) ผุกร่อน (Erosion) ย้อนกลับ (Rollback) ไปจนถึงล่มสลาย (Breakdown)²

แนวทางการพัฒนาการเมืองอย่างหนึ่งคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมือง เป็นพัฒนาการการมีส่วนร่วมในทางการเมืองไทยแบบพหุนิยม (Pluralism) หรือเป็นแนวความคิดที่เคารพความแตกต่าง (Difference) และความหลากหลาย (Diversity) ในมิติต่าง ๆ ของผู้คนในสังคม ตั้งแต่การเมือง ชีวิตทางสังคม และวัฒนธรรม³ อันเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการผลักดันหรือการพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ก่อให้ชุมชนเข้มแข็ง หรือที่เรียกว่า “ประชาสังคม” ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปีพุทธศักราช 2540 จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปีพุทธศักราช 2560 ที่เน้นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองก็ตาม แต่การเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น ได้ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จ สืบเนื่องจากการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2544 - ปีพุทธศักราช 2562 พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยลดลง โดยสังเกตได้จากการไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งของประชาชนนั้นลดลงอย่างเห็นได้ชัด อาทิ การเลือกตั้งครั้งล่าสุด (วันที่ 24 มีนาคม 2562) ของจังหวัดนนทบุรี ซึ่งแบ่งเป็น 6 เขต มีผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งจำนวน 1,001,744 คน แต่มีจำนวนผู้ไปใช้สิทธิเพียง 722,021 คน คิดเป็นร้อยละ 72.07 โดยเฉพาะในเขต 2 ซึ่งเป็นเขตที่มีคนในตำบลบางรักน้อยรวมอยู่ ประชาชนในเขตนี้มีจำนวนผู้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งน้อยที่สุด คือ ผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งจำนวน 157,760 คน แต่มีจำนวนผู้ไปใช้สิทธิเพียง 109,147 คน คิดเป็นร้อยละ 69.18 ที่เป็นเช่นนี้อาจเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง ทั้งข้อจำกัดที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเอง รวมทั้งข้อจำกัดของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วม

² Larry Diamond and Marc C. Plattner, *Democracy in Decline* Baltimore (Johns Hopkins University Press, 2015), 8-11.

³ ชีรยุทธ บุญมี, *ภาพรวมการเมือง สังคม วัฒนธรรมไทย 2000* (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543), 5.

ทางการเมือง ปัญหานี้เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นทั่วประเทศ ดังเช่น เมื่อปลายปี 2546 ที่ผ่านมามีวิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า ได้จัดเวทีประชุมสัมมนาเพื่อระดมความคิดเห็นจากบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องจากคราวการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นจังหวัดนำร่องการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นทางตรงตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2546 ซึ่งผลจากการจัดเวทีระดมความคิดเห็นปรากฏข้อที่น่าสนใจและพบข้อสังเกตซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคจากการบริหารจัดการเลือกตั้งหลายประการ ได้แก่ ปรากฏการณ์สมยอมหรือที่เรียกว่า “การฮั้วทางการเมือง” ของผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดหลายราย เพื่อชิงการแข่งขันระหว่างบุคคลเพียง 2 คน ส่วนในแง่กลไกจัดการและควบคุมการเลือกตั้งได้ปรากฏปัญหาและอุปสรรคอยู่เช่นกัน อาทิ ปัญหาในการวางกติกากำกับควบคุมการเลือกตั้งที่ยังเป็นเรื่องสับสนอยู่มากสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยเลือกตั้ง ปัญหาการทำทะเบียนรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งไม่ครบถ้วน เช่น ในบางเขตของจังหวัดนนทบุรีตามที่เป็นการลงคะแนน ปัญหาการนับคะแนน หรือแม้แต่ปัญหาประสบการณ์การเตรียมความพร้อมของปลัดจังหวัดซึ่งต้องดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการเลือกตั้งท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่จะรับภาระหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้ง ตลอดจนความหนักใจในการวางตัวกรณีผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย และประเด็นที่น่าสนใจคือจากการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนผู้มาใช้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง⁴ พบว่าประชาชนจำนวนมากไม่มีความเข้าใจในเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งกำหนดให้มีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยตรงแต่ประการใด ในความไม่เข้าใจเจตนารมณ์เช่นนี้ สะท้อนออกมาจากความคิดเห็นที่ว่า ประชาชนไม่เข้าใจว่าทำไมต้องมีการเลือกตั้งโดยตรงและผลที่ได้จากการเลือกตั้งโดยตรงแตกต่างจากที่เคยเป็นมาอย่างไร รวมไปถึงประเด็นอันน่าตกใจว่า ประชาชนบางคนไม่รู้ว่าเลือกตั้ง (นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยตรง) ไปเพื่ออะไร สภาพการขาดความรู้ความเข้าใจกับเรื่องการเมืองที่ใกล้ชิดกับพวกเขาดังกล่าว อาจเกิดขึ้นจากการที่หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการการเลือกตั้ง ไม่ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการณรงค์ให้ความรู้และประชาสัมพันธ์เชิญชวนไปใช้สิทธิเลือกตั้งเท่าที่ควรนัก ซึ่งย่อมเป็นปัญหาที่อาจกลายเป็นผลกระทบอันบั่นทอนต่อความเข้มแข็งของกระบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้ เนื่องจากการเมืองการปกครองไม่ใช่เรื่องเฉพาะกลุ่มชนชั้นนำหรือผู้ปกครองเท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกทุกคนในสังคมไม่มากก็น้อย ทั้งนี้เพราะไม่มีใครจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคม

⁴ วุฒิสาร ตันไชย, *ยุทธศาสตร์ การปกครองท้องถิ่น* (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2552), 105-107.

โดยปราศจากความยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการเมืองการปกครอง จนอาจกล่าวได้ว่าความเฉยเมย เฉื่อยชา ขาดความสนใจและขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนี้เองที่ยังผลให้เกิดความเบี่ยงเบนของความเป็นประชาธิปไตย ดังที่นักวิชาการบางท่านได้กล่าวไว้ว่า ความไม่สนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้แสดงให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองกับความเป็นจริงทางการเมือง ประชาธิปไตยจึงมักจะเป็นคนาธิปไตยทางปฏิบัติ โดยมีได้เกิดขึ้นมาเพราะความบกพร่องหละหลวมของโครงสร้างและสถาบันทางการเมืองในกระบวนการประชาธิปไตยเท่านั้น หากยังเป็นผลส่วนหนึ่งมาจากการที่บุคคลขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สถาบันพระปกเกล้าได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการแบบที่เรียกว่า เวทีท้องถิ่น ครั้งที่ 1 / 2547 ในเรื่องการเลือกตั้งนายก องค์การบริหารส่วนจังหวัดทางตรง: นัยต่ออนาคตท้องถิ่นไทย⁵ โดยได้เชิญนักวิชาการกว่า 15 ท่านที่มีความรู้ ความชำนาญ และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วม ประเด็นในการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งนี้สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเลือกตั้ง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (นายก อบจ.) และสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ส.อบจ.) (2) ผลของการเปลี่ยนแปลงต่อนัยการปกครองส่วนท้องถิ่น (3) เงื่อนไขความสำเร็จที่ต้องทำต่อไป และ (4) ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองระดับท้องถิ่นและการเมืองระดับชาติและพรรคการเมือง ผลจากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการสามารถสรุปผลจำแนกตามประเด็นข้างต้น ได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วน

จังหวัด (นายก อบจ.) และสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ส.อบจ.)

1. การจัดการเลือกตั้ง

ปัญหาในการจัดการเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ระยะเวลาของแต่ละขั้นตอน กระบวนการในการเลือกตั้งเป็นช่วงระยะเวลาที่สั้น ทำให้เกิดปัญหาในด้านการเตรียมตัวและความพร้อม ในการจัดการเลือกตั้งและนอกจากนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ยังดำเนินการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้งล่าช้า ส่งผลให้ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจ และทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกตั้งจัดการเลือกตั้งผิดขั้นตอน เป็นต้น สำหรับการกำหนดลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และ ผู้บริหารท้องถิ่นตามประกาศที่ กกต. กำหนด (กฎเหล็ก 12 ข้อ) อาจเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมและพัฒนากการเมืองระดับท้องถิ่น เพราะจะทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่กล้าที่จะเสนอนโยบายในทางการเมือง ในการเสนอ

⁵ สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, “การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการแบบที่เรียกว่า เวทีท้องถิ่น” (การประชุมสัมมนา ณ ห้องประชุม 3314 ชั้น 3 อาคารสัมมนา จังหวัดนนทบุรี, 16 มีนาคม 2547), 14-20.

ตัวเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจและการเลือกของประชาชน การกำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ ในขณะที่ไม่ได้ส่งเสริมเรื่องสำนึกประชาธิปไตย อาจทำให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิเพียงในมิติเชิงปริมาณเท่านั้น ซึ่งอาจจะนำมาสู่การได้ผู้บริหารหรือผู้แทนของคนที่ไม่มีคุณภาพ

2. ความรู้และความเข้าใจของประชาชน

ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้ง นายก อบจ.และส.อบจ.น้อย และหากเปรียบเทียบ การรับรู้และความเข้าใจของประชาชนในเขตเมืองและเขตชนบท พบว่าประชาชนในเขตเมืองมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งการปกครองท้องถิ่นมากกว่าประชาชนในเขตชนบทและหากพิจารณาถึงการตัดสินใจเลือกของประชาชน จะพบว่าประชาชนเลือก ส.อบจ. และนายก อบจ. โดยอิงอยู่บนความชอบส่วนบุคคลมากกว่า การพิจารณาถึงนโยบายในการดำเนินงานของผู้สมัครแต่ละคน ระบบอุปถัมภ์ยังคงมีผลการตัดสินใจของประชาชนในระดับสูง

3. รูปแบบในการประชาสัมพันธ์หาเสียง ส่วนใหญ่นำมาใช้รถประชาสัมพันธ์ การแจกใบปลิว แผ่นพับ โปสเตอร์ การนำสัญลักษณ์ของพรรคการเมืองมาใช้ในการหาเสียง การถ่ายรูปคู่กับนักการเมือง หรือผู้มีอำนาจ อิทธิพลในพื้นที่มากกว่าการชี้แจง และแถลงนโยบาย และในบางพื้นที่มีการให้ร้ายกันทางการเมือง และระหว่างผู้สมัครอาจมีการตกลงกันทางการเมืองในลักษณะ “การสมยอมทางการเมือง” หรือ “การฮั้ว” กันเกิดขึ้น

4. ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.อบจ.และนายก อบจ.

หากพิจารณาถึงตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งส่วนใหญ่พบว่ามักจะเป็นผู้ที่เคยเป็น ส. อบจ. และนายก อบจ.อยู่ก่อนแล้ว แต่อย่างไรก็ตามยังคงพบว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ของตนเองและบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและสำหรับเหตุผลในการสมัครของผู้สมัครรับเลือกตั้งบางคน อาจจะสมัครเนื่องจากเหตุผลทางการเมือง อาทิ เพื่อการตัดคะแนนผู้สมัครคนอื่น

5. ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้ง

ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นนายก อบจ. ส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งเป็น นายก อบจ. อยู่ก่อนแล้วและเป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมือง ทั้งพรรคการเมืองขนาดเล็กและพรรคการเมืองขนาดใหญ่ นอกจากนี้แล้วผู้ที่ได้รับเลือกตั้งบางคนเคยเป็น สส. ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญและทิศทางขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคต

ประเด็นที่ 2 ผลของความเปลี่ยนแปลงต่อนัยการปกครองท้องถิ่น

1. ข้อดี และ ข้อเด่น

การเลือกตั้งผู้บริหาร ซึ่งมาจากการเลือกตั้งทางตรงของประชาชนเป็นทิศทางที่ดี อันจะทำให้การปกครองท้องถิ่นมีเสถียรภาพมากขึ้น และนอกจากนี้การได้มาซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรงจะทำให้ประชาชนมีความใกล้ชิดกับผู้บริหารองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น และในช่วงของการหาเสียงที่เปิดโอกาสให้ผู้สมัครได้แถลงนโยบายในการดำเนินงาน เป็นการสร้างทางเลือกให้กับประชาชนในการตัดสินใจ นอกจากนี้การได้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง มีนัยยะความสัมพันธ์ระหว่างราชการบริหารส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น อันอาจจะนำมาสู่การพัฒนาจังหวัด

2. ข้อเสีย

ภายใต้ความคลุมเครือ ไม่ชัดเจนในเรื่องบทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรบริหารส่วนจังหวัด อาจส่งผลต่อการพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่นและไม่สามารถนำมาซึ่งความเข้มแข็งของประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น การได้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นทีมกลุ่มเดียวกับ ส. อบจ. อาจส่งผลกระทบต่อความเป็นธรรม ในการจัดสรรงบประมาณดำเนินงานขององค์กรบริหารส่วนจังหวัด เพราะเป็นการบริหารงานแบบเบ็ดเสร็จ และอาจเอื้อต่อการเกิดการทุจริตหรือคอร์รัปชันได้ในองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ประเด็นที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จที่ต้องทำต่อไป

1. ควรจะมีการสร้างกลไกในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด) โดยประชาชน เพราะเป็นหัวใจที่แท้จริงของประชาธิปไตย

2. ในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ควรจะให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ และข้อมูลกับประชาชนในเรื่องความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น การกระจายอำนาจ และบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่าการเน้นการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ด้านเทคนิค

3. เพื่อให้เกิดการแข่งขันทางนโยบายของผู้สมัคร ไม่ควรจะมีการกำหนดเงื่อนไขหรือข้อจำกัดที่มีความแข็งหรือเคร่งครัดมากเกินไป (กฎเหล็ก)

4. เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น สื่อมวลชนจะต้องให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องและจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดและมุมมองที่มีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ

ประเด็นที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองระดับท้องถิ่น และการเมืองระดับชาติและพรรคการเมือง

1. ปัจจุบันการเมืองระดับชาติมีอิทธิพลมากขึ้นต่อการเมืองระดับท้องถิ่นและในกระแสที่พรรคการเมืองให้การสนับสนุนผู้สมัครนายก อบจ. และ ส.อบจ. อาจจะทำให้เกิดความแตกแยกหรือความขัดแย้งภายในพรรคการเมืองได้ หากพรรคการเมืองนั้นเป็นพรรคการเมืองชาลง แต่ในเวลาเดียวกันความขัดแย้งจะไม่เกิดขึ้นหากเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองชาขึ้น

2. แม้ว่าผู้สมัครจะสมัคร หรือ ได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมืองแต่ในส่วนของนโยบายของผู้สมัครส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ใช้นโยบายของพรรคการเมืองในการหาเสียงและสำหรับเรื่องความสัมพันธ์

ระหว่างการเมืองระดับท้องถิ่นและการเมืองระดับชาติ ควรเป็นการเมืองแบบพึงพาหรือสนับสนุน
เกื้อกูลกันมากกว่าการให้การเมืองระดับชาติทับซ้อนการเมืองระดับท้องถิ่น

จากที่ประชุมเวทีท้องถิ่นสรุปความได้ว่า ความผิดพลาดและความบกพร่องในการ
จัดการเลือกตั้งของสำนักงานการเลือกตั้งในครั้งนี้ อาจทำให้สำนักงานการเลือกตั้งปรับเปลี่ยนวิธีการ
เลือกตั้งใหม่โดยจัดให้มีการเลือกตั้งในแต่ละภาคไม่พร้อมกัน ซึ่งอาจมีผลทำให้เกิดการบั่นทอนความ
เติบโตเสถียรภาพและความมั่นคงอย่างยั่งยืนของการเมืองในระดับท้องถิ่น เพราะเป็นการลดความ
ตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน อันเนื่องมาจากหัวใจสำคัญของประชาธิปไตยอยู่ที่การมีส่วนร่วม
ในการติดตาม ตรวจสอบของประชาชนในท้องถิ่น แม้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องที่มี
ความสำคัญอย่างมากต่อการกระจายอำนาจ มีความเชื่อมโยงกันกับความเชื่อมั่นในองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น การปรับปรุงโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม
ตามระบอบประชาธิปไตย ก็ยังพบกับปัญหาที่สำคัญอยู่หลายประการ⁶ คือ สภาพปัญหาสำคัญของการ
ปกครองท้องถิ่นไทย ในปัจจุบันที่ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบท
แวดล้อมและความต้องการของประชาชนและสังคมได้อย่างเต็มที่ ได้แก่ 1) ปัญหา โครงสร้างของ
ระบบการบริหารท้องถิ่นไม่เป็นประชาธิปไตยที่ชัดเจน ทั้งยังมีส่วนคาบเกี่ยว หรือเหลื่อมทับกับระบบ
การบริหารประเทศในภาพรวม 2) ปัญหาด้านการคัดสรร เลือกตั้ง หรือแต่งตั้ง ผู้บริหารองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ เข้าสู่อำนาจ 3) ปัญหาด้านการบริหารงานของท้องถิ่น ประกอบไปด้วย 1)
ปัญหาการกำหนดนโยบายและแผน การนำนโยบายและแผนไปปฏิบัติและการควบคุม ตรวจสอบ
และการประเมินผลการปฏิบัติ 2) ปัญหาด้านทรัพยากรบุคคลของท้องถิ่น ที่ครอบคลุมปัญหา
ทรัพยากรบุคคล ทั้งในฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติการ 3) ปัญหาทางด้านการคลังของ
ท้องถิ่น ซึ่งประกอบไปด้วย ปัญหาด้านรายได้และงบประมาณของท้องถิ่นรวมถึงความโปร่งใสและ
มีประสิทธิภาพ ในการบริหารทรัพยากรต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้สาเหตุที่ทำให้เกิดการถดถอย
ทางการเมือง คือ การที่ประชาชนเปรียบเสมือนรากฐานความชอบธรรมของรัฐดังกล่าวที่ว่า⁷
“สถานะของประชาชนในการเมืองภายใต้โครงสร้างของรัฐประชาชาติทำให้ประชาชนกลายเป็น
รากฐานของอำนาจรัฐเพราะเมื่ออำนาจอธิปไตย “เป็นของ” หรือ “มาจาก” ประชาชน ก็ทำให้
ประชาชนกลายเป็นรากฐานของความชอบธรรมให้แก่รัฐ การอ้างอิงประชาชนที่ไม่ได้แสดงความ
แตกต่างทางชนชั้น อายุ เพศ จึงเป็นการกระทำสามัญในการเมืองของสภาวะสมัยใหม่”

⁶ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, “การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการปกครองส่วน
ท้องถิ่น,” เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์ สำนักวิชาการ, <http://www.parliament.go.th/library>,
2558), 8-10.

⁷ ธเนศ วงศ์ยานนาวา, *ว่าด้วยประชาชน* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมมติ, 2558), 93.

การที่จะพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น จนเกิดเป็นการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นตามระบอบประชาธิปไตย ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง คือ การที่หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องรู้ถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาว่าเกิดจากสาเหตุใดเพื่อจะได้แก้ไขปัญหาและพัฒนาทางการเมืองในระดับท้องถิ่นได้ตรงประเด็นโดยต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประชาชนที่มีเป้าหมายในการพัฒนาอย่างแท้จริง

สำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ก็เช่นเดียวกันประชาชนส่วนใหญ่มีความสนใจและร่วมกิจกรรมทางการเมืองค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง อาทิ การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น ในปีพ.ศ. 2562 ที่ผ่านมามีจำนวนประชาชนเข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวนน้อยลงกว่าการเลือกตั้งที่ผ่านมาทุก ครั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในตำบลนี้ส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญและไม่ใส่ใจที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจเป็นสัญญาณหนึ่งในการเสื่อมถอยทางการเมืองที่คนรุ่นก่อนพยายามให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมาโดยตลอด ผู้ศึกษาเป็นคนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในตำบลนี้และได้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เสื่อมถอยมาอย่างต่อเนื่อง หากยังไม่มีมาตรการแก้ไข ก็อาจส่งผลให้เกิดการเสื่อมถอยทางการเมืองในท้องถิ่นอย่างถาวร ซึ่งผู้ศึกษาเล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องนี้ ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาทางการเมืองในตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เพื่อจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและพัฒนาทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

1.2.2 แนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.3.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

1.3.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน

1.4 สมมติฐานการศึกษา

1.4.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนก่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน

1.4.2 การใช้หลักธรรมาภิบาลก่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ผู้บริหารส่วนท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้องทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน

1.5.2 ผู้บริหารส่วนท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้องได้แนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน

1.6 วิธีการศึกษาระเบียบวิธีการวิจัย

เพื่อตอบคำถามทั้งสองข้อ ผู้ศึกษาจะใช้วิธีการศึกษาและวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งหวังในการตอบคำถามการนำเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน รวมทั้งแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน โดยศึกษาจากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลบางรักน้อย อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน ด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนและจัดระเบียบข้อมูล แสดงข้อมูล การหาข้อสรุป และการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การเก็บข้อมูล

ศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอมะนัง จังหวัดนบพิตำ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ผู้นำชุมชน จำนวน 6 หมู่บ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้ยึดกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ⁸

1. การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) เป็นกระบวนการ จัดการกับข้อมูลที่ได้มาจากหลากหลายวิธี ให้อยู่ในรูปของเอกสารที่เป็นระบบ ระเบียบ สามารถตรวจสอบความถูกต้องและมีความเชื่อถือได้
2. การแสดงข้อมูล (Data Display) เป็นการนำเอาหน่วยข้อมูลที่แยกหรือแตกออกเป็นส่วนย่อย ๆ กลับมารวมเข้ากันใหม่ (Reassembling) ให้เป็นกลุ่มตามประเด็น/หัวข้อของการวิเคราะห์
3. การหาข้อสรุป การตีความ (Conclusion and Interpretation) เป็นกระบวนการหาข้อสรุป และตีความหมายของข้อค้นพบที่ได้จากการจัด ระเบียบข้อมูล และการแสดงข้อมูล แล้วนำมาเรียบเรียงนำเสนอเป็นข้อมูล ลักษณะการบรรยายต่อไป

1.7 ขอบเขตและวิธีการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาในครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ประชาชนในตำบลบางรักน้อย อำเภอมะนัง จังหวัดนบพิตำ โดยกลุ่มตัวอย่าง มีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 19 คน ประกอบด้วย ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 10 คน ได้แก่ นายก อบต. 1 คน ปลัดตำบลบางรักน้อย 1คน กำนัน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 5 คน ประธานสภา อบต. 1 คน และเจ้าอาวาสวัดบางรักน้อย 1 รูปผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 6 หมู่บ้านและผู้นำกลุ่มทางการเมือง จำนวน 3 คน

ขอบเขตด้านเวลา สิงหาคม 2563 - ธันวาคม 2563

⁸ ข่าย โพลิตา, ศาสตราจารย์และศิลปินแห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด., 2550), 359-403.

1.8 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น หมายถึง การที่ประชาชนในท้องถิ่นมีพฤติกรรมที่แสดงออกทางการเมืองในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การเข้าอบรมในโครงการต่าง ๆ จากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อให้เกิดความรู้ทางการเมือง รวมทั้งการที่ประชาชนมีทัศนคติในเชิงบวกต่อระบบการเมืองในท้องถิ่นโดยมีความเชื่อว่าความเจริญของชาติอยู่ที่ความถี่ของการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน

วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง ความโน้มเอียงทางการเมืองของประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องของทัศนคติของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองรวมถึงทัศนคติที่มีต่อบทบาทของตนเอง ที่มีต่อระบบการเมือง ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองนี้จะส่งผลต่อแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของคนในชุมชนให้เป็นไปในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในท้องถิ่น ตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เพื่อแก้ไขการเสื่อมถอยทางการเมืองซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ การดำเนินการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมรณรงค์เลือกตั้ง และการตัดสินใจในทางการเมือง

หลักธรรมาภิบาล หมายถึง หลักปฏิบัติที่ประชาชนและหน่วยงานของรัฐนำมาใช้เพื่อพัฒนาการเมืองซึ่งประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักความสำนึกรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและหลักการกระจายอำนาจ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากประเด็นคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์การศึกษาข้างต้นที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี และแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ฉะนั้นการทบทวนวรรณกรรมในการศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 2.1 แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาการเมือง
- 2.2 แนวคิดการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น
- 2.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองและหลักธรรมาภิบาล
- 2.4 ข้อมูลพื้นฐานของตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา

2.1 แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาการเมือง

ความหมายการพัฒนาทางการเมือง

การพัฒนาการเมือง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมโดยมีเป้าหมายที่แน่นอน จุดประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้อำนาจในการแจกจ่ายสิ่งที่มีคุณค่าให้กับสมาชิกในสังคมอย่างเป็นธรรมมากกว่าเดิมซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ย่อมต้องส่งผลกระทบต่อส่วนต่าง ๆ ของสังคม เช่น โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้เพราะในสังคมหนึ่ง ๆ นั้นย่อมไม่อาจสร้างเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างการเมือง เศรษฐกิจและสังคม หรือแยกไปพิจารณาแต่ละส่วนโดยไม่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันได้ นักรัฐศาสตร์¹ ที่ให้การสนับสนุนการศึกษาการพัฒนาการเมืองมาตั้งแต่แรกเริ่มในช่วงต้นทศวรรษที่ 1960 โดยได้พยายามศึกษาวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเมือง และพบว่าประเด็นที่สำคัญ ๆ ในการพัฒนาการเมือง โดยมี

แนวความคิด 10 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาการเมือง คือ รากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจ (Political Development as the Political Prerequisite of Economic Development) เมื่อมีการสนใจเกี่ยวกับปัญหา

¹ Pye, Lucian W, and Verba, Sydney, *Political Culture and Political Development* (Princeton: Princeton University Press, 1965), 30-44.

ความเจริญทางเศรษฐกิจและมีความจำเป็นที่จะแปรรูปของเศรษฐกิจที่หยุดนิ่ง เพื่อเป็นเศรษฐกิจที่เจริญได้ในระดับสม่ำเสมอ นักเศรษฐศาสตร์ กล่าวว่าสภาพทางการเมืองและสังคมจะมีบทบาทอย่างแน่วแน่ในการขัดขวางหรือเอื้ออำนวยต่อการเพิ่มขึ้นในรายได้เฉลี่ยต่อหัว ดังนั้นจึงเป็นการเหมาะสมที่จะคิดว่าการพัฒนาการเมือง คือสภาพของระบบการเมืองซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อความเจริญทางเศรษฐกิจ

2. การพัฒนาการเมือง คือ การเมืองในสังคมอุตสาหกรรม (Political Development as the Politics Typical of Industrial Societies) การพัฒนาการเมืองมีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นทางเศรษฐกิจเป็นความเห็นที่มีลักษณะเป็นนามธรรมของการเมืองในสังคมที่มีความเจริญอย่างมากในทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ข้อสันนิษฐานนี้ถือว่าชีวิตในสังคมอุตสาหกรรมนั้นจะนำไปสู่ชีวิตทางการเมืองแบบหนึ่งตามความหมายนี้

3. การพัฒนาการเมือง คือ ความเจริญทางการเมือง (Political Development as Political Modernization) การพัฒนาการเมืองเป็นลักษณะการเมืองในอุดมคติในแบบสังคมอุตสาหกรรมมีความหมายเดียวกับความเจริญทางการเมืองที่มีประเทศอุตสาหกรรมเป็นแบบอย่างของชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคม

4. การพัฒนาการเมือง คือ ระบบการเกิดรัฐชาติ (Political Development as the Operation of a Nation State) เกิดจากความเห็นที่ว่าพัฒนาการเมืองนั้นเกิดจากการจัดตั้งของชีวิตทางการเมืองและการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองที่คล้อยจองกับมาตรฐานของรัฐบาลในยุคใหม่ ในความเห็นนี้มีข้อสันนิษฐานว่า จากประวัติศาสตร์มีระบบการเมืองหลายระบบและทุกสังคมมีระบบการเมืองของตน แต่เมื่อเกิดรัฐชาติยุคใหม่ คุณลักษณะบางประการทางการเมืองของระบบรัฐชาติก็ตามมา ดังนั้น สังคมใดที่ต้องการเป็นรัฐยุคใหม่ สถาบันทางการเมืองของสังคมนั้นจะต้องปรับตัวเข้ากับคุณลักษณะเหล่านี้

5. การพัฒนาการเมือง คือ การพัฒนาการบริหารและกฎหมาย (Political Development as Administrative and Legal Development) ถ้าแยกการสร้างชาติออกเป็นการสร้างสถาบันและการพัฒนาความเป็นพลเมือง ก็จะมีแนวคิดทางการเมืองสองแนวความคิดที่ว่าพัฒนาการเมือง คือการสร้างองค์การความเชื่อที่ว่าในการสร้างสังคมทางการเมืองนั้นก่อนอื่นจำเป็นต้องมีความเป็นระเบียบทางกฎหมายและจากนั้นความเป็นระเบียบทางการบริหารจะสนับสนุนทฤษฎีปัจจุบันที่ว่า การสร้างระบบองค์การิปไตย (Bureaucracy) อย่างสัมฤทธิ์ผลซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา

6. การพัฒนาการเมือง คือ การระดมพลและการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Development as Mass Mobilization and Participation) การพัฒนาการเมืองอีกแง่หนึ่งเกี่ยวเนื่องกับบทบาทของประชาชนและมาตรฐานใหม่ของความภักดีและการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง เป็นที่

เข้าใจได้ว่า ในประเทศอาณานิคมก่อน ๆ มีความคิดว่าสิ่งที่เรียกว่าการพัฒนาการเมือง คือ ความตื่นตัวทางการเมืองแบบหนึ่ง ซึ่งไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินกลายเป็นประชาชนผู้มีความกระตือรือร้นและมีความผูกพันต่อการเมือง การเมืองแบบประชาชนมีส่วนร่วมนั้นกลายเป็นจุดหมายปลายทางและทั้งผู้นำและประชาชนเชื่อว่าความจำเริญของชาติอยู่ที่ความถี่ของการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน

7. การพัฒนาการเมือง คือ การสร้างประชาธิปไตย (Political Development as the Building of Democracy) แนวความคิดนี้มีข้อสันนิษฐานว่ารูปแบบของการพัฒนาการเมืองมีอยู่รูปเดียว คือ การสร้างประชาธิปไตย การมองการพัฒนาการเมืองว่าเป็น ระบบประชาธิปไตยก็ได้เกิดการต่อต้านแนวความคิดนี้ โดยเฉพาะในหมู่นักสังคมศาสตร์ ที่พยายามจะทำให้สังคมศาสตร์เป็นศาสตร์ปราศจากคุณค่านิยมและมุ่งที่จะวิเคราะห์การเมืองอย่างวัตถุวิสัย

8. การพัฒนาการเมือง คือ เสถียรภาพการเมืองและการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระเบียบ (Political Development as Stability and Orderly Change) ผู้มีความเชื่อทางการเมืองนี้มักเชื่อว่า การพัฒนาการเมืองคือความมีเสถียรภาพทางการเมือง และมีความสามารถเปลี่ยนแปลงอย่างมีระเบียบ เสถียรภาพซึ่งเป็นเพียงการหยุดนิ่งและการสนับสนุนสภาพคงที่นั้นไม่ใช่การพัฒนา อย่างไรก็ตาม เสถียรภาพก็มีความผูกพันกับการพัฒนาในแง่ที่ว่าความสำเร็จทางเศรษฐกิจและสังคมมักขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมซึ่งความไม่แน่นอนได้ถูกลดลงและการวางแผนได้ตั้งอยู่บนรากฐานของการคาดคะเนอย่างเป็นไปได้

9. การพัฒนาการเมือง คือ การระดมพลและอำนาจ (Political Development as Mobilization and Power) การยอมรับว่าระบบการเมืองนั้นจะต้องมีความสามารถและประโยชน์ต่อสังคมนำไปสู่ความคิดที่ว่า การพัฒนาการเมืองคือความสามารถของระบบ โดยมีข้อสันนิษฐานว่าเป็นสิ่งที่จะเป็นไปได้ที่จะวัดความสามารถของระบบและขณะเดียวกันความคิดเรื่องประสิทธิภาพทำให้คิดว่า มีแบบแผนทางทฤษฎีหรืออุดมคติที่สามารถเปรียบเทียบกับข้อเท็จจริงความคิดอันนี้นำไปสู่ความเชื่อว่า ระบบการเมืองสามารถจะถูกวัดได้โดยใช้ระดับหรือขอบข่ายของอำนาจสูงสุดซึ่งระบบสามารถจะระดมพลและอำนาจ ระบบบางระบบนั้นซึ่งอาจจะมีเสถียรภาพหรือไม่ก็มีก็ตามดูเหมือนว่าจะดำเนินต่อไปโดยมีอำนาจเพียงเล็กน้อย ขณะเดียวกันผู้ตัดสินใจมีอำนาจอย่างมาก ดังนั้น สังคมจึงสัมฤทธิ์ผลในความมุ่งหมายที่มีร่วมกัน รัฐย่อมต่างกันตามพื้นฐานของทรัพยากร แต่การวัดการพัฒนาทำได้โดยดูที่ขอบข่ายที่รัฐเหล่านั้นสามารถใช้ประโยชน์ทรัพยากรของตนอย่างเต็มที่

10. การพัฒนาการเมืองเป็นแง่หนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Political Development as One aspect of a Multi – Dimensional Process of Social Change) ความจำเป็นที่ต้องมีข้อสันนิษฐานทางทฤษฎีเพื่อเลือกสรรดัชนีในการวัดการพัฒนานำไปสู่ความคิดที่ว่า การพัฒนาการเมืองนั้นผูกพันอย่างแน่นแฟ้นกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจนี้เป็นความจริง

เพราะอะไรก็ตามที่อธิบายถึงศักยภาพของอำนาจของประเทศมักจะสะท้อนให้เห็นถึงสถานะเศรษฐกิจและสภาพสังคม

กล่าวโดยสรุปความหมายของการพัฒนาการเมืองนั้น หมายถึง สภาพของระบบการเมืองซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมโดยการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและทั้งผู้นำและประชาชนมีความร่วมมือกันโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าความเจริญของชาติอยู่ที่ความถี่ของการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนทุกคน

องค์ประกอบของการพัฒนาทางการเมือง

องค์ประกอบอันเป็นสาระสำคัญของการพัฒนาทางการเมืองมี 5 ประการ² ดังนี้

1. ความเท่าเทียมกัน (Equality) ซึ่งมีความหมายครอบคลุมทั้งความเท่าเทียมกันทางกฎหมาย ความเท่าเทียมกันในสิทธิทางการเมือง และความเท่าเทียมกันที่ประชาชนจะได้รับจากการให้บริการของรัฐ ทั้งทางบริการด้านการศึกษา สาธารณสุข ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความสามารถของระบบการเมือง (Capacity) หมายถึง ความสามารถที่ระบบการเมืองจะตอบสนองความต้องการของประชาชน ทั้งในทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง โดยที่ระบบการเมืองจะต้องเปิดรับการควบคุม กำกับและตรวจสอบจากประชาชน เพื่อให้มั่นใจได้ว่าการตัดสินใจใดใดทางการเมือง จะเสริมสร้างให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดีโดยเสมอภาคกัน

3. การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและมีความชำนาญเฉพาะ ในประการนี้สอดคล้องกับทัศนะของอัลมอนต์และเพาเวลล์³ ที่เห็นว่าองค์ประกอบสำคัญด้านหนึ่งของการพัฒนา

การเมืองก็คือ การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและมีความชำนาญเฉพาะ (Differentiation and Specialization) เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงเฉพาะทาง ส่วนการจัดแบ่งโครงสร้างทางการเมืองออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ เช่น ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ เป็นต้นนั้น เป็นไปเพื่อให้แต่ละฝ่ายสามารถจัดหาบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะในการปฏิบัติงานตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีเหตุมีผล (Secularization of Political Culture) โดยทั่วไปนั้นสังคมแบบดั้งเดิมที่ปกครองแบบอำนาจนิยมมักจะปลูกฝังให้ประชาชนยึด

² Pye, Lucian W., *Aspect of Political Development* (Boston: Little Brown and Company, 1966), 45-48.

³ Almond, Gabriel A. and Powell, G Bingham, *Comparative Politics: A Development Approach* (Boston: Little Brown and Company, 1966), 299-300.

มันใจจารีตประเพณีอย่างขาดเหตุผล ยึดถือเรื่องโชคกลาง รวมไปถึงการปลูกฝังให้ประชาชนเห็นว่าผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีบุญญาบารมี การพัฒนาทางการเมืองจึงเป็นไปในทางมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนให้เหตุผลในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะความเป็นเหตุเป็นผลที่ประชาชนจะต้องควบคุม กำกับและตรวจสอบการเมืองอย่างใกล้ชิด

5. ความเป็นอิสระของระบบย่อย (Subsystem Autonomy) คือ ผลผลิตของการกระจายอำนาจทางการเมือง เพื่อให้ระบบย่อยมีอำนาจในการพิจารณาปัญหา สาเหตุความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชน รวมไปถึงการกำหนดแนวทางในการที่จะแก้ไขปัญหา หรือเสริมสร้างความสามารถในการตอบสนองความต้องการของประชาชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ Huntington⁴ ได้สรุปว่า การพัฒนาการเมืองนั้นมีความแตกต่างไปจากการทำการเมืองให้ทันสมัย กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงการเมืองให้ทันสมัย หมายถึง การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างซับซ้อนมากขึ้น การเสริมสร้างเอกภาพอำนาจในการปกครองและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน แต่การพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องของการสร้างความเป็นสถาบัน (Institutionalization) ซึ่งได้แก่ การสร้างระบบการเมืองให้มีความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) เมืองค์กรที่ซับซ้อน (Complexity) ความเป็นกลุ่มก้อน (Coherence) และมีความเป็นอิสระ (Autonomy) ซึ่งลักษณะเหล่านี้จะทำให้สถาบันทางการเมืองสามารถสนองความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุปการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยหรือที่เรียกว่าประชาธิปไตยแบบตัวแทน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างหลักประกันทางการเมืองเพื่อให้ประชาชนสามารถเชื่อมั่นและวางใจได้ว่าผู้แทนที่เขาเลือกตั้งเข้าไปจะใช้อำนาจเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งหมายความว่าถึงประชาชนและสังคมเป็นส่วนรวม บนหลักการความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และเป็นไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อผลประโยชน์ของมวลชน ด้วยความรับผิดชอบ โดยเฉพาะการคาดหมายถึงที่จะเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจทางการเมืองการปกครองซึ่งคือหลักการสำคัญอันก่อให้เกิดและจำเป็นต้องมีการพัฒนาทางการเมือง ภายใต้วัตถุประสงค์สำคัญที่จะสร้างความสามารถรวมถึงสมรรถนะของระบบการเมืองเพื่อให้ระบบการเมืองมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การพัฒนาทางการเมือง⁵ เป็นสิ่งที่ดำเนินไปโดยมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์สำคัญคือความอยู่รอดของรัฐ ทั้งนี้ความอยู่รอดของรัฐขึ้นอยู่กับการณ์มีรูปแบบการปกครองที่ประชาชนต้องการ

⁴ Samuel Huntington, *Political Order in Changing Societies*, Second edition (Connecticut: Yale University Press, 1969), 31.

⁵ อภิญา รัตนมงคลและวิวัฒน์ คติธรรมนิษฐ์, *คนไทยกับการเมือง: ปิติฤวิโชค* (กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา, 2547), 175-177.

ให้เกิดขึ้นหรือรูปแบบการปกครองของรัฐจะต้องเป็นไปตามความต้องการของประชาชน และประชาชนจะแสดงพฤติกรรมทางการเมืองของตนตามรูปแบบที่กำหนดไว้ตามหลักการปกครองของรัฐ นักรัฐศาสตร์อเมริกันตีความว่าปรากฏการณ์ความล้มเหลวของการสร้างระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยในรัฐชาติที่เกิดขึ้นใหม่นั้นเกิดจากการขาดการพัฒนาการเมือง การแก้ปัญหาดังกล่าวนักรัฐศาสตร์มุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์การเมืองของประเทศที่เคยเป็นเมืองขึ้นของมหาอำนาจ โดยมองว่าความวุ่นวายในทางการเมืองที่กล่าวมานี้ส่งผลโดยตรงต่อสมรรถภาพในการ “ก้าวหน้า” ในทางการเมือง และยังมีผลกระทบเป็นลูกโซ่ต่อสมรรถนะในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย หรือก็คือแนวคิดพัฒนาการเมืองจะมองว่าการเมืองคือตัวกำหนดสมรรถนะทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งจะต่างกับรัฐ-ชาติที่มีระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ที่จะใช้เศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดการเมือง และสังคม แนวคิดการพัฒนาการเมืองจะให้ความสำคัญกับรัฐในฐานะที่เป็นสถาบันหลักในการสรรสร้างจิตสำนึกในทางการเมืองและกรอบในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเพื่อเป็นรากฐานให้กับการสร้างความเป็นสถาบันให้เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามเสียวัฒนธรรมทางการเมืองที่สำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งก็คือวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในทางการเมือง ซึ่งรัฐ-ชาติที่เกิดใหม่หรือในภาษาของแนวคิดพัฒนาการเมืองคือประเทศด้อยพัฒนา (Underdeveloped country) นั้นมักมีระดับของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่ต่ำ ผลที่ตามมาคือจะมีการโกงกิน (Corruption) ในระดับสูง⁶

2.2 แนวคิดการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น

การเมืองท้องถิ่น⁷ (Local politics) มีความหมายในเชิงสาระสำคัญ ที่สะท้อนถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในการร่วมมือหรือแย่งชิงอำนาจในการจัดสรรแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าใน

ชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้การเมืองท้องถิ่นยังเป็นพื้นที่ทางการเมืองที่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชนต่างก็มีส่วนร่วมในการจัดสรรสิ่งมีคุณค่าในท้องถิ่นโดยมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันอยู่ตลอดเวลาซึ่งในปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนี้อาจมีทั้งความร่วมมือและความขัดแย้งเกิดขึ้น รวมถึงมีการประนีประนอมกัน ดังนั้นในการทำความเข้าใจกับการเมืองท้องถิ่นจำเป็นต้องเข้าถึงและเข้าใจบริบทของการเมืองท้องถิ่นซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ เช่น การเมืองท้องถิ่นในเขตเมือง การเมืองท้องถิ่นในเขตชนบท เป็นต้น

⁶ Damien Kingsbury, *Political Development* (New York: Routledge, 2007), 12.

⁷ ปธาน สุวรรณมงคล, *การเมืองการปกครองท้องถิ่น* (นนทบุรี: สถาบันและกระบวนกรทางการเมืองไทย สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2549), 10.

การปกครองส่วนท้องถิ่น⁸ คือ การที่รัฐกระจายอำนาจให้ประชาชน ในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ตัดสินใจเลือกผู้แทนของตน เข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นและมีอิสระในการบริหาร การจัดทำ บริการ สาธารณะ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา การเงินและการคลังภายใต้การกำกับ ดูแลของรัฐและบทบัญญัติของกฎหมายปัจจุบันประเทศไทย มีการปกครองส่วนท้องถิ่น 2 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วไป มี 3 รูปแบบ ได้แก่

1.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มีโครงสร้างการบริหาร ประกอบด้วยสภา องค์การบริหารส่วนจังหวัด ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ และ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร เป็นองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีจังหวัดละ 1 แห่ง (ยกเว้น กรุงเทพมหานคร) มีเขตพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมทั้งจังหวัดซึ่งทับซ้อนกับพื้นที่ขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ที่อยู่ในเขตจังหวัดเช่น เทศบาลองค์การบริหารส่วนตำบล

1.2 เทศบาลมีโครงสร้างการบริหารประกอบด้วยสภาเทศบาล ทำหน้าที่ฝ่ายนิติ บัญญัติและนายกเทศมนตรีทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร เป็นองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตชุมชนเมือง แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ เทศบาลนคร (ทน.) เทศบาลเมือง (ทม.) และ เทศบาลตำบล (ทต.) ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับจำนวนและความหนาแน่นของประชากร ความเจริญทางเศรษฐกิจ หรือรายได้ของ ท้องถิ่น

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีโครงสร้างการบริหาร ประกอบด้วยสภา องค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่ฝ่าย บริหาร เป็นองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ตั้งขึ้นเพื่อดูแลทุกข์สุขและ ให้บริการ ประชาชนในหมู่บ้านและตำบลแทนรัฐหรือส่วนกลางที่ไม่สามารถจัดบริการสาธารณะ หรือ ดูแลประชาชนทั่วประเทศได้อย่างทั่วถึง

2. รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบพิเศษ มี 2 รูปแบบ คือ

2.1 กรุงเทพมหานคร มีโครงสร้างการบริหารประกอบด้วย สภากรุงเทพมหานคร ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติและผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร เป็นองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีขนาดใหญ่มาก เป็นเมืองหลวงของประเทศที่เป็นศูนย์กลางความเจริญทุก ด้าน ทั้งการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และการทหาร แบ่งการปกครอง ออกเป็นเขตต่าง ๆ จำนวน 50 เขต มีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นผู้บริหารสูงสุด มีปลัดกรุงเทพมหานคร เป็น หัวหน้าข้าราชการประจำของ กรุงเทพมหานคร

⁸ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, *ความรู้เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นและ วัฒนธรรมทางการเมือง* (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2562), 7-8.

2.2 เมืองพัทยา มีโครงสร้างการบริหารประกอบด้วยสภาเมือง พัทยา ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติและนายกเมืองพัทยา ทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การเพิ่มขึ้นของจำนวนและความหนาแน่นของประชากร รวมทั้งการขยายตัวของชุมชนเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือหาดพัทยาและเกาะล้านและมีผลประโยชน์ที่กระทบต่อการดำรงชีวิตการประกอบอาชีพ และความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งผลประโยชน์ของประเทศอย่างชัดเจน จึงได้มีการจัดตั้งเมืองพัทยาขึ้นในเขตจังหวัดชลบุรี เพื่อให้การบริหารการจัดทำกิจการสาธารณะ มีประสิทธิภาพและมีความคล่องตัว

นักการเมืองท้องถิ่นกับโครงสร้างอำนาจในระดับท้องถิ่น⁹

1) โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบขั้วเดียวหรือแบบรวมศูนย์ท้องถิ่นมักมีชนชั้นนำกลุ่มหนึ่งที่รวมตัวกันเหนียวแน่นผูกขาดอำนาจและการตัดสินใจของสังคมในทุกเรื่องในลักษณะชนชั้นนำนิยมความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นไปในลักษณะผูกขาดอำนาจทางการเมืองเศรษฐกิจ สังคม ทั้งในระดับจังหวัดหรือชุมชนท้องถิ่นเพราะมีชนชั้นนำอยู่ขั้วเดียวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกลุ่มมีความเข้มแข็งเหนือกว่ากลุ่มอื่น ๆ มีผู้อยู่ภายใต้การอุปถัมภ์อย่างกว้างขวางมากมายและมีสายสัมพันธ์แนบแน่นกับข้าราชการในจังหวัดหน่วยงานต่าง ๆ และท้องถิ่นเป็นผู้มีบารมีและมีอิทธิพลจนเป็นเหตุให้ผูกขาดอำนาจทางการเมืองได้อย่างเบ็ดเสร็จ (Monopolistic Politics) โดยปราศจากคู่แข่งทางการเมืองที่มีศักยภาพที่จะแข่งขันได้อีกทั้งชนชั้นนำลักษณะนี้จะเป็นผู้กุมอำนาจในการตัดสินใจทั้งหมดทั้งที่เป็นทางการเมืองและไม่ใช่ทางการเมืองโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบขั้วเดียวนี้นั้นชนชั้นนำทางการเมืองระดับชาตินักการเมืองท้องถิ่นผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ จะเป็นเครือข่ายเดียวกันทำให้การบริหารราชการต่าง ๆ หรือการดำเนินกิจกรรมของจังหวัดนั้น ๆ มีเสถียรภาพสูงมีความเป็นเอกภาพและปราศจากความขัดแย้งใด ๆ

2) โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบ 2 หรือ 3 ขั้วอำนาจการเมืองเป็นเรื่องของการแข่งขันกันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ อำนาจและโครงสร้างอำนาจจึงไม่ตายตัวแต่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบ 2 หรือ 3 ขั้วอำนาจมักมีการต่อสู้แข่งขันระหว่งกลุ่มต่าง ๆ ทั้งการเมืองระดับชาติระดับท้องถิ่นหรือความขัดแย้งภายในชุมชนเพราะไม่มีกลุ่มใดมีอำนาจเหนือกลุ่มใดอย่างเด็ดขาดแต่กลุ่มต่างมีฐานะทางเศรษฐกิจดีเท่ากันมีเครือข่ายในจังหวัดเท่า ๆ กันมีผู้อยู่ภายใต้อุปถัมภ์เท่า ๆ กันอีกทั้งขั้วต่าง ๆ เหล่านี้มีการต่อสู้แข่งขันกันทั้งก่อนการเลือกตั้งและภายหลังจากการเลือกตั้งเช่นในระดับท้องถิ่นกลุ่มหนึ่งได้เป็นฝ่ายบริหารอีกกลุ่มหนึ่งจะได้เป็นฝ่ายสภาเป็นต้นซึ่งมีข้อดีคือทำให้ฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติมีการตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกัน

⁹ ระดม วงษ์น้อย, “แนวคิดเรื่องชนชั้นนำและการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน,” รัฐศาสตร์สาร 9(2) (พฤษภาคม-สิงหาคม 2526): 1-36.

3) โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบหลายชั้นจนไม่มีชั้นอำนาจที่ชัดเจนโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบนี้จะไม่ถูกรอบงำแบบเบ็ดเสร็จอย่างแบบโครงสร้างชั่วคราวและไม่มี ความรุนแรงเท่ากับ โครงสร้างแบบ 2 หรือ 3 ชั้นอำนาจเพราะอำนาจไม่ได้ถูกผูกขาดอยู่กับชนชั้นนำกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การต่อสู้ของชนชั้นนำต่าง ๆ ยังอิสระต่อกันมากจนไม่มีใครมีอำนาจเหนือใครจนชนชั้นนำต่าง ๆ ต้องจับมือกันเป็นพันธมิตรเพื่อรวมตัวกันมาบริหารงานท้องถิ่น

วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับนักการเมืองท้องถิ่น

วัฒนธรรมการเมืองกับนักการเมืองท้องถิ่น มี 3 รูปแบบ¹⁰ ดังนี้

1. วัฒนธรรมการเมืองแบบปรีชาหาหรือ ซึ่งพัฒนามาจากความโดดเด่นของการมีองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง
2. วัฒนธรรมการเมืองแบบแข่งขัน ซึ่งพัฒนามาจากการแย่งชิงและยึดครองฐานเสียงและผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างกลุ่มการเมืองในระดับชาติและท้องถิ่น
3. วัฒนธรรมการเมืองแบบรวมศูนย์-ผูกขาดอำนาจทางการเมือง ซึ่งพัฒนามาจากการรวมศูนย์อำนาจและการจัดระบบความสัมพันธ์ทางการเมืองการปกครองแนวดิ่งในอดีต

กล่าวโดยสรุปการที่ส่วนกลางมีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งผลทำให้เกิดระบบการเมืองท้องถิ่นแบบประชาธิปไตยตัวแทนที่เป็นทางการขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ และเมื่อส่วนกลางได้ถ่ายโอนภารกิจ รายได้และเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นก็ทำให้การเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความตื่นตัวมากขึ้นซึ่งทำให้นักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเมืองท้องถิ่น ซึ่งโดยมากนักการเมืองท้องถิ่นมักเป็นกลุ่มเดียวกับชนชั้นนำทางการเมืองในท้องถิ่นนั้น ๆ ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานต่าง ๆ ของจังหวัดเป็นชนชั้นนำทางเศรษฐกิจในฐานะที่เป็นผู้มี ความมั่งคั่งของท้องถิ่นสะสมทุนมาเป็นเวลายาวนานและเป็นชนชั้นนำทางสังคมที่มีผู้อยู่ภายใต้ อุปถัมภ์จำนวนมาก อย่างไรก็ตาม การเมืองท้องถิ่นเป็นการเมืองของทุกภาคส่วนในท้องถิ่นภายใต้ความเป็นประชาธิปไตย ดังนั้น นักการเมืองท้องถิ่นในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชนจึงต้องทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่กว้างขวางจากทุกภาคส่วนในท้องถิ่น ต้องทำให้การเมืองท้องถิ่นเป็นทั้งการเมืองภาคตัวแทนและการเมืองภาคพลเมือง เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น

¹⁰ จรัส สุวรรณมาลา, “วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นในประเทศไทย,” *วารสารสถาบันพระปกเกล้า* ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 (เดือนกันยายน - ธันวาคม 2550): 11-18.

2.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองและหลักธรรมาภิบาล

แนวคิดการพัฒนาการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น คือ การกระทำในการสนับสนุนหรือการกระทำในการเรียกร้องกับผู้นำของรัฐบาลในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เช่น การออกเสียงประชามติ การกระทำของพลเมืองตามที่กำหนดไว้ในตัวบทกฎหมาย เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การร่วมชุมนุม การยื่นข้อเรียกร้องและการวิงวอนในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นไปตามกฎหมาย ดังนั้น การกระทำเหล่านี้ เน้นที่ว่าต้องไม่ขัดกับกฎหมาย การกระทำของพวกที่มีความตื่นตัวทางการเมืองมาก อย่างพวกที่สมัครเข้ารับเลือกตั้งหรือพวกที่เข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การกระทำทางการเมืองที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวและมีความรุนแรงเข้าไว้ด้วย เช่น การเกิดจลาจล หรือความรุนแรงในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เป็นต้น แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของการปกครองแบบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยไม่ว่าจะระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นต้องพิจารณาและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ การจัดแบ่งประเภทของสิทธิเสรีภาพตามแนวคลาสสิกของเยอรมันนั้นสามารถแบ่งสิทธิเสรีภาพออกเป็น 3 ประเภทคือ¹¹

สิทธิประเภทแรก คือ Status negativus หมายถึง สิทธิที่เป็นเสรีภาพของบุคคลสามารถใช้สิทธิได้โดยไม่ต้องอาศัยให้รัฐดำเนินการใดนอกจากให้เสรีภาพ สิทธิประเภทนี้ก่อให้เกิดสิทธิปกป้องไม่ให้รัฐเข้ามาละเมิดหรือจำกัดเสรีภาพ สิทธิประเภทนี้ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการรวมกลุ่ม และเสรีภาพในการชุมนุม

สิทธิประเภทสอง คือ Status positivus หมายถึง สิทธิที่บุคคลจะใช้ได้ต่อเมื่อรัฐดำเนินการให้สิทธิประเภทนี้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการ สิทธิประเภทนี้ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือ การมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสิทธิในการฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐ

สิทธิประเภทสาม คือ Status activus หมายถึง สิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยหรือสร้างเจตจำนงทางการเมือง สิทธิประเภทนี้ ได้แก่ สิทธิเลือกตั้ง สิทธิในการลงสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิในการตั้งพรรคการเมือง และสิทธิที่เป็นประชาธิปไตยโดยตรง เช่น สิทธิในการเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น สิทธิในการถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่น หรือ สมาชิกสภาท้องถิ่น เป็นต้น

¹¹ ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับความเป็นประชาธิปไตยโดยตรง,” *วารสารกฎหมายปกครอง* (19 สิงหาคม 2541): 60-61.

การจำแนกประเภทสิทธิเสรีภาพตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สิทธิที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นสิทธิประเภทสาม คือ Status activus มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยโดยตรง ประเด็นสำคัญของแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง¹² คือ

1. การมีส่วนร่วมโดยการแสดงพฤติกรรมในทางการเมืองการปกครองของประชาชน เพื่อให้มีผลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐและเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนหรือกลุ่มตนให้มากที่สุด
2. เป็นไปตามสิทธิที่มีระบบการเมืองและกฎหมายรองรับ
3. ลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมตามสิทธิของประชาชนอาจขยายผลเป็นความรุนแรงทางการเมืองซึ่งผิดกฎหมายได้
4. เป็นไปตามความสมัครใจของประชาชน แต่ความสมัครใจอาจเกิดจากความไม่รู้ ไม่เข้าใจหรือสำคัญผิดในข้อเท็จจริงของสถานการณ์ทางการเมือง เนื่องจากถูกชักจูงด้วยวิธีการต่าง ๆ จากผู้หวังผลประโยชน์

จากแนวความคิดของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ประชาชนแสดงออกมาตามระบอบประชาธิปไตย โดยอยู่ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนด หากล่วงละเมิดถือว่าผิดกฎหมาย ทั้งนี้ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองและวิธีการดำเนินชีวิต ซึ่งยึดหลักความเสมอภาค เสรีภาพและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันและอำนาจอธิปไตยต้องมาจากปวงชน

องค์ประกอบทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลตามทัศนะของนักรัฐศาสตร์ มีดังนี้¹³

ทัศนคติทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย บุคคลจะต้องมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองแบบประชาธิปไตยว่า เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

1. บุคคลจะต้องยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคลหลักความเสมอภาคของบุคคล หลักแห่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น รวมทั้งเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ในการพูดแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก แม้ว่าความคิดเห็นเหล่านั้นตนเองจะไม่เห็นด้วยก็ตาม

¹² จันทนา สุทธิจาริ, *การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน*, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: วิ.เจ. พรินติ้ง, 2544), 411.

¹³ สิทธิพันธ์ พุทธพูน, *สังคมวิทยาการเมืองการเปลี่ยนแปลงทางสังคม* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543), 135.

2. บุคคลจะต้องเคารพในกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย คือ หลักการตัดสินใจด้วยเสียงข้างมากโดยมีข้อผูกพันที่จะต้องได้รับการปฏิบัติตามจากทุก ๆ ฝ่าย ทั้งนี้จะต้องให้ความสำคัญคุ้มครองในสิทธิเสรีภาพของเสียงส่วนน้อย

3. ความสนใจในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครองของบุคคล พิจารณาได้จากการติดตามข่าวกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล การแสดงความคิดเห็น และการเข้าไปมีส่วนร่วมการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายของรัฐบาล

4. ความเชื่อในประสิทธิภาพทางการเมืองของตน เป็นความรู้สึกว่าตนเองเข้าใจ และสามารถมีอิทธิพลต่อกิจการทางการเมืองการปกครอง

5. ความเข้าใจทางการเมือง เป็นการที่บุคคลมีความเข้าใจข้อเท็จจริงทางการเมืองการปกครอง ได้แก่ ความเข้าใจในสิทธิของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในการใช้อำนาจอธิปไตยทั้งสามด้าน คือ อำนาจอธิปไตยผ่านทางรัฐสภา อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี อำนาจตุลาการผ่านระบบการศาล และผู้ที่มีความเข้าใจความจริงต่าง ๆ ในทางการเมือง มักจะมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่เข้าใจทางการเมือง

6. ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตน ได้แก่ การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง มีความเชื่อมั่นว่าจะต้อง

มีความไว้วางใจทางการเมือง เป็นความโน้มเอียงทางการเมืองพื้นฐาน หรือการรับรู้ที่บุคคลมีต่อกิจกรรมทางการเมืองอำนาจทางการเมือง ผู้ใช้อำนาจทางการเมืองหรือระบบการเมืองทั้งหมด ในเชิงประเมินค่าว่าสิ่งนั้นหรือการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ชอบธรรม มีเหตุผล เป็นความรู้สึผูกพันต่อกระบวนการและสถาบันทางการเมือง ซึ่งแสดงออกในรูปความชอบพอและการให้ความไว้วางใจ บุคคลที่มีความไว้วางใจทางการเมืองสูง

การมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น¹⁴ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนหรือกำหนดวิถีชีวิตและอนาคตของชุมชนโดยคนในชุมชน ซึ่งเริ่มตั้งแต่ประเทศไทยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา เป็นผลให้มีการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 อาจกล่าวได้ว่า เป็นการเปิดศักราชใหม่ของการกระจายอำนาจ การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย ก่อให้เกิดหน่วยปกครองในระดับพื้นที่เพิ่มมากขึ้นซึ่งนอกจากเทศบาลแล้วยังมีองค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบล นับรวม

¹⁴ อภิชาติ สถิตนิรามัย, รัฐธรรมนูญ การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2555), 2.

จำนวนกว่าหมื่นแห่งทั่วประเทศ เพื่อบริการสาธารณะแก่ประชาชน ต่อมาภายหลังยังมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่เพิ่มอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากขึ้นเป็นลำดับ ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นความจำเป็น¹⁵ ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นต้องเป็นตัวแทนของประชาชน ซึ่งมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ผ่านกระบวนการเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน และตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายให้การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ตรงจุด แก้ปัญหาได้รวดเร็ว สร้างความโปร่งใส รวมทั้งเป็นวิธีการที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ความเป็นเจ้าของชุมชนและเสริมสร้างประชาธิปไตยท้องถิ่น ดังนั้น การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมุ่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์การเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นรากฐานของการพัฒนาประชาธิปไตยนั่นเอง ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญจึงได้บัญญัติให้รัฐต้องให้ความสำคัญแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้รัฐได้ส่งเสริม ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลัก ในการจัดทำบริการสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แก้ไขมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น¹⁶ อยู่ในหมวดที่ 14 ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งปัญหาในพื้นที่ การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นกระทำได้ในด้านการ บริหารจัดการ และด้านการเมือง ด้านการบริหารจัดการ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่น ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการเมือง ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การเสนอการออกกฎหมายท้องถิ่น การออกเสียง ประชามติการตรวจสอบอำนาจรัฐในระดับท้องถิ่น และการถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่น วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้วางบทบัญญัติที่สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมี 3 เรื่องหลักคือ การลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น การเสนอข้อบัญญัติ ท้องถิ่น และเรื่องสิทธิการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการของ

¹⁵ อรรถชัย กักพล, *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น*, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: จริยสุนิทวงศ์การพิมพ์, 2552), 3-4.

¹⁶ อนุรักษ์ นิยมเวช, *บทความเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน* พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2554), 12-14.

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประชาชน ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวได้เน้นย้ำถึงการรับรองสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัตินั้น ยังมีข้อจำกัดหลายประการที่ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นไม่สามารถมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเต็มที่เนื่องจากมีอุปสรรคหลายประการ ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิหรือวางเงื่อนไขการใช้สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งอุปสรรคสำคัญในการใช้สิทธิ การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ ข้อจำกัดทางกฎหมายในรูปแบบของเงื่อนไข ที่วางไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลงคะแนนเสียง ถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่มีอยู่ในขณะนี้ คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอน สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งหลักการสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเข้าชื่อเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด หากเห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป โดยให้ถือเกณฑ์จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อจำนวนผู้มีสิทธิเข้าชื่อ ในกรณีผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงทั้งหมด การเข้าชื่อถอดถอนเป็นอันตกไป แต่หากมีผู้มาใช้สิทธิ ลงคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งและมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของผู้ที่มาลงคะแนนเสียงทั้งหมดการถอดถอนจึงมีผล เงื่อนไขในทางกฎหมายที่เป็นอุปสรรคของพระราชบัญญัติฉบับนี้คือ จำนวนประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนที่กำหนดไว้ค่อนข้างสูง ซึ่งในทางปฏิบัตินั้น มีความเป็นไปได้น้อยมากที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่จะสามารถรวบรวมผู้ที่เข้ามาเข้าชื่อให้ได้ตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่กำหนดจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นที่ค่อนข้างสูงเช่นกัน คือ จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง นอกจากนี้ข้อจำกัดทางกฎหมายอีกประการ คือ การให้ประชาชนร่างข้อบัญญัติประกอบคำร้องมาทั้งฉบับเพื่อเสนอต่อประธานสภาท้องถิ่น ซึ่งในความเป็นจริงแล้วประชาชนทั่วไปในท้องถิ่นไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะร่างข้อบัญญัติขึ้นมาทั้งฉบับได้การที่พระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ได้กำหนดให้มี หน่วยงานของรัฐช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำร่างข้อบัญญัตินั้นเป็นการผลักระให้ประชาชนมากเกินไป ประการสุดท้ายคือ การออกเสียงประชามติโดยบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียงประชามติในระดับท้องถิ่นอยู่ในพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ซึ่งบัญญัติถึงสิทธิของประชาชนในการออกเสียงประชามติอย่างชัดเจนแต่ในความเป็นจริงนั้น การออกเสียงประชามติในระดับท้องถิ่นมีน้อยมากหรือในบางท้องถิ่นไม่เคยมีการทำประชามติเลย เนื่องจากอุปสรรคสำคัญ คือ ประชาชนในท้องถิ่นยังขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย ทำให้ไม่สามารถใช้สิทธิที่กฎหมายรองรับไว้ได้

นอกจากนี้จากโครงสร้างพื้นฐานของสังคมไทยโดยเฉพาะสังคมในชนบท จะถูกหล่อหลอมมาจากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและการเมืองของไทย ที่มีพื้นฐานมาจากหลายระบบ ซึ่งมีอิทธิพลต่อยุคสมัย

การถดถอยทางการเมืองของคนไทย สรุปได้ดังนี้¹⁷

ลักษณะอำนาจนิยม คนไทยส่วนใหญ่ชอบใช้อำนาจเด็ดขาด เคารพเชื่อฟังและอ่อนน้อมต่อผู้มีอำนาจ รวมทั้งมอบอำนาจและความรับผิดชอบทุกอย่างไว้ที่ผู้นำ ไม่ว่าจะเป็นการเมืองระดับชาติหรือครอบครัวมักจะรวมอำนาจไว้ที่ผู้นำ การทำงานจึงมีลักษณะสั่งจากเบื้องบนลงมามากกว่าจะเริ่มจากเบื้องล่างขึ้นไป

1. นิยมระบบเจ้านายกับลูกน้อง

ในสังคมไทยส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มพวกพ้องกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเสมอ ผู้นำจะเป็นผู้มีอำนาจ วาสนา บารมี ก็สามารถให้ความคุ้มครองและให้ผลประโยชน์ลูกน้อง ส่วนลูกน้องต้องให้การสนับสนุนและบริการแก่นาย ในสังคมไทยจะปรากฏในระบบราชการและในวงการเมืองว่าการเป็นเจ้าคนนายคนได้รับการยกย่องมาก

2. ยึดมั่นในตัวบุคคลมากกว่าหลักการ

ลักษณะคนไทยเป็นผู้เล็งผลเลิศในทางปฏิบัติมากกว่าจะยึดมั่นในอุดมการณ์ กล่าวคือ จะสนใจกับสิ่งที่จะเป็นไปได้ในทางปฏิบัติโดยปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือตามสภาพความเป็นจริงโดยไม่ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่ทำไม่ได้ หรือได้รับประโยชน์แก่ตนเองอย่างชัดเจน เช่น การนิยมเข้าข้างผู้ชนะ

3. มีการจัดลำดับฐานะในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ระบบศักดินาทำให้มีการแบ่งชนชั้นในสังคมไทยให้รู้จักที่ต่ำที่สูง ไม่ควรตีตนให้เสมอผู้ใหญ่ คนไทยยึดถือสิ่งที่ติดตัวมา เช่น ชาตัญญู วิทยุฒิ และคุณวุฒิ มากกว่าความสามารถของบุคคล บุคคลที่มีคุณสมบัติเหล่านี้ถือว่าเป็นผู้ใหญ่ที่ผู้น้อยจะต้องให้ความเคารพเชื่อฟัง การยึดมั่นในค่านิยมเหล่านี้ทำให้คนไทยยอมรับความเสมอภาคของบุคคลได้ยาก ทั้งในแง่หลักการและการปฏิบัติ

4. ความเป็นอิสระนิยม

คนไทยรักความอิสระ ชอบทำอะไรตามลำพังตัวเอง ไม่ชอบการถูกบังคับหรือตกอยู่ใต้การออกคำสั่งของบุคคลอื่น ขาดระเบียบกฎเกณฑ์ในการดำรงชีวิต ขาดระเบียบวินัย ทำให้ต่างคนต่างอยู่ การรวมกลุ่มการเมืองเพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่งจึงเป็นไปได้ยาก ความรับผิดชอบต่อสังคมยังมีน้อย

¹⁷ ทินพันธุ์ นาคะตะ, *ศาสตร์และศิลป์การเมืองการบริหารไทย*, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์ นิติฯ, 2534), 36-41.

5. ยึดมั่นในประเพณีดั้งเดิม

คนไทยจำนวนไม่น้อยยึดมั่นในความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติแบบเก่า ๆ กล่าวคือ ยังเชื่อในเรื่องภูติปิศาจไสยศาสตร์ของคลังและโซกลางอยู่ โดยยึดถือสิ่งเหล่านี้เป็นที่พึ่งทางใจ โดยเฉพาะเมื่อประสบปัญหาหรือความเดือดร้อน จึงเป็นการยากที่คนไทยทั่วไปจะยึดหลักเหตุผล รู้จักวิเคราะห์ วิจัย ไม่เรียกบริการจากรัฐโดยตรงแต่จะเรียกร้องขอความกรุณา และมีลักษณะอนุรักษนิยมไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงเพราะจะทำให้ไม่เกิดความมั่นคง

6. ความเฉื่อยชา

ไม่กระตือรือร้นหรือสนใจต่อกิจกรรมทางการเมือง คนไทยโดยทั่วไปจะพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ของตนเอง จะยอมรับสภาพที่เสียเปรียบของตนเอง โดยถือว่าตนเองทำบุญมาเพียงเท่านี้ เพราะเชื่อในกรรมเก่า จึงไม่กระตือรือร้นขวนขวายและถือว่าการเมืองเป็นเรื่องของชนชั้นนำ

7. ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

คนไทยจำนวนมากขาดความเชื่อมั่นในตนเองในการแก้ปัญหาหรือเอาชนะสิ่งแวดล้อม หรือได้รับการปฏิบัติด้วยความไม่เป็นธรรม เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจะแสวงหาที่พึ่ง ไม่คิดว่าตัวเองมีความสามารถแก้ไขได้และหันไปพึ่งอำนาจศักดิ์สิทธิ์

8. การรักษาความสงบและความประนีประนอม

คนไทยส่วนใหญ่รักสงบ ไม่นิยมความรุนแรง หลีกเลียงความขัดแย้ง มีความอดทนต่อการเอาเปรียบ ถ่อมตน เกรงใจผู้อื่น ทำให้คนไทยไม่กล้าวิพากษ์วิจารณ์หรือคัดค้านผู้มีอำนาจ

ทั้งนี้การเสื่อมถอยทางการเมืองยังเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการเมืองระดับรัฐหรือมิติเศรษฐกิจการเมือง¹⁸ ประชาชนทุกกลุ่มเห็นตรงกันมากที่สุดว่าวัฒนธรรมทางสังคมไทยมีลักษณะผู้บริหารหรือผู้นำเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม การที่สังคมไทยเผชิญกับปัญหาเรื่อง “คอร์รัปชัน” และการที่ระบบราชการถูกแทรกแซงโดยฝ่ายการเมืองหรือนักการเมืองเป็นผลมาจากวัฒนธรรมดังกล่าว ขณะเดียวกันวัฒนธรรมแบบชาตินิยม ผู้นำหรือชนชั้นนำเป็นผู้มีอำนาจในการบริหารและประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ได้มีส่วนในการกำหนดนโยบาย แม้ว่าประชาชนส่วนใหญ่อยากเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองก็เป็นไปได้ยาก เนื่องจากการเมืองของไทยเป็นระบบเครือข่ายผลประโยชน์ทางการเมืองที่ใช้เงินเป็นส่วนใหญ่ การที่ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารบ้านเมืองทำให้ประชาธิปไตยอ่อนแอ และประชาชนเห็นว่าข้าราชการก็อาศัยระบบราชการเป็นที่ทำมาหากินและร่วมมือกับบรรดานักการเมือง ดังนั้น วัฒนธรรมอำนาจนิยมในรูปแบบชาตินิยมผู้นำซึ่ง

¹⁸ ชนิดา จิตตรุทธะ, วัฒนธรรมพระมิดกับการทำให้เป็นประชาธิปไตย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559), 242.

ขาดหลักธรรมาภิบาลดังที่กล่าวมา จึงส่งผลกระทบต่อการทำให้เป็นประชาธิปไตยโดยตรง วัฒนธรรมชาตินิยมผู้นำหรือวัฒนธรรมชนชั้นนำดังกล่าวมีผลเป็นลบต่อการทำให้เป็นประชาธิปไตย

กล่าวโดยสรุปการเสื่อมถอยทางการเมืองเกิดจากปัจจัย 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยภายในคือตัวของประชาชนเอง ได้แก่ การไม่ใส่ใจ เพิกเฉย เบื่อหน่าย เฉื่อยชา ขาดกฎระเบียบการดำเนินชีวิต เคารพเชื่อฟังผู้มีอำนาจ และยึดมั่นตัวบุคคลมากกว่าหลักการ เป็นต้น และ 2) ปัจจัยภายนอก คือ สิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ได้แก่ การรัฐประหาร การคอร์รัปชัน การซื้อสิทธิขายเสียง และเงื่อนไขที่วางไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เป็นต้น ซึ่งหากมาผสานกันและไม่ได้รับการแก้ไข ก็เป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนลดน้อยลง

การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจต่อการเมืองการปกครองของประเทศและ

พื้นฐานของประชาธิปไตยระดับชาติ เพราะการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยระดับชาติจะประสบความสำเร็จได้จำเป็นต้องอาศัยพัฒนาการของการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่นก่อน โดยสร้างความเข้าใจและการยอมรับจากประชาชนว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเขา นอกจากนี้การปกครองท้องถิ่นยังเปรียบเสมือนสถาบันฝึกอบรมประชาชนให้เข้าใจกระบวนการและกลไกทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะช่วยให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในระบบการเมืองมากยิ่งขึ้น ดังนั้นหากประชาชนไม่เห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นอย่างเหมาะสมและจริงจังแล้วคงหวังจะเห็นการพัฒนาการเมืองการปกครองในระดับชาติได้ยาก

รูปแบบในการพัฒนาทางการเมือง คือ การนำการมีส่วนร่วมทางการเมืองมาใช้ ซึ่งสามารถแบ่งได้ทั้งในเชิงกระบวนการและในเชิงแบบแผน ซึ่งรูปแบบในเชิงกระบวนการจะเริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ไปจนถึง ขั้นตอนสุดท้ายร่วมประเมินผล ในขณะที่รูปแบบในเชิงแบบแผนนั้นจะ ประกอบไปด้วยแบบแผนที่ถูกต้องและแบบแผนที่ไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ หากพิจารณาจากแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในปัจจุบัน ก็อาจแบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็นก่อนเลือกตั้งและหลังการเลือกตั้ง ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดประชาธิปไตยแบบตัวแทนเดิมที่มักจะเน้นให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมก่อนการเลือกตั้งเท่านั้น¹⁹ ส่วนรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวคิดของ บาร์เบอร์ เจ เดวิด ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วม ทางการเมือง ไว้ 2 ประการ ดังนี้ 1)

¹⁹ มนูญ จันทรสัมบุรณ์, วัฒนธรรมธรรมาภิบาลของผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในเขตองค์กรบริหารส่วนตำบล วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), 92.

การมีส่วนร่วมโดยตรง เป็นลักษณะที่ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง เช่น การบริหารงาน การกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจในการดำเนินงานด้วยตนเอง 2) การมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม เป็นลักษณะที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแต่ไม่ได้เป็นผู้ดำเนินการปกครองด้วยตนเองโดยตรง แต่เป็นการเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ด้วยวิธีการเลือกตั้ง โดยประชาชนอย่างเสรี ซึ่งกลไกนี้ต้องการให้ประชาชนเข้ามาควบคุมการบริหารงานฝ่ายปกครองให้ เป็นไปตามความต้องการ²⁰ ที่สำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและควบคุมการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และเจ้าหน้าที่ภาครัฐได้เป็นอย่างดี

การพัฒนาทางการเมืองโดยการนำการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหา ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานขององค์กรต่าง ๆ สำหรับรูปแบบการพัฒนาทางการเมืองโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมี 4 รูปแบบ²¹ คือ

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ประชาชนจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดงานที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องมีการแจ้งก่อนการตัดสินใจดำเนินงาน
2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็น และการตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น
3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมและผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้น ซึ่งมีหลายรูปแบบได้แก่

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) โดยจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นจะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายและให้ความเห็นต่อโครงการซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

²⁰ Barber J. David, *Citizen Politics* (Chicago: Markham, 1972), 3.

²¹ จินตวิทย์ เกษมสุข, *หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559), 9-11.

3.3 การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกันประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่

4. การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของนอกจากการนำหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนมาพัฒนาทางการเมืองแล้วยังอาศัยวัฒนธรรมทางการเมืองในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการเข้าด้วยกันโดยผ่านหลักการ 6 Cs²² ซึ่งแบ่งเป็น

4.1 Co-operation การร่วมมือของคนในท้องถิ่น หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนก็ตาม ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกคนในท้องถิ่นนั้นเป็นสิ่งสำคัญ การพัฒนาจึงจะประสบความสำเร็จ

4.2 Compliance การยินยอมทำงานเพื่อคนในท้องถิ่น หมายถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายภารกิจ หรือหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่น ต้องยินยอมที่จะทำงานเพื่อท้องถิ่นของตนอย่างเต็มที่

4.3 Consultation การให้คำปรึกษา หมายถึง การสอบถามความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้คำปรึกษาที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งการปรึกษาหารือถือเป็นกระบวนการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งและกันโดยกระบวนการดังกล่าวนี้ให้ความสำคัญกับการสื่อสารสองทาง และการสื่อสารในแนวราบ

4.4 Cooperation การให้ความร่วมมือ หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนและบุคคลภายนอกทำงานร่วมกันเพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาอย่างเหมาะสม

4.5 Co-learning การเรียนรู้ร่วมกัน หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนและบุคคลภายนอกมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน อันจะนำไปสู่การทำงานเป็นทีม

4.6 Collective Action การลงมือกระทำร่วมกัน หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนเป็นผู้กำหนดแนวทางในการพัฒนาชุมชนของตนและขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติด้วยตนเอง

กล่าวโดยสรุปแนวทางการพัฒนาการเมืองในท้องถิ่น มีดังนี้

1. ควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงสิทธิและอำนาจในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ให้การรับรองไว้ โดยต้องทำพร้อม ๆ

²² Singhal, A., *Facilitating Community Participation through Communication*. (New York: UNICEF, 2001), 28.

กันหลายวิธี เช่น การเปิดเผยข้อมูลการใช้หอกระจายข่าว การจัดทำเอกสารหรือแผ่นพับ การจัดกิจกรรมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบประชาชน การจัดทำเว็บไซต์ เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูล

2. สร้างเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การปกครอง และการพัฒนาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชนและท้องถิ่น

3. ฝึกอบรมและพัฒนาผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีหลักธรรมาภิบาลและทำงานเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง รวมทั้งฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายข้อบังคับและระเบียบต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชน

4. กำหนดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น และพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้ก้าวหน้าทันสมัยอยู่เสมอ

5. ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมการเมืองส่วนท้องถิ่น โดยการพัฒนาด้านการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสนับสนุนทุนการวิจัยในเรื่องดังกล่าว

6. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) เพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้สิทธิการเข้าร่วมกิจกรรมการดำเนินงานพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตระหนักถึงความสำคัญในผลประโยชน์ของประชาชนและท้องถิ่น

กล่าวได้ว่าการพัฒนาการเมืองในท้องถิ่นนั้นต้องเกิดจากความร่วมมือกันอย่างจริงจังของคนในชุมชนกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ในการวางแผนดำเนินงาน การดำเนินงาน การตัดสินใจทางการเมือง ตลอดจนการตั้งเป้าหมายทางการเมืองร่วมกัน เพื่อการแก้ไขปัญหาของคนในชุมชนให้อยู่อย่างสันติสุขอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการทางการเมืองส่วนท้องถิ่น

แนวคิดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance)

หลักธรรมาภิบาล เป็นการบริหารงานของภาครัฐในทุก ๆ ด้านโดยชอบธรรมและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมจากทุกส่วนของสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้ประเทศมีพื้นฐานประชาธิปไตยที่

เข้มแข็ง มีความชอบธรรมด้านกฎหมาย มีเสถียรภาพ มีโครงสร้างการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้²³

อย่างไรก็ตามมีนักวิชาการได้สังเคราะห์ถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาลไว้อย่างกระชับชัดเจนซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน²⁴ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของสาธารณชน (Public Participation) เป็นกลไกกระบวนการที่ประชาชน (ชายและหญิง) มีโอกาสและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเข้าร่วมในทางตรงหรือทางอ้อม โดยผ่านกลุ่มผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยชอบธรรม การเปิดโอกาสให้สาธารณชนมีส่วนร่วมอย่างเสรี รวมถึงการให้เสรีภาพแก่สื่อมวลชนและเสรีภาพแก่สาธารณชนในการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ คุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่สาธารณชนมีส่วนร่วมคือ การมีรูปแบบการปกครองและบริหารที่กระจายอำนาจ

2. ความซื่อสัตย์และโปร่งใส (Honesty and Transparency) เป็นกลไกที่มีความสุจริตและโปร่งใส ซึ่งรวมถึงการมีระบบกติกาและการดำเนินงานที่เปิดเผยตรงไปตรงมา ประชาชนสามารถเข้าถึงและได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเสรีเป็นธรรมถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึง การที่มีผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานกำกับดูแลประชาชนสามารถตรวจสอบและติดตามผลได้

3. พันธะความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Accountability) เป็นกลไกที่มีความรับผิดชอบในบทบาทภาระหน้าที่ที่มีต่อสาธารณะชน โดยมีการจัดองค์กรหรือการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เน้น การดำเนินงานเพื่อสนองตอบความต้องการของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรมครอบคลุมถึงพันธะความรับผิดชอบต่อสังคมองค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องพร้อมและสามารถที่จะถูกตรวจสอบและวัดผลการดำเนินงานทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพ ประสิทธิภาพ และการใช้ทรัพยากรสาธารณะ ดังนั้นคุณลักษณะของความโปร่งใสของระบบในลำดับที่สองจึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้าง Accountability

4. กลไกการเมืองที่ชอบธรรม (Political Legitimacy) เป็นกลไกที่มีองค์ประกอบของผู้ที่เป็นรัฐบาลหรือผู้ที่เข้าร่วมบริหารประเทศ ที่มีความชอบธรรมเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมโดยรวมไม่ว่าจะโดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง แต่จะต้องเป็นรัฐบาลที่ได้รับการยอมรับจาก ประชาชนว่ามีความสุจริต มีความเที่ยงธรรม และมีความสามารถที่จะบริหารประเทศได้

5. กฎเกณฑ์ที่ยุติธรรมและชัดเจน (Fair Legal Framework and Predictability) มีกรอบของกฎหมายที่ยุติธรรมและเป็นธรรมสำหรับกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมซึ่งกฎเกณฑ์มีการบังคับใช้

²³ โกวิท พวงงาม, *ธรรมาภิบาลท้องถิ่น ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส* (กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ก๊อปปี, 2553), 39.

²⁴ อรพินท์ สฟโซคชัย, “สังคมเสถียรภาพและกลไกประชาธิปไตยที่ดี (Good Governance),” *สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ฉบับที่ 20 (ธันวาคม 2541): 30-45.*

เป็นกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนซึ่งคนในสังคมทุกส่วนเข้าใจ สามารถคาดหวังและรู้ว่าจะเกิดผลอย่างไรหรือไม่ เมื่อดำเนินการตามกฎหมายของสังคม สิ่งเหล่านี้ เป็นการประกันความมั่นคงศรัทธาและความเชื่อมั่นของประชาชน

6. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness) เป็นกลไกสำคัญที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดกระบวนการทำงาน การจัดองค์กร การจัดสรรบุคลากรมีการใช้ทรัพยากรสาธารณะต่าง ๆ อย่างคุ้มค่าเหมาะสมมีการดำเนินการและ การให้บริการสาธารณะที่ให้ผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจ และกระตุ้นการพัฒนาของสังคมในทุกด้าน ทั้งด้านการเมือง สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ไทยได้เสนอหลักการของวิธีการปกครองที่ดีไว้เช่นกัน²⁵ ประกอบด้วย

1. ความชอบธรรม (Legitimacy)
2. หลักนิติธรรม (Rule of Law)
3. ความโปร่งใส (Transparency)
4. การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน (Accountability)
5. การมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation)
6. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness)

อย่างไรก็ตามองค์ประกอบของธรรมาภิบาลในทัศนะของนักวิชาการหลายท่านมีความสอดคล้องกันกล่าวคือ องค์ประกอบสำหรับธรรมาภิบาล ประกอบด้วย²⁶ หลักนิติธรรม หลักความสำนึกรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมและหลักการกระจายอำนาจ นอกจากนี้องค์ประกอบของธรรมาภิบาลยังรวมถึงการปราบปรามการทุจริตและการประพฤติมิชอบในการบริหารราชการ²⁷ นักวิชาการบางท่านกล่าวว่า วิธีการสร้างให้เกิดมีธรรมาภิบาล ประกอบด้วย การมีความโปร่งใส ความสำนึกรับผิดชอบถูกตรวจสอบได้และการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ²⁸

²⁵ ลิขิต อีริเวคิน, *การเมืองการปกครองของไทย*, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), 247.

²⁶ ถวิลวดี บุรีกุล, *ทศธรรม: ตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี* (นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, 2549), 9.

²⁷ ไชยวัฒน์ คำชูและคณะ, *การบริหารการปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม* (กรุงเทพมหานคร: น้ำฝน, 2545), 44.

²⁸ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, *การสร้างธรรมาภิบาล (good governance) ในสังคมไทย* (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2542), 37.

นอกจากนี้ นักวิชาการบางท่านกล่าวถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาล ประกอบด้วย การมีส่วนร่วม (Participation) ความโปร่งใส (Transparency) ความสำนึกรับผิดชอบ (Accountability) ขณะที่องค์ประกอบด้านความสามารถคาดการณ์ได้ (Predictability) เป็นองค์ประกอบที่แตกต่างจากนักวิชาการท่านอื่น²⁹

กล่าวโดยสรุปการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการแก้ไขการถดถอยทางการเมืองในท้องถิ่นตามระบอบประชาธิปไตยน่าจะสามารถแก้ปัญหาทางการเมืองได้ โดยผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นควรจัดให้มีการสัมมนา ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการตลอดจนมีโครงการต่าง ๆ ที่เน้นให้คนในหน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่นยึดหลักธรรมาภิบาลเป็นที่ตั้งตลอดจนนำหลักนี้ไปใช้กับประชาชน จนประชาชนเกิดจิตสำนึกทางการเมืองอย่างแท้จริง

2.4 ข้อมูลพื้นฐานของตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี การบริหารงานทางการเมืองของอบต.บางรักน้อย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นถือว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมือง เพราะการเมืองในท้องถิ่นจะอยู่ใกล้กับประชาชน ทำให้ประชาชนเห็นผลจากการแสดงบทบาทของตนเองในการเมืองว่าพฤติกรรมแบบใด จะทำให้เกิดผลดีผลเสียต่อตนเองอย่างไร ประชาชนจึงพร้อมที่จะแสดงบทบาทของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้ประชาธิปไตยของชาติมีความมั่นคง ผลอีกอย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในท้องถิ่นคือ ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี การกระจายอำนาจออกมาจากศูนย์กลางการปกครองของประเทศ ทำให้เรื่องในท้องถิ่นสามารถจัดการแก้ไขกันภายในท้องถิ่นได้ วิธีการแก้ปัญหาจึงน่าจะเป็นสิ่งที่ตรงกับความต้องการของคนในท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสวนผลไม้และเป็นที่พักอาศัย ประชากรส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมคลองต่าง ๆ ได้แก่ คลองอ้อม คลองบางรักใหญ่ คลองบางประดู่ และคลองแม่ร่องกร่าง ในตำบลบางรักน้อย มีวัดอยู่ 1 แห่ง ได้แก่ วัดบางรักน้อย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางรักน้อย และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กป่าไม้อุทิศ 9 โรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดบางรักน้อย โรงเรียนป่าไม้อุทิศ 9 โรงเรียนพณิชยการ 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเทคโนโลยียานยนต์เขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย เนื้อที่ทั้งตำบลจำนวนจำนวน 5.8 ตาราง

²⁹ อมรา พงศาพิชญ์และ นิทยา ภักธรลิตะพันธุ์, “องค์การให้ทุนเพื่อประชาสังคมในประเทศไทย,” ใน รายงานผลการวิจัยเรื่อง องค์การให้ทุนเพื่อประชาสังคมในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), 15.

กิโลเมตร หรือประมาณ 3,625 ไร่ มีหมู่บ้านจัดสรร จำนวน 31 แห่ง รวมทั้งสิ้น 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านบางประดู่ จำนวน 1,375 คน หมู่ 2 บ้านบางรักน้อย จำนวน 741 คน หมู่ 3 บ้านบางรักน้อย จำนวน 8,205 คน หมู่ 4 บ้านบางรักน้อย จำนวน 5,046 คน หมู่ 5 บ้านหนองบัว จำนวน 4,319 คน และหมู่ 6 บ้านบางประดู่ใหญ่ จำนวน 1,417 คน ในการเลือกตั้งในปี 2562 มีเขตเลือกตั้ง 6 เขต ซึ่งตำบลบางรักน้อยอยู่ในเขตที่ 2 คนผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งจำนวน 157,760 คน แต่มีจำนวนผู้ใช้สิทธิเพียง 109,147 คน คิดเป็นร้อยละ 69.18 ซึ่งน้อยที่สุดใน 6 เขตเลือกตั้ง

ยุทธศาสตร์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยยึดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-

2580) วิสัยทัศน์ในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย “เมืองแห่งที่อยู่อาศัย งานบริการ ก้าวไกล รักษาสืบไว้ภายใต้สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตที่ดี”

การจัดทำกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องกำหนดขึ้นมาโดยการนำปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2579)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัด และยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขจังหวัด มาพิจารณาประกอบปรับปรุง/แก้ไข/เพิ่มเติมยุทธศาสตร์เพื่อให้กรอบยุทธศาสตร์ฯ สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของแผนพัฒนาฉบับต่าง ๆ ปัญหาความต้องการของประชาชนและวัฒนธรรมของท้องถิ่นในแต่ละด้านอย่างบูรณาการ ซึ่งแบ่งเป็น 6 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1

1. ยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยตามแผนพัฒนาท้องถิ่นห้าปี (พ.ศ.2561-2565) แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ประกอบด้วยนโยบายผู้บริหารท้องถิ่นที่ได้แถลงต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ทั้ง 2 สมัยที่ผ่านมา ได้เน้นย้ำการพัฒนาด้านการศึกษา คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมมาโดย จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ (VISION) การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลสู่การเป็น “เมืองแห่งที่อยู่อาศัย งานบริการก้าวไกล รักษาสืบไว้ภายใต้สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตที่ดี” การที่จะสามารถผลักดันตำบลบางรักน้อยให้ก้าวไปสู่วิสัยทัศน์ดังกล่าวข้างต้นได้นั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ได้กำหนดพันธกิจ (MISSION) หลัก 8 ประการคือ พันธกิจที่ 1 ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานยิ่งขึ้น พันธกิจที่ 2 ส่งเสริมพัฒนาตำบลบางรักน้อยให้เป็นสังคมที่นำความรู้คุณธรรมสู่สังคมอยู่ดีมีสุข พันธกิจที่ 3 อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตำบลบางรักน้อยสู่การเจริญเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พันธกิจที่ 4 ส่งเสริมสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสู่สังคมที่เป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน พันธกิจที่ 5 สร้างเสริมและพัฒนาตำบลบางรักน้อยให้เป็นเมืองที่ประชาชนอยู่อาศัยอย่างมีความสุข พันธกิจที่ 6 สร้างเสริมและพัฒนา

ตำบลบางรักน้อยให้กลายเป็นเมืองสร้างสรรค์สินค้าและบริการ มีมูลค่าเพิ่ม มีคุณภาพและมาตรฐานยิ่งขึ้น พันธกิจที่ 7 ส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่คู่ตำบลบางรักน้อยสืบไป พันธกิจที่ 8 ส่งเสริมพัฒนาการบริหารราชการตามหลักธรรมาภิบาลและหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีโดยคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มขึ้น

การวิเคราะห์เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

ผลจากการวิเคราะห์ SWOT analysis ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยมีดังนี้

จุดแข็ง

- เป็นองค์กรที่สามารถกำหนดแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่น นโยบาย การบริหารงานบุคคลและการเงินการคลังอย่างมีเอกภาพ และสอดคล้องกับปัญหา รวมถึงตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้

- มีบุคลากรและเครื่องมือเพียงพอ รวมถึงมีเครื่องมือในการสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างครบถ้วนและทันสมัย

- มีปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณภาพในการแข่งขันสูง
- เป็นเขตปริมณฑลจึงมีการคมนาคม ติดต่อสื่อสารถึงกันโดยสะดวกและทันสมัย
- มีลำคลองผ่านหลายสายทำให้มีผลผลิตทางการเกษตรดี
- การจัดการวางแผนรองรับการขยายตัวของเมืองเป็นอย่างดี

จุดอ่อน

- พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม จึงทำให้ประสบปัญหาอุทกภัยทุกปี
- เนื่องจากเป็นชุมชนเมืองการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการทำลายสิ่งแวดล้อม

เพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดปัญหา มลภาวะต่อสุขภาพของประชาชน

- การตั้งงบประมาณเพื่อการพัฒนายังไม่ครอบคลุมในทุกด้าน ยังเน้นการพัฒนาด้าน

โครงสร้างพื้นฐานเป็น ส่วนใหญ่

- การมีส่วนร่วมในภาคประชาชนยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ
- กลุ่มอาชีพ กลุ่มเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน อยู่ในเกณฑ์ต่ำ ไม่มีผู้นำในการ

ดำเนินการให้เป็นรูปธรรม

- ขาดการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบ

โครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องกับการเมือง

- โครงการอบรมกฎหมายน่ารู้ เพื่อประชาชน ตัวชี้วัดร้อยละ 60 ของ ผู้เข้าร่วม

โครงการ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

- โครงการ อบต.โป่งใส ปลอดภัยไร้พวณ ตัวชี้วัด ปลุกจิตสำนึกและค่านิยมให้กับพนักงานและชุมชนมีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริตและประพฤติชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 40 และเกิดการเรียนรู้ระหว่างองค์กรกับชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 60
- โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมของ ประชาชนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิตติศักดิ์ หัตถสงเคราะห์³⁰ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในตำบลนาคำไฮและตำบลบ้านพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า ประชากรในชนบทมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยเนื่องจากไม่มีความสนใจ ไม่มีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมือง ประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงรวมถึงไม่มีความศรัทธาต่อระบบการเมือง ดังนั้นแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น คือ รัฐบาลควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองให้มากขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนตัดสินใจด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการเสริมสร้างองค์กรในท้องถิ่นให้เข้มแข็ง มีอำนาจในการตัดสินใจ เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการสภาตำบล เป็นต้น พร้อมทั้งส่งเสริมประชากรที่เป็นเยาวชนและคนหนุ่มสาว โดยการจัดให้มีการฝึกอบรมให้มีการรวมกลุ่มโดยให้ทุกคนมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นของตน เพราะบุคคลเหล่านี้จะเป็นกำลังสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในอนาคต

เอกวิทย์ อธิวิโรจน์³¹ ได้ศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองนางรอง ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนมากไม่รับรู้ถึงอำนาจที่ตนเองได้รับ ประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ส่งผลให้ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนางรองขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยทั้ง ๆ ที่มีการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น แต่จากการกระจายอำนาจและส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวยังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ ทั้งนี้มีสาเหตุเนื่องจาก ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารทาง

³⁰ กิตติศักดิ์ หัตถสงเคราะห์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในตำบลนาคำไฮและตำบลบ้านพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารรัฐกิจ, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), 53-54.

³¹ เอกวิทย์ อธิวิโรจน์, “ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองนางรอง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารรัฐกิจ, คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2553), 189-190.

การเมือง ขาดการให้ความรู้ ความเข้าใจและสร้างทัศนคติที่ดีและถูกต้อง เมื่อพิจารณาจากพฤติกรรมของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้วเป็นเพียงแค่การกระจายอำนาจ หรือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่เพียงรูปแบบเท่านั้น

ประเสริฐ สะภา³² ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมหาไชย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลมหาไชย อำเภอสมเด็จจังหวัดกาฬสินธุ์ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านความสนใจกิจกรรมทางการเมือง ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์และด้านการแสดงออกซึ่งความต้องการต่าง ๆ โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ ส่วนปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมหาไชย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ คือ ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ มีการทุจริตซื้อสิทธิ์ ขาดเสียง ประชาชนไม่สนใจในกิจกรรมการเมืองท้องถิ่น ประชาชนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเรื่องการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองท้องถิ่นไม่นำข้อคิดเห็นจากประชาชนไปปฏิบัติ รวมทั้งประชาชนไม่ค่อยจะรวมกลุ่มกัน นอกจากนี้ประชาชนยังไม่กล้าแสดงออกถึงความต้องการต่าง ๆ เท่าที่ควร ส่วนข้อเสนอการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น คือ ควรประชาสัมพันธ์การไปใช้สิทธิเลือกตั้งให้มาก จัดตั้งอาสาพัฒนาประชาธิปไตย กำหนดแผนงานเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เพื่อให้เกิดความสุจริตและเป็นธรรม ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องของการเมืองท้องถิ่นโดยการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง จัดป้ายประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองท้องถิ่น และรวมกลุ่มกันเพื่อที่จะได้มีแรงผลักดันสิ่งที่มีประโยชน์ต่อส่วนร่วม จัดทำประชาพิจารณ์ก่อนที่จะทำโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่และจัดทำผู้รับความคิดเห็นของประชาชน

บุศรา โพธิสุข³³ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนยังมีการปลูกฝังในระบบอุปถัมภ์อยู่มีการแบ่งกลุ่ม ไม่ค่อยมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วม

³² ประเสริฐ สะภา, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมหาไชย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการปกครอง, สาขาวิชาการบริหารงานท้องถิ่น สถาบันบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 2554), 1-2.

³³ บุศรา โพธิสุข, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่,” (ทุนอุดหนุนการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, 2558), 126-130.

เฉพาะช่วงเลือกตั้ง และการประชาสัมพันธ์เลือกตั้งยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ แนวทางแก้ไขปัญหาคควรปลูกฝังให้ประชาชนมีความคิดที่เป็นประชาธิปไตย ให้ตระหนักในการใช้สิทธิเลือกตั้งเพื่อสังคมและประโยชน์ของส่วนรวม ควรมีการรณรงค์ให้ประชาชนมีความเข้าใจต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น และควรมีการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งให้ครอบคลุมพื้นที่

กัมลาศ เยวะนิจ³⁴ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นนั้น เป็นผลมาจากปัจจัย 3 กลุ่ม ได้แก่ 1.ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งแยกเป็นวัฒนธรรมของสังคมกับวัฒนธรรมทางการเมือง 2.ปัจจัยด้านการบริหารงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร จำนวนประชาชน ความเจริญของพื้นที่ ขนาดพื้นที่ ความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง ความสามารถในการจัดการการเปลี่ยนแปลง และระบบสารสนเทศที่สื่อสารกับประชาชน และ 3. ปัจจัยภายนอกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การสื่อสารระหว่างท้องถิ่นกับประชาชน การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่น ความสลับซับซ้อนของกระบวนการทำงาน แรงจูงใจของประชาชน ผลกระทบที่ท้องถิ่นมีต่อประชาชน ความเชื่อมั่นในผลจากการมีส่วนร่วม เวลาที่มีเพื่อการมีส่วนร่วมและการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ศักดิ์ชัย ดิละม้าย³⁵ ได้ศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและแนวทางแก้ไข ผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวแทนประชาคมตำบลหมู่บ้านและประชาชนทั่วไปยังไม่ได้รับรู้หรือไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอเกี่ยวกับช่องทางและกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่จะเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการกำกับดูแลและตรวจสอบการบริหารงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ตัวแทนประชาคมและประชาชนทั่วไปไม่รู้ว่าสามารถเสนอถอดถอน คณะผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นได้ ไม่รู้ว่ามีสิทธิที่จะเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ เป็นต้น หรือ หากจะมีส่วนร่วมแล้วก็เป็นเพียงการร่วมรับรู้ข้อมูลขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นประชุมและแจ้งให้รู้เท่านั้น เป็นการสื่อสารทางเดียวมากกว่าจะเป็นการสื่อสารสองทาง 2) ประชาชนไม่เข้าใจอย่างเพียงพอเกี่ยวกับความสำคัญและวิธีการเข้ามีส่วนร่วมจากการที่ประชาชนในท้องถิ่นไม่ได้รับ หรือได้รับข้อมูลข่าวสารไม่เพียงพอ ทำให้ประชาชนไม่เข้าใจถึงเหตุผลความจำเป็นใน

³⁴ กัมลาศ เยวะนิจ, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2558), 197-198.

³⁵ ศักดิ์ชัย ดิละม้าย, “ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและแนวทางแก้ไข,” *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, Vol2 No2 (2015): 25-37.

การต้องเข้าไปร่วม หรือการกำกับดูแลและตรวจสอบการทำงานของคณะผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าร่วมฟังการประชุมสภาท้องถิ่นได้ แต่ในข้อเท็จจริงนอกจากประชาชนส่วนมากจะไม่ว่าสามารถเข้าฟังได้แล้ว ยังไม่รู้ว่าทำไมตนเองจึงต้องเสียเวลาไปนั่งฟัง สมาชิกสภาอภิปรายถกเถียงกันในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นด้วย 3) ประชาชนไม่มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมในทางหลักการ แม้ว่าจะมีกฎหมายที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำกับดูแลและตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนหนึ่งก็ไม่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำกับดูแล และตรวจสอบการบริหารงานของตน เนื่องจากเห็นว่าบทบาทของประชาชนในเรื่องนี้เป็นการจับผิดการทำงานของตนเอง หรืออาจทำให้การทำงานล่าช้า เป็นต้น 4) ประชาชนไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในทางปฏิบัตินอกจากการไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นแล้วประชาชนมักจะมีส่วนร่วมในขอบเขตที่จำกัดเนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นโดยเฉพาะชุมชนชนบทต่างมีภารกิจที่ต้องทำมาหากินเลี้ยงครอบครัว จึงเห็นว่าการไปร่วมในการกำกับดูแล และตรวจสอบการทำงานของคณะผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นการเสียเวลาหรือไม่มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอในเรื่องที่จะเข้าไปร่วมหรือเห็นว่าอาจเป็นอันตรายต่อตัวเองและครอบครัว แนวทางแก้ไข ท้องถิ่นควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการท้องถิ่น ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับประชาคมท้องถิ่นจัดทำแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรจัดทำคู่มือและหลักสูตรการกำกับดูแล และตรวจสอบการบริหารงานของท้องถิ่น ควรส่งเสริมการใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงประชาชนและควรให้ประชาชนตรวจสอบการบริหารงานโดยมีตัวชี้วัดผลงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

สิทธิธันท์ วารุณสรัทธ ³⁶ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่นและเพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัด นครปฐม โดยกลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อาศัยอยู่เฉพาะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์

³⁶ สิทธิธันท์ วารุณสรัทธ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม,” (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหาร, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), 71-73.

ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลางส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติดำเนินงานและด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะว่าประชาชนต้องการเสนอแนะการทำงานของ อบต. และร้องทุกข์เรื่องราวต่าง ๆ ได้หลากหลายช่องทาง ในขณะที่เดียวกันต้องการให้ อบต. ชี้แจงผลการร้องทุกข์ ชี้แจงการใช้งบประมาณ ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ของ อบต. ให้มากขึ้นและประชาชนต้องการให้ อบต. เป็นผู้ทำหน้าที่ประสานงานกลุ่มประชาชนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม สามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางวางแผนพัฒนา อบต. เพื่อประโยชน์ด้านความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชน ควรเปิดโอกาสเข้ามาร่วมควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนา อบต. และการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างคุ้มค่าและสำหรับการพัฒนาท้องถิ่นให้มากที่สุด

กล่าวโดยสรุปแนวทางในการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่นจะเป็นรูปแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองของท้องถิ่นนั้น รวมถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ใน “การเมืองอัตลักษณ์” ที่สร้างความหวาดวิตกให้กับฝ่ายอนุรักษ์นิยมแห่งรัฐประชาชาติที่โยกหาความเป็นเอกภาพภายใต้พลวัตของโลกาภิวัตน์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมทางการเมืองที่แสดงให้เห็นพลังของการเมืองอัตลักษณ์ที่ถูกเชื่อมโยงเข้ากับการต่อสู้เพื่อสิทธินั้นกลับสร้างความวิตกกังวลให้กับการเมือง แต่อย่างไรก็ตามในการศึกษาจากแนวคิดของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นพบว่าแนวทางในการพัฒนาการเมืองที่มีประสิทธิภาพ คือ การที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นนั้น เห็นคุณค่าที่จะนำประชาชนเข้ามาส่วนร่วมทางการเมืองกับหน่วยงานอย่างแท้จริง โดยหน่วยงานของรัฐนั้นควรมีเป้าหมายที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างชัดเจนและต้องแสดงออกให้เห็นในเชิงประจักษ์โดยการนำหลักธรรมมาภิบาลมาใช้เพื่อให้เกิดจิตสำนึกทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนทุกคน

2.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา³⁷

จากการมุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้ฐานวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วน

³⁷ Pye, Lucian W, and Verba, Sydney, *Political Culture and Political Development* (Princeton: Princeton Press, 1968), 7-8.

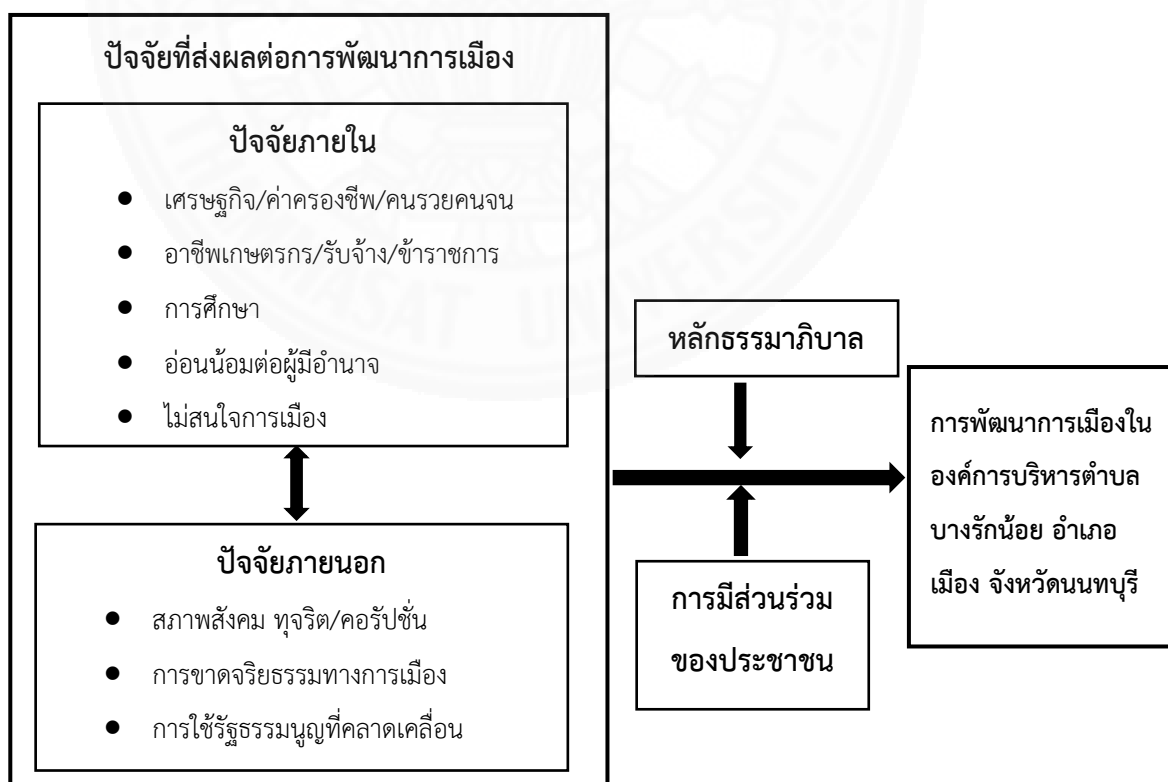
ตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ว่าควรเป็นอย่างไร มีดังนี้

Pye, Lucian W, and Verba, Sydney นักรัฐศาสตร์ ที่ให้การสนับสนุนการศึกษาด้านการพัฒนาการเมืองมาตั้งแต่แรกเริ่มในช่วงต้นทศวรรษที่ 1960 โดยได้พยายามศึกษาวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเมือง และพบว่าประเด็นที่สำคัญ ๆ ในการพัฒนาการเมือง ตามแนวคิดดังนี้ สภาพของการพัฒนาระบบการเมืองซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อความเจริญทางเศรษฐกิจควบคู่กับสังคมอุตสาหกรรม ระบบการเกิดรัฐชาติ เกิดจากการจัดตั้งของชีวิตทางการเมืองและการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองที่คล้อยจองกับมาตรฐานของรัฐบาลในแต่ละยุค การสร้างความเชื่อที่ว่าในการสร้างสังคมทางการเมืองนั้นก่อนอื่นจำเป็นต้องมีความเป็นระเบียบทางกฎหมายและจากนั้นความเป็นระเบียบทางการเมืองจะสนับสนุนทฤษฎีปัจจุบันที่ว่า การสร้างระบบองค์การธิปไตยอย่างสัมฤทธิ์ผลซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา การระดมพลและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตลอดจนความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนจะก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเมืองมากขึ้น โดยเสถียรภาพที่มีความผูกพันกับการพัฒนาในแง่ที่ว่าความสำเร็จทางเศรษฐกิจและสังคมมักขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเมืองเป็นแง่หนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างแน่นแฟ้นซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสถานะเศรษฐกิจและสภาพสังคมไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้ในส่วนของทินพันธุ์ นาคะตะ ได้กล่าวถึงการเสื่อมถอยทางการเมืองเกิดจากการที่ประชาชนมีคุณลักษณะดังนี้ เคารพเชื่อฟังและอ่อนน้อมต่อผู้มีอำนาจ ยึดมั่นในตัวบุคคลมากกว่าหลักการ มีการจัดลำดับฐานะในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รักความอิสระความรับผิดชอบต่อสังคมยังมีน้อย คนไทยจำนวนไม่น้อยยึดมั่นในความเชื่อ ค่านิยมทัศนคติแบบเก่า ๆ ไม่กระตือรือร้นหรือสนใจต่อกิจกรรมทางการเมือง ขาดความเชื่อมั่นในตนเองเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจะแสวงหาที่พึ่ง โดยเฉพาะหันไปพึ่งอำนาจศักดิ์สิทธิ์ คนไทยส่วนใหญ่รักสงบ ไม่นิยมความรุนแรง หลีกเลียงความขัดแย้งไม่กล้าวิพากษ์วิจารณ์หรือคัดค้านผู้มีอำนาจ นอกจากนี้³⁸ ชนิดา จิตตรุทธะ ได้กล่าวถึงการพัฒนาทางการเมืองยังเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการเมืองระดับรัฐหรือมิติเศรษฐศาสตร์การเมือง ประชาชนทุกกลุ่มเห็นตรงกันมากที่สุดว่าวัฒนธรรมทางสังคมไทยมีลักษณะผู้บริหารหรือผู้นำเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม เกิดการทุจริตและการคอร์รัปชัน และการที่ระบบราชการถูกแทรกแซงโดยฝ่ายการเมืองหรือนักการเมือง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ แนวทางแก้ไขตามแนวคิดของสิทธิพันธ์ พุทธหนู³⁹ ที่กล่าวถึง

³⁸ ชนิดา จิตตรุทธะ, “วัฒนธรรมประชาธิปไตยกับพัฒนาการเมืองในสังคมไทย,” *วารสารการเมือง การบริหารและกฎหมาย* ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2561): 272-273.

³⁹ สิทธิพันธ์ พุทธหนู, *ทางเลือกของมวลประชา*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547), 34.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นพฤติกรรมที่ประชาชนแสดงออกมาตามระบอบประชาธิปไตย โดยอยู่ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนด หากล่วงละเมิดถือว่าผิดกฎหมาย ทั้งนี้ ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองและวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งยึดหลักความเสมอภาค เสรีภาพและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน และอำนาจอธิปไตยต้องมาจากปวงชน รวมถึงความเข้าใจทางการเมืองและความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของประชาชนนอกจากนี้การมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นก็เช่นเดียวกัน หากภาครัฐและประชาชนร่วมมือกันก็จะนำมาซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ โดยแนวทางในการพัฒนาทางการเมืองในระดับท้องถิ่นนั้นควรนำรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2550 ที่เพิ่มอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาใช้อย่างจริงจังจึงร่วมกับการนำหลักธรรมาภิบาลซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของสาธารณชน (Public Participation) ความซื่อสัตย์และโปร่งใส (Honesty and Transparency) พันธะความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Accountability) กลไกการเมืองที่ชอบธรรม (Political Legitimacy) กฎเกณฑ์ที่ยุติธรรมและชัดเจน (Fair Legal Framework and Predictability) และประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness) มาใช้เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ดังกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์, เรียบเรียงโดยผู้เขียน.

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

เพื่อตอบคำถามทั้งสองข้อ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการศึกษาและวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งหวังในการตอบคำถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี รวมทั้งการนำเสนอแนวทางการพัฒนาการเมืองในตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เพื่อวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามสภาพจริงเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองของประชาชนในตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาในครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ประชาชนในตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยกลุ่มตัวอย่าง มีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 19 คน ประกอบด้วย ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 10 คน ได้แก่ นายก อบต. 1 คน ปลัดตำบลบางรักน้อย 1 คน กำนัน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 5 คน ประธานสภา อบต. 1 คน และเจ้าอาวาสวัดบางรักน้อย 1 รูป ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 6 หมู่บ้านและผู้นำกลุ่มทางการเมือง จำนวน 3 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.2.1 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

แบบบันทึกภาคสนามโดยใช้เทปบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยและแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ที่ใช้สำหรับสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้นำชุมชนและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยจำนวน 10

คน โดยมีกรอบการสัมภาษณ์แบบกว้าง ๆ ที่ใช้เป็นแนวทางการสัมภาษณ์ประกอบด้วย คำถามปลายเปิด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนการสร้าง

1. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น
2. กำหนดประเด็นที่ทำการสัมภาษณ์แบบกว้าง ๆ ได้แก่ 1) ท่านคิดว่าคนในชุมชนสนใจกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติหรือไม่ อย่างไร 2) ท่านคิดว่าคนในชุมชนมีการซื้อสิทธิ ขายเสียงในการเลือกตั้งหรือไม่ หากมีท่านคิดว่าจะมีแนวทางแก้ไขในเรื่องนี้ได้อย่างไร 3) ท่านคิดว่าอบต.ตำบลบางรักน้อย มีกิจกรรมอะไรที่แสดงถึงการพัฒนาการเมืองให้กับคนในชุมชนบ้าง อาทิ โครงการที่ให้ความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติ เป็นต้น หากมีท่านคิดว่ากิจกรรมที่อบต.จัดให้กับชุมชนนั้นเพียงพอหรือยัง หากยังไม่เพียงพอท่านคิดว่าควรเพิ่มเติมอะไรอีกบ้าง 4) ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในตำบลบางรักน้อยมากที่สุด และส่งผลกระทบอย่างไรบ้างกับคนในชุมชน 5) ท่านคิดว่าคนในชุมชนได้รับความรู้ข่าวสารทางการเมือง จากช่องทางใดและคิดว่าคนในชุมชนรับทราบข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐทั่วถึงทุกคนหรือไม่ อย่างไร 6) ประเด็นใดบ้างที่ท่านคิดว่าควรมีการพัฒนาทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและวิธีการที่จะพัฒนาควรจะเป็นไปในรูปแบบใดที่ท่านคิดว่าให้ผลการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน 7) ท่านให้ความสนใจ ติดตามการใช้รัฐธรรมนูญปีพุทธศักราช 2560 หรือไม่ อย่างไร

3. ให้ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา เพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของประเด็นคำถามและความสอดคล้องของประเด็นคำถามกับสิ่งที่มุ่งศึกษา

3.2.2 ประเด็นคำถามการสนทนากลุ่ม

แบบบันทึกภาคสนามโดยใช้เทปบันทึกเสียงจากการสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชนและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยและแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยใช้ประเด็นคำถาม ที่ใช้สำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้นำชุมชนและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย จำนวน 9 คน โดยมีกรอบของคำถามแบบกว้าง ๆ ที่ใช้เป็นแนวทางการสนทนาประกอบด้วย คำถามปลายเปิด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนการสร้าง

1. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น

2. กำหนดประเด็นที่คำถามแบบกว้าง ๆ ได้แก่ 1) ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในตำบลมากหรือน้อยมากที่สุดและส่งผลกระทบอย่างไรบ้างกับคนในชุมชน 2) ท่านคิดว่าคนในชุมชนได้รับความรู้ข่าวสารทางการเมือง จากช่องทางใดและคิดว่าคนในชุมชนรับทราบข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐทั่วถึงทุกคนหรือไม่ อย่างไร 3) ประเด็นใดบ้างที่ท่านคิดว่าควรมีการพัฒนาทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและวิธีการที่จะพัฒนาควรจะเป็นไปในรูปแบบใดที่ท่านคิดว่าให้ผลการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

3. ให้ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา เพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของประเด็นคำถามและความสอดคล้องของประเด็นคำถามกับสิ่งที่มุ่งศึกษา

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ เกี่ยวกับคำถามและลำดับขั้นตอนของการ สัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า โดยการพูดคุยสนทนาตามธรรมชาติ (Naturalistic Inquiry) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ต้องการศึกษาโดยผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดเนื้อหาและโครงสร้างของการสนทนาตามประเด็นคำถามการวิจัย ทั้ง 7 ข้อ ทั้งนี้ผู้วิจัยพยายามหารายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อความเข้าใจและสามารถสัมภาษณ์ภายใต้บรรยากาศของการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี เพื่อจะได้ข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งการสัมภาษณ์จะได้ข้อมูลในเชิงลึก จากบุคคลที่ได้คัดเลือกแล้วว่ามีความรู้ความเข้าใจในรายละเอียด ข้อเท็จจริงที่ เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้ อีกทั้งการสัมภาษณ์จะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ทำการซักถามโดยเจาะจงประเด็นได้ตรงตามคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์การศึกษา

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีขั้นตอนดังนี้

เริ่มการสัมภาษณ์ โดยการสร้างสัมพันธภาพ ความเป็นกันเอง เพราะจะทำให้เข้าถึงข้อมูลเชิงลึก และมีความน่าเชื่อถือ ผู้ศึกษาจะชี้แจงวัตถุประสงค์ ของการสัมภาษณ์ สิทธิของผู้ให้ข้อมูล เช่น สิทธิในการไม่ให้ข้อมูล การยุติการสนทนา เป็นต้น ในกรณีที่ต้องมีการบันทึกการสัมภาษณ์ทั้งการบันทึกเสียง และการจดบันทึก ผู้วิจัยจะต้องขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนเมื่อผู้ให้ข้อมูลอนุญาตจึงทำการบันทึก ดำเนินการสัมภาษณ์ ขณะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะต้องทำตามสบายเป็นธรรมชาติเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลไม่รู้สึก กังวล ใช้ภาษาที่เข้าใจตรงกันทั้ง 2 ฝ่าย รับฟังด้วยความตั้งใจ แม้ผู้วิจัยจะไม่เห็นด้วยกับความเห็นของผู้ให้ข้อมูล แสดงถึงความสนใจ และความเข้าใจในความเห็นเพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลเปิดเผยเรื่องราวหรือความคิดเห็น ที่เป็นข้อมูลในเชิงลึกตามต้องการ สิ้นสุดการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ในวิจัยเชิงคุณภาพนั้นอาจจะต้องกระทำหลายครั้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความ

อิมตัวของข้อมูล การสัมภาษณ์แต่ละครั้งจะใช้ระยะเวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง ในกรณีที่การสัมภาษณ์นั้นยังไม่ใช่ครั้งสุดท้าย ผู้วิจัยต้องขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลในการกลับมาสัมภาษณ์หรือเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

3.3.2 วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เป็นการสนทนาเกี่ยวกับประเด็นเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในตำบลบางรักน้อยและแนวทางการพัฒนาการเมืองในตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการออกแบบการศึกษาการใช้กระบวนการกลุ่ม (Focus group) โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดประเด็นคำถาม คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย และดำเนินการจัดเวทีโดยใช้กระบวนการกลุ่ม แล้วจึงสรุปข้อมูลที่ได้จากการใช้กระบวนการกลุ่มเป็นหมวดหมู่เพื่อจำแนกให้อยู่ในขอบเขตและครอบคลุมในประเด็นที่กำหนด เพื่อใช้ตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้ยึดกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ¹

1. การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) เป็นกระบวนการ จัดการกับข้อมูลที่ได้มาจากหลากหลายวิธี ให้อยู่ในรูปของเอกสารที่เป็นระบบ ระเบียบ สามารถตรวจสอบความถูกต้องและมีความเชื่อถือได้

2. การแสดงข้อมูล (Data Display) เป็นการนำเอาหน่วยข้อมูลที่แยกหรือแตกออกเป็นส่วนย่อย ๆ กลับมารวมเข้ากันใหม่ (Reassembling) ให้เป็นกลุ่มตามประเด็น/หัวข้อของการวิเคราะห์

3. การหาข้อสรุป การตีความ (Conclusion and Interpretation) เป็นกระบวนการหาข้อสรุป และตีความหมายของข้อค้นพบที่ได้จากการจัด ระเบียบข้อมูล และการแสดงข้อมูล แล้วนำมาเรียบเรียงนำเสนอเป็นข้อมูล ลักษณะการบรรยายต่อไป

¹ ชาย โปสิตา, ศาสตราจารย์และศิลปินแห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2550), 359-403.

บทที่ 4

ผลการศึกษา

เพื่อตอบคำถามการวิจัยที่มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีและแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ปัจจัยที่ส่งต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 2) แนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี และ 3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการสัมภาษณ์ (ระหว่างวันที่ 5-9 ตุลาคม 2563) โดยใช้นามสมมติทั้ง 10 คน

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาจากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย มีดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

1.1 ด้านเศรษฐกิจและสังคม ประชาชนดั้งเดิมของชาวบ้านบางรักน้อยทำการเกษตรและมีความยากจน ประชาชนส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตรซึ่งเป็นพื้นที่ติดกับคลองอ้อมนนท์ คลองบางรักใหญ่ คลองบางประดู่ และคลองแม่ร่องกร่าง ซึ่งเป็นคลองในเขตพื้นที่ตำบลบางรักน้อยทั้งสิ้น คลองเหล่านี้จะเชื่อมต่อแม่น้ำเจ้าพระยา โดยแต่ละครอบครัวจะมีพื้นที่ประมาณ 1-3 ไร่ คนในครอบครัวแต่ละครอบครัวมีคนอยู่รวมกันหลายคน ทั้งพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตายาย รวมทั้งหลาน ๆ ซึ่งไม่มีรายได้ รายได้หลักส่วนใหญ่ได้มาจากการขายผลไม้ที่ปลูกในสวน ชาวบ้านจะปลูกผลไม้หลาย ๆ ชนิดอยู่ในสวนเดียวกัน ได้แก่ ทุเรียน มังคุด กัลลวย ส้มโอ มะม่วงยายกล่ำ และพืชผักสวนครัวไว้รับประทานในครัวเรือน หลังจากน้ำท่วมใหญ่ในปี พ.ศ. 2554 ส่งผลให้ผลไม้ในสวนถูกน้ำท่วมตายเกือบหมด เหลือเพียงต้นมะม่วงยายกล่ำซึ่งเป็นมะม่วงดั้งเดิมไม่ตาย ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก หลังจากต้นไม้ตายเกือบหมดชาวบ้านก็กลับมาปลูกผลไม้อีกแต่จะปลูกกัลลวย มะพร้าว ส้มโอ แทนการปลูกทุเรียนและมังคุด เพราะพืช 2 ชนิดนี้ เจริญเติบโตช้าและไม่ให้ผลผลิต ส่วนบางส่วนหันมาปลูกมะม่วง

ยายกล่าเพิ่มเติมขึ้นเพราะอายุการให้ผลผลิตเร็วและมีราคาแพง อย่างไรก็ตามการปลูกผลไม้ก็ใช้เงินลงทุนสูงและกว่าที่ชาวบ้าน จะได้เงินมาใช้ ก็ต้องยืมเงินนอกระบบมาเป็นค่าปุ๋ย ค่าเครื่องมือทางการเกษตรที่ชำรุด ดังนั้นวิถีชาวบ้านส่วนใหญ่เมื่อขายผลไม้ได้ก็ต้องนำเงินไปใช้หนี้ ในส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์ตัวแทนชาวบ้านเกี่ยวกับการไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งว่าคนในชุมชนของท่านได้ไปใช้สิทธิออกเสียงในการเลือกตั้งหรือไม่ โดยคำตอบของนายรักชาติ ซึ่งเป็นตัวแทนชาวบ้านกล่าวว่า “เศรษฐกิจฝืดเคือง ประชนในชุมชนส่วนใหญ่ทำการเกษตร ขายผลผลิตไม่ค่อยได้ ราคาที่ขายได้ไม่ค่อยคุ้มกับที่ลงทุนไป เช่น ลงทุนไป 100 บาทขายได้ 100 บาทก็ไม่ได้กำไร แถมยังเงินที่ได้จากการขายผลผลิต ยังต้องนำมาลงทุนในคราวต่อไปอีก ส่วนการเมืองมีแต่จะวุ่นวาย ไม่ยุ่งทำไมหากินดีกว่า”¹ ส่วนนายประวิง ก็กล่าวในทำนองเดียวกันว่า “ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สนใจการเมือง แต่ถ้ามีการแจกเงินก็เข้ามาใช้สิทธิในการเลือกตั้งและเห็นว่าการได้รับเงินจากผู้หาเสียงเป็นเรื่องปกติ”² ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์อีกท่านหนึ่งคือ นายจำปา ได้กล่าวว่า “การซื้อสิทธิ ขายเสียงชาวบ้านถือว่าเป็นเรื่องปกติ เมื่อมีการเลือกตั้งก็จะได้รับเงินมาใช้จ่าย”³ ในทำนองเดียวกันผู้ให้สัมภาษณ์อีกท่าน คือ นายจรงค์ กล่าวว่า “ประชาชนยังมีทัศนคติว่า เงินไม่มากก็ไม่ไปเลือกตั้ง เสียเวลาทำไมหากิน”⁴ นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์อีกท่านหนึ่ง คือ นายวิจิต ได้ให้ข้อเสนอแนะในการลดปัญหาทางสังคมพวกสิ่งเสพติดที่มีในตำบลบางรักน้อย โดยกล่าวว่า “หน่วยงานของรัฐควรกวาดล้างยาเสพติดทุกชนิด และให้รางวัลนำจับแก่ประชาชนเป็น 3 เท่า”⁵ รวมทั้งการลดปัญหาความยากจนของชาวบ้านโดยการทำโครงการอะไรก็ได้เพื่อทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งทำอะไรให้เกิดความรักใคร่สามัคคีเกิดความร่วมมือกันระหว่างชาวบ้านดั้งเดิมกับชุมชนที่ย้ายมาตั้งรกรากใหม่ ดังข้อความที่กล่าวจากนายมีสุขว่า “ทำอย่างไรจะลดความเหลื่อมล้ำระหว่างชุมชนเก่ากับชุมชนใหม่ คือ ชาวบ้านดั้งเดิม กับชาวบ้านในหมู่บ้านจัดสรร ให้อยู่อย่างสงบสุข”⁶

1.2 ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองและไม่ค่อยรู้ข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐ ชาวบ้านดั้งเดิมในตำบลบางรักน้อยจะเรียนสูงสุดในระดับประถมศึกษาพออ่านออกเขียนได้ สาเหตุหลักของการไม่เรียนสูง คือต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ช่วยพ่อแม่ทำสวน บางครอบครัวไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการศึกษา และบางครอบครัวพ่อแม่ไม่มีเงินส่งเสียให้ลูกเรียนหนังสือ ในทาง

¹ รักชาติ, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, อบต.บางรักน้อย, 5 ตุลาคม 2563.

² ประวิง, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, อบต.บางรักน้อย, 6 ตุลาคม 2563.

³ จำปา, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 7 ตุลาคม 2563.

⁴ จรงค์, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 8 ตุลาคม 2563.

⁵ วิจิต, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 8 ตุลาคม 2563.

⁶ มีสุข, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 9 ตุลาคม 2563.

ตรงกันข้ามครอบครัวที่มีฐานะก็จะส่งเสริมให้ลูกหลานได้เรียนสูง ๆ เพื่อให้เป็นเจ้าคน นายคน แต่สุดท้ายลูกหลานของครอบครัวเหล่านี้ เมื่อเรียนจบพวกเขาก็ไม่มาทำสวนแต่ไปทำงานที่อื่น และบางคนก็มีครอบครัวและย้ายตามครอบครัวไปที่จังหวัดอื่น ในส่วนที่ยังเหลืออยู่จริง ๆ ในถิ่นฐานเดิม คือ คนที่คิดจะทำสวนเหมือนพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เท่านั้นดังนั้น ชาวบ้านเหล่านี้จึงไม่ค่อยสนใจข่าวสารทางการเมือง เพราะอ่านไปหรือรู้ไปก็ไม่เข้าใจดังผู้ให้สัมภาษณ์ คือ นายอาร์กซ์ กล่าวว่า “รับเอกสารโดยไม่รู้ว่าเป็นอะไร ชาวบ้านบางคนอ่านเอกสารยังไม่แตกฉาน หลายคน ไม่เข้าใจไม่ใช่เรื่องเฉพาะการเมืองแต่กับทุกเรื่องเมื่อให้เอกสารไปแล้วไม่อ่าน ถ้าจะให้ชาวบ้านรู้ข่าวสารต้องอ่านและต้องใช้เวลาอธิบายถึงจะเข้าใจ ซึ่งผมเองในบางครั้งก็ไม่สามารถอธิบายให้กับชาวบ้านทุกคนฟังได้ ต้องใช้เวลาอย่างมาก”⁷ ดังนั้นชาวบ้านบางคนที่ได้รับหนังสือให้เข้ารับการประชุมหรืออบรมก็จะไม่เข้าร่วมเสียส่วนใหญ่ สิ่งเหล่านี้จึงส่งผลต่อการที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะเสริมสร้างความรู้ให้กับชาวบ้าน ชาวบ้านก็ไม่มา ทั้ง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีโครงการให้ความรู้แก่คนในชุมชนจำนวนมากแต่ชุมชนไม่ค่อยเข้าร่วม ดังที่นายวิจิต กล่าวว่า “บางทีมีหนังสือให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมก็ไม่เข้าร่วม โดยเฉพาะคนในชุมชนดั้งเดิม”⁸ การที่ชาวบ้านขาดความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง จึงทำให้เวลาที่มีการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ตาม คนในชุมชนก็จะเลือกตามคนใกล้ชิด ดังข้อความผู้ให้สัมภาษณ์ คือนายมีสุข กล่าวว่า “คนในชุมชนเลือกนักการเมืองตามเพื่อนบ้าน ใครว่าอย่างไรก็ตามนั้น”⁹

1.3 ความผูกพัน ความคุ้นเคย ผู้มีอำนาจหรือผู้มีอิทธิพล การที่ชาวบ้านขาดความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองจึงส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมือง โดยเฉพาะหากมีการเลือกตั้งในตำบลบางรักน้อย ชาวบ้านก็ไปเลือกเพราะส่วนหนึ่งทางการได้ประกาศว่าหากไม่ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง อาจจะทำให้เสียสิทธิอื่น ๆ ตามมา ชาวบ้านจะกลัว ก็จะไปเลือกเสียส่วนใหญ่ แต่การที่จะเลือกใครมาทำหน้าที่บริหารทางการเมืองนั้นก็อาศัยการพูดคุยกับเพื่อนบ้านด้วยกัน หรือคนคุ้นเคย บอกให้เลือก หรือที่แยะไปกว่านั้นคือ เลือกคนมีอำนาจและมีอิทธิพลที่เขาจะฟังได้เป็นหลัก โดยไม่ใส่ใจเรื่องความรู้ความสามารถของผู้สมัครรับเลือกตั้งเลย ดังที่นายกิตติชัย กล่าวว่า “ผู้สมัครหรือผู้อาสาเป็นผู้แทน ใช้ความคุ้นเคย ความผูกพัน ความมีอำนาจหรือคนใกล้ชิด ซึ่งสามารถดูแลพวกเขาได้”¹⁰ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์อีกท่านหนึ่งคือ นายจำปา กล่าวว่า “การเลือกตั้งแต่ละครั้งก็มีการสืบ

⁷ อาร์กซ์, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, อบต.บางรักน้อย, 5 ตุลาคม 2563.

⁸ วิจิต, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 8 ตุลาคม 2563.

⁹ มีสุข, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 9 ตุลาคม 2563.

¹⁰ กิตติชัย, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, วัดบางรักน้อย, 9 ตุลาคม 2563.

ทอดอำนาจนักการเมืองเดิม ตระกูลเดิมนำมาซึ่งประโยชน์ตนและพวกพ้องเฉพาะกลุ่ม”¹¹ นอกจากนี้ผู้มาสมัครบางคนก็ต้องการอำนาจมากกว่าที่จะมาทำงานเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ คือ นายประดิษฐ์ กล่าวว่า “ผู้มีอำนาจหลายคนเป็นคนไม่ซื่อสัตย์ต่อประชาชนและชาวบ้านในทุกระดับนักการเมือง ทั้งฝ่ายประชาธิปไตย และฝ่ายเผด็จการอยากมีเงินและอำนาจผูกขาดและกินรวบอำนาจ”¹²

1.4 มีการกระจายอำนาจในท้องถิ่นให้มากขึ้น

การทำงานในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 6 ยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาความต้องการของประชาชนและวัฒนธรรมของท้องถิ่นรวมทั้งกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนากองการบริหารส่วนตำบลสู่การเป็น “เมืองแห่งที่อยู่อาศัย งานบริการก้าวไกล รักษาสืบไว้ภายใต้สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดี” จากผลการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาท้องถิ่นด้วยวิธีการทำ SWOT พบว่า จุดอ่อนของการพัฒนาท้องถิ่นหนึ่งในนั้นคือ การที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยตั้งงบประมาณมาเพื่อพัฒนายังไม่ครอบคลุมทุกด้าน ยังเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นส่วนใหญ่และมีความล่าช้าในการนำงบประมาณมาใช้เพื่อแก้ปัญหาให้กับชาวบ้าน ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยกล่าวว่าในการนำงบประมาณมาใช้มีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลา อาทิ ตั้งงบประมาณไปกว่าจะนำเงินมาใช้เป็นปี ซึ่งบางอย่างก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับชาวบ้านได้ทันเหตุการณ์ ไม่อิสระการใช้จ่ายทางการเงิน ต้องรอการอนุมัติจากหน่วยงานที่เหนือกว่า ซึ่งส่งผลทำให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานของรัฐ มีข้อร้องเรียนจากชาวบ้านในเรื่องนี้ค่อนข้างมาก ดังผู้ให้สัมภาษณ์ คือ นายอารักษ์ กล่าวว่า “ควรมีการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นทั้งบุคคลากร งบประมาณ และรวมถึงอำนาจในการบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จมากกว่า”¹³ สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ คือนายสมชาย กล่าวถึงในเรื่องนี้ว่า “ต้องกระจายอำนาจให้ทั่วถึง ใช้อำนาจให้เที่ยงธรรม และเป็นธรรม ตามหลักธรรมาภิบาล”¹⁴ ทั้งนี้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยมีการจัดการวางแผนเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองไว้ล่วงหน้า แต่การทำตามแผนก็ต้องเป็นไปตามงบประมาณที่ได้ ณ ขณะนั้น ซึ่งตรงกับการให้การสัมภาษณ์ของนายจรงค์ที่กล่าวว่า “การให้อำนาจจากส่วนกลางแบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ ไม่ออกมาอย่างชัดเจน ต่างหยุดนิ่ง แคมป์อำนาจกลับคืนไปด้วยบางอย่าง”¹⁵ นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ คือนายกิตติชัย ยังกล่าวถึง การนำงบประมาณจากส่วนกลาง

¹¹ จำปา, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 7 ตุลาคม 2563.

¹² ประดิษฐ์, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ว่าการกำนัน, 7 ตุลาคม 2563.

¹³ อารักษ์, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, อบต.บางรักน้อย, 5 ตุลาคม 2563.

¹⁴ สมชาย, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 6 ตุลาคม 2563.

¹⁵ จรงค์, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 8 ตุลาคม 2563.

มาใช้ว่า “ต้องกระจายอำนาจให้มากยิ่งขึ้น ไม่ใช่เข้าลักษณะเลี้ยงลูกไม่โต คือ ครอบอำนาจ และผู้นำต้องจริงจังในการแก้ไขปัญหาโดยรวม การบริหาร อปท. ถูกเกี่ยวจากส่วนกลางไม่มีอิสระในการบริหาร”¹⁶

2. แนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

2.1 การให้ความรู้ (Educating) ทางการเมืองกับคนในชุมชนตำบลบางรักน้อย เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาทางการเมือง โดยหน่วยงานของรัฐควรให้การศึกษา ให้ความรู้แก่คนในชุมชน โดยเฉพาะความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมือง อาทิ การเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การเชิญคนในชุมชนมาร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกทางการเมืองที่ถูกวิธีและถูกต้องตามระบอบประชาธิปไตยก่อนมีการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ โดยมีการประชุมเป็นระยะ ๆ เพื่อให้การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีหนังสือเชิญไปยังประชาชนทุกคนในตำบลบางรักน้อย มีการแจ้งข่าวสารให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่องและอย่างทั่วถึง ซึ่งการให้ความรู้ที่ถูกต้องนั้นก็จะลดปัญหาการซื้อสิทธิ ขายเสียงและเลือกผู้แทนที่มีความรู้ความสามารถมาบริหารท้องถิ่นอย่างแท้จริงผู้รับการสัมภาษณ์ คือ นายวิจิต กล่าวว่า “ควรมีการตั้งสถาบันการเมืองท้องถิ่น เพื่อฝึกปฏิบัติความรู้ความเข้าใจทางการเมืองอย่างต่อเนื่องรวมทั้งทำแผนแม่บทแบบบูรณาการที่ยั่งยืน”¹⁷ ซึ่งสอดคล้องกับนายมีสุข กล่าวถึง ประชาชนควรได้รับความรู้ทางการเมืองที่ถูกต้องจากหน่วยงานของรัฐ “ควรให้ความรู้พื้นฐานเรื่องเกี่ยวกับการเมืองกับประชาชน โดยในการจัดกิจกรรมทางการเมืองต้องเป็นเรื่องที่ชาวบ้านรับรู้และเข้าใจง่าย”¹⁸ ในทำนองเดียวกันที่นักรัฐศาสตร์ ได้กล่าวถึงประชาชนควรมีความเข้าใจทางการเมืองการปกครอง ได้แก่ ความเข้าใจในสิทธิของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในการใช้อำนาจอธิปไตยทั้ง 3 ด้าน คือ อำนาจอธิปไตยผ่านทางรัฐสภา อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี อำนาจตุลาการผ่านระบบการศาลและผู้ที่มีความเข้าใจทางการเมืองมักจะมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าประชาชนที่ไม่เข้าใจทางการเมือง ดังที่นายรักชาติ กล่าวว่า “ควรให้การศึกษาในเรื่องความรู้ทางการเมืองกับประชาชน ในเขตตำบลบางรักน้อย เพื่อที่จะมีส่วนร่วมในการเมืองมากขึ้น”¹⁹ ในทำนองเดียวกันนายสมชายก็กล่าวในเรื่องนี้คล้ายกัน คือ “อบรมประชาชน พลเมือง และชาวบ้านทั่วไป ให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ โดยมีสถาบันที่ให้ความรู้และพัฒนา ระบอบประชาธิปไตย อย่างต่อเนื่อง ควรมีกฎและ

¹⁶ กิตติชัย, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, วัดบางรักน้อย, 9 ตุลาคม 2563.

¹⁷ วิจิต, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 8 ตุลาคม 2563.

¹⁸ มีสุข, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 9 ตุลาคม 2563.

¹⁹ รักชาติ, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, อบต.บางรักน้อย, 5 ตุลาคม 2563.

ระเบียบ อย่างชัดเจนและแน่นอน”²⁰ รวมทั้งนายจรงัก ได้กล่าวในเรื่องนี้เหมือนกันว่า “ผู้นำชุมชนทุกระดับต้องเข้าใจโครงการฝึกอบรมให้เข้าใจในกระบวนการทางรัฐธรรมนูญ”²¹ ซึ่งสอดคล้องกับนายกิตติชัย ที่กล่าวถึง การให้ความรู้ทางการเมืองควรให้กับผู้เกี่ยวข้องทุกคน ดังผลของการสัมภาษณ์ คือ “ควรพัฒนาความรู้ด้านการเมือง ของผู้ที่มารับใช้บ้านเมืองในทุกระดับ เช่น อบต.ไปพัฒนาตัวเองด้วยการไปเรียนเพิ่มเติมในระดับ ป ตรี ป โท เป็นต้น”²² นอกจากนี้ยังได้กล่าวเพิ่มเติมในเรื่องนี้ว่าการพัฒนาทางการเมืองนั้นต้องให้ความรู้ไปพร้อมกันไม่ใช่แต่ประชาชนเท่านั้น คนใน อบต.หรือผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดต้องมาอบรมเหมือนกันดังคำกล่าวที่ว่า “ควรมีการพัฒนาบุคลากร ใน อบต.บางรักน้อย ทั้งข้าราชการประจำ และข้าราชการการเมืองและมีการประเมินการทำงานทุก 1-2 ปี”²³ ในการให้ความรู้ที่ควรสอดแทรกในเรื่องข้อสิทธิ ขยายเสียงด้วย ดังข้อความของนายมีสุขที่ให้สัมภาษณ์ไว้กล่าวคือ “การให้ความรู้ทางการเมืองนั้นต้องทำให้ประชาคม ได้เห็นคุณและโทษ ของการข้อสิทธิและขยายเสียง”²⁴ ส่วนนายประวิงได้กล่าวถึงในเรื่องนี้ว่า “ในการให้ความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชนนั้นต้องค่อย ๆ ปรับค่อย ๆ ให้ประชาชนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ด้วยการผ่านทางโรงเรียนผู้สูงอายุและสถาบันต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นให้เป็นรูปธรรม”²⁵

2.2 ความร่วมมือ (Collaboration) การที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนเพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาทางการเมืองอย่างเหมาะสมนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนพึงประสงค์ ซึ่งตรงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้วางบทบัญญัติที่สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมมือกันในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยเป็นรูปธรรมมากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยเฉพาะเรื่องสิทธิการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประชาชน ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวได้เน้นย้ำถึงการรับรองสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายรูปแบบอาทิ การประชุม (Meeting) ของประชาชนในระดับชุมชน เพื่อรับฟังความคิดเห็นโดยจัดขึ้นโดยองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ดังผลการสัมภาษณ์จากนายประดิษฐ์ ที่กล่าวว่า “ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมโครงการต่าง ๆ ที่ อบต.จัดขึ้น โดยเฉพาะการเชิญคนในชุมชนมาร่วม

²⁰ สมชาย, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 6 ตุลาคม 2563.

²¹ จรงัก, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 8 ตุลาคม 2563

²² กิตติชัย, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, วัดบางรักน้อย, 9 ตุลาคม 2563.

²³ จำปา, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 7 ตุลาคม 2563.

²⁴ มีสุข, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 9 ตุลาคม 2563.

²⁵ ประวิง, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, อบต.บางรักน้อย, 6 ตุลาคม 2563.

ประชุม หรืออาจจะเชิญคนในแต่ละหมู่บ้านมาเป็นหมู่โดยผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำ เพื่อเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองร่วมกัน”²⁶ ส่วนนายจรงัก ได้กล่าวถึงการให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองคล้ายกันกล่าวคือ “รัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกรูปแบบและทุกขั้นตอน ทั้งการให้ชุมชนเข้ารับการอบรมต่าง ๆ เพื่อประชาชนจะได้ช่วยกันเสนอแนะสิ่งดี ๆ ให้แก่กันหรือทางอบต.ต้องการให้คนในชุมชนร่วมมือกันทำอะไรเพื่อส่วนรวม เชื่อว่าทุกคนน่าจะให้ความร่วมมือ”²⁷ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์นายรักชาติ ที่กล่าวถึงการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองกับรัฐว่า “หน่วยงานของรัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ไม่ใช่เห็นว่าเห็นเป็นชาวบ้านธรรมดา จะเสนอหรือแสดงความคิดเห็นอะไรก็ไม่ฟัง แถมทำอะไรก็ให้แต่พวกพ้อง”²⁸ นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) เป็นสิ่งที่ผู้นำชุมชนหลายคนกล่าวถึงว่าประชาชนไม่ค่อยรับรู้ข่าวสาร ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มีการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง ดังผู้ให้สัมภาษณ์ คือ นายสมชาย กล่าวว่า “การเลือกตั้งทุกครั้งต้องประชาสัมพันธ์ให้มาก ๆ ให้เข้าถึงประชาชนในทุกระดับ ในทุกวันนี้ดูเหมือนว่าคนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยรับรู้ในเรื่องที่อบต.จะทำให้กับคนในชุมชนเลย หรือมีประชนบางกลุ่มเท่านั้นที่ใกล้ชิดก็จะรู้ข้อมูล ข่าวสารจากอบต.ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยเท่านั้น”²⁹ สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของนายกิตติชัย กล่าวว่า “สื่อสารกับประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม”³⁰ ส่วนนายมีสุขก็กล่าวถึงข้อมูลจากการประชาสัมพันธ์ที่อบต.ควรให้ทุกคนรับรู้เช่นกันว่า “ควรให้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรู้ข่าวสารการเมืองจาก อบต. บ้างเพื่อร่วมกันในการกำหนดอนาคตของประเทศชาติ”³¹

2.3 ความโปร่งใส (Transparency) การที่จะพัฒนาการเมืองอย่างมีคุณภาพ ทั้งผู้สมัครและประชาชนให้รักประชาธิปไตย และมีคุณธรรมและจริยธรรมนั้น ทุกคนและทุกภาคส่วนต้องมีการปฏิบัติตนที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบและติดตามผลได้ ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์มีหลายคนได้กล่าวถึงในเรื่อง ความโปร่งใส ได้แก่ นายอารักษ์ กล่าวว่า “ข้าราชการประจำในทุกตำแหน่ง ข้าราชการการเมืองในทุกระดับ รวมถึง พนักงานราชการต้องยึดหลักธรรมาภิบาลในเรื่องความโปร่งใสเป็นที่ตั้ง”³² ส่วนนายสมชายก็กล่าวถึงในทำนองเดียวกัน คือ “นักการเมืองเหล่านั้นต้องมา

²⁶ ประดิษฐ์, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ว่าการกำนัน, 7 ตุลาคม 2563.

²⁷ จรงัก, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 8 ตุลาคม 2563.

²⁸ รักชาติ, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, อบต.บางรักน้อย, 5 ตุลาคม 2563.

²⁹ สมชาย, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 6 ตุลาคม 2563.

³⁰ กิตติชัย, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, วัดบางรักน้อย, 9 ตุลาคม 2563.

³¹ มีสุข, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 9 ตุลาคม 2563.

³² อารักษ์, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, อบต.บางรักน้อย, 5 ตุลาคม 2563.

ด้วยจิตใจที่พร้อมที่จะเสียสละและรับใช้ประชาชนอย่างจริงจัง ไม่ใช่ตอนหาเสียงพูดแบบหนึ่งแต่พอได้เป็นผู้แทนกลับทำอีกแบบหนึ่ง นี่แหละคนไม่รักษาคำพูด การพัฒนาการเมืองโดยนักการเมืองจะเป็นแค่ความฝันเท่านั้น ทุกฝ่ายต้องรักษาสัจจะ มีคุณธรรม และโปร่งใส”³³ นอกจากนี้นายจำปาก็กล่าวถึงหลักธรรมาภิบาลไว้เช่นเดียวกันกล่าวคือ “ผู้แทนท้องถิ่นต้องนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะหลักอริยสัจ 4 ต้องเข้าใจบริบทของคนในท้องถิ่น รู้ถึงสภาพบ้านเมืองในห้วงเวลาต่าง ๆ ว่าควรจะจัดการอย่างไรให้เหมาะสมและมีประโยชน์สูงสุดกับคนในชุมชน”³⁴ สำหรับนายวิชิตก็กล่าวถึงความโปร่งใสว่า “ผู้อสาต้องมีความรู้ให้เหมาะกับระดับที่อาสา หรืออีกนัยยะหนึ่ง ความรู้ต้องคู่คุณธรรมมีการคัดกรองผู้สมัครเลือกตั้งอย่างมีมาตรฐานทั้งบุคลิกภาพ ทั้งจิตใจต้องซื่อสัตย์ มีความโปร่งใสและทางกายต้องมีสุขภาพแข็งแรง ไม่ป่วย”³⁵ นอกจากนี้นายกิตติชัยยังกล่าวเพิ่มเติมว่า “คนทุจริตต้องใช้ยาแรง ใช้กฎหมายให้ครอบคลุม คือห้ามมาเล่นการเมืองในอนาคต เกิน 10 ปี คนต้องใจสุจริต ทั้งผู้บังคับใช้กฎหมาย ไม่เช่นนั้นถือว่าการละเว้นปฏิบัติหน้าที่”³⁶

2.4 ความชอบธรรม (Legitimacy)

ความชอบธรรมทางการเมือง เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่ยอมรับความถูกต้องตามกฎหมายหรือตามลายลักษณ์อักษร และมีเหตุผลที่คนในสังคมรับได้มีความเหมาะสมกับกาลและเทศะ อาทิ การใช้งบประมาณแผ่นดินของผู้บริหารรัฐแม้จะปฏิบัติตามกฎหมายรัฐทุกประการแต่หากนำมาใช้อย่างสุรุ่ยสุร่ายก็ไม่มี ความชอบธรรมทางการเมือง ความชอบธรรมทางการเมืองของผู้ใช้อำนาจรัฐประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. การเข้าสู่ตำแหน่งอำนาจ (acquiring power) ในระบบการเมืองจะมีกฎกติกาของการเข้าสู่ตำแหน่งอำนาจ ซึ่งในยุคการปกครองตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนการลงคะแนนเสียงของประชาชนจึงเป็นที่มาของความชอบธรรมทางการเมืองซึ่งเป็นความชอบธรรมทางการเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมายและมีเหตุผล ดังคำกล่าวของนายประดิษฐ์ กล่าวว่า “ผู้บริหารทางการเมืองควรใช้อำนาจให้เที่ยงธรรม และเป็นธรรม ตามหลักธรรมาภิบาล”³⁷

2. ความสัมฤทธิ์ผลในการปกครองบริหาร (Performance) คนที่มีความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชนตลอดจนพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า

³³ สมชาย, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 6 ตุลาคม 2563.

³⁴ จำปา, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 7 ตุลาคม 2563.

³⁵ วิชิต, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 8 ตุลาคม 2563.

³⁶ กิตติชัย, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, วัดบางรักน้อย, 9 ตุลาคม 2563.

³⁷ ประดิษฐ์, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ว่าการกำนัน, 7 ตุลาคม 2563.

โดยเฉพาะการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นให้ประชาชนอยู่ดีมีความสุข ดังเช่นการให้สัมภาษณ์ของนายจำปาลกล่าวว่า “รัฐใช้มาตรการประชานิยม ผู้บริหารการเมืองควรส่งเสริมตัวอย่างที่ดีพัฒนาประชาชนไปสู่ความผาสุกอย่างยั่งยืน”³⁸

3. พฤติกรรมทางการเมืองและบุคลิกภาพที่สอดคล้องกับกฎหมาย ศีลธรรม วัฒนธรรม และประเพณี อาทิ ผู้ดำรงตำแหน่งอำนาจรัฐต้องยึดหลักนิติธรรม ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง มีการส่งเสริมและขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น ดังผลการสัมภาษณ์จากนายวิจิต กล่าวว่า “ผู้นำต้องจริงจังในการแก้ไขปัญหาโดยองค์รวมการบริหาร อบท. ถูกเกี่ยวจากส่วนกลางไม่มีอิสระในการบริหาร”³⁹ สอดคล้องกับนายมีสุข กล่าวว่า “ควรลดอำนาจขององค์กรรัฐให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมไม่ใช่อำนาจเกินขอบเขต”⁴⁰ นอกจากนี้ยังกล่าวในทำนองเดียวกันว่า “นักการเมืองต้องรู้จักผิดชอบ ชั่วดี ให้มีสามัญสำนึก อย่าใช้วิธีพวกมากลากไปเข้ามาช่วยเราหรือมาซ้ำเติมเรา”⁴¹ สอดคล้องกับนายกิตติชัย กล่าวว่า “การซื้อสิทธิ์ขายเสียงของการเลือกตั้งทุกระดับสามารถแก้ด้วยความดีของผู้สมัครและการใช้กฎหมายบ้านเมืองมากอภัยกับดูแล”⁴² นอกจากนี้ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า “ผู้นำทางการเมืองควรสร้างจิตสำนึกให้คนบางรักน้อยเทิดทูนทั้ง 3 สถาบัน คือชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และประการสำคัญสถาบันครอบครัวให้ปลูกฝังการเคารพผู้ใหญ่ทุกระดับขึ้นอาทิ ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น”⁴³ ซึ่งสอดคล้องกับนายประดิษฐ์ที่กล่าวว่า “รัฐควรปลูกฝังทัศนคติเชิงบวกต่อชุมชนและต่อครอบครัวให้เกิดสำนึกดีด้วยความเข้าใจและสร้างธรรมาภิบาลใน บางรักน้อยให้เป็นรูปธรรม”⁴⁴

2.5 การสนับสนุน (Support)

การพัฒนาการเมืองจะเกิดขึ้นได้ตมกน้อยเพียงใดปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการมีงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมือง ทั้งในแง่การพัฒนาและการแก้ปัญหา รวมทั้งการสนับสนุนการวิจัยให้นักวิชาการเพื่อลงมำดำเนินการพัฒนาการเมืองในท้องถิ่นอย่างตรงประเด็นและทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งงบประมาณที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับนั้นส่วนใหญเป็นการทำโครงการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นมากกว่าการพัฒนาทางการเมือง ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์

³⁸ จำปา, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 7 ตุลาคม 2563

³⁹ วิจิต, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 8 ตุลาคม 2563.

⁴⁰ มีสุข, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 9 ตุลาคม 2563.

⁴¹ จำปา, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 7 ตุลาคม 2563

⁴² กิตติชัย, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, วัดบางรักน้อย , 9 ตุลาคม 2563.

⁴³ รักชาติ, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, อบต.บางรักน้อย, 5 ตุลาคม 2563.

⁴⁴ ประดิษฐ์, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการกำนัน , 7 ตุลาคม 2563.

ของนายวิจิต กล่าวว่า “ควรมีการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นทั้งบุคคลากร งบประมาณ และรวมถึงอำนาจในการบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จในด้านการเงินให้มากกว่านี้”⁴⁵ ทั้งนี้นายจำปายังกล่าวถึงในเรื่องนี้เพิ่มเติมว่า “ต้องกระจายอำนาจให้มากยิ่งขึ้น ไม่ใช่เข้าลักษณะเลี้ยงลูกไม่โต คือ ครอบอำนาจการให้อำนาจจากส่วนกลางแบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ ไม่ออกมาอย่างชัดเจน ต่างหยุดนิ่ง แถมดึงอำนาจกลับคืนไปด้วยบางอย่าง”⁴⁶ นอกจากนี้นายอารักษ์ ได้กล่าวถึงในเรื่องนี้ว่า “ควรสนับสนุนคนที่เหมาะสมเข้าไปปกครอง สนับสนุนคนดีไม่โกงกิน เพราะถ้าเลือกคนไม่ดีแล้วการทำงานก็จะไม่ต่อเนื่อง เพราะจะมีการปรับเปลี่ยนบ่อยจะนำมาซึ่งความเปื้อนหนายต่อการเมืองได้ จนทำให้ประชาชนผิดหวังกับผู้สมัครรับการเลือกตั้ง”⁴⁷

2.6 ความเสมอภาค (Equality)

ความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมถือเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มนุษย์ได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่น ๆ อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ถิ่นกำเนิด เป็นต้น และขณะเดียวกันก็ถือได้ว่าหลักความเสมอภาคนี้เป็นหลักที่ควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจของตนตามอำเภอใจ โดยการใช้อำนาจอรัฐแก่กลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่งรัฐต้องสามารถอธิบายได้ว่า เพราะเหตุใดรัฐจึงกระทำการอันก่อให้เกิดผลกระทบหรือเป็นการให้ผลประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเฉพาะ โดยความเสมอภาคมี 4 ประเภท ดังนี้

1. ความเสมอภาคที่จะได้รับการปกป้องสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน ดังผลการสัมภาษณ์จากนายสมชายกล่าวว่า “ควรมีการแก้กฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ ที่ไม่เป็นธรรมกับประชาชน”⁴⁸ ทั้งนี้นายรักชาติได้กล่าวถึงว่าทุกคนควรมีความเสมอภาคกันดังนี้ “ทุกคนต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดและต้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมปฏิบัติ ในกฎ ระเบียบ อย่างเสมอภาค”⁴⁹

2. ความเสมอภาคที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันจากรัฐในฐานะที่เป็นพลเมืองดังผลการสัมภาษณ์ของนายประดิษฐ์ “ร่างกฎหมายลูกให้ครอบคลุมถึงประชาชนทุกหมู่เหล่า”⁵⁰ และการให้สัมภาษณ์ของนายจรงค์ กล่าวว่า “ควรเปิดโอกาสให้มีการแก้ไข รัฐธรรมนูญได้ง่ายกว่าที่เป็นอยู่ และให้เป็นประชาธิปไตยมากกว่าที่เป็นอยู่”⁵¹

⁴⁵ วิจิต, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, อบต.บางรักน้อย , 8 ตุลาคม 2563.

⁴⁶ จำปา, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 7 ตุลาคม 2563.

⁴⁷ อารักษ์, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, อบต.บางรักน้อย, 5 ตุลาคม 2563.

⁴⁸ สมชาย, สัมภาษณ์โดยคงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 6 ตุลาคม 2563.

⁴⁹ รักชาติ, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, อบต.บางรักน้อย, 5 ตุลาคม 2563.

⁵⁰ ประดิษฐ์, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการกำนัน, 7 ตุลาคม 2563.

⁵¹ จรงค์, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 8 ตุลาคม 2563.

3. ความเสมอภาคทางโอกาส ดังคำสัมภาษณ์ของนายประวิงกล่าวว่า “ควรแก้ไขระบบการเมืองทั้งประเทศ ด้วยการให้ กตด.เป็นเจ้าภาพในการแก้ไขอย่างจริงจังให้เป็นรูปธรรมที่สัมผัสได้ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน เมื่อได้รับเลือกตั้งแล้วจะต้องไม่ทิ้งประชาชน”⁵² ซึ่งสอดคล้องกับนายวิจิตต์กล่าวว่า “การแก้ไข รัฐธรรมนูญต้องแก้จากส่วนกลางคือ รัฐบาล รัฐบาลต้องเป็นประชาธิปไตย”⁵³ และนายมีสุขกล่าวในทำนองเดียวกันว่า “รัฐธรรมนูญปี 60 ต้องดูที่บริบทที่เหมาะสม ให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น”⁵⁴

4. ความเสมอภาคระหว่างบุคคล ดังการสัมภาษณ์ของนายรักษาทิกล่าวว่า “ประชาชนควรเคารพสิทธิและหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัด”⁵⁵

2.7 การประชุม (Meeting)

การประชุมรับฟังความคิดเห็นเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ การประชุมมีหลายรูปแบบ อาทิ 1) การประชุมในระดับชุมชน เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม 2) การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ และ3) การประชาพิจารณ์ ซึ่งเป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผย มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบโดยทั่วกัน เป็นต้น ดังผู้ให้สัมภาษณ์คือนายมีสุข กล่าวว่า “รัฐต้องสนใจและใส่ใจ ให้ประชาชนมีส่วนร่วม เปิดกว้างสำหรับประชาชนในทุกระดับ ฟังเสียงประชาชน มีการประชุมเพื่อรัฐจะได้รู้ว่าประชาชนต้องการอะไร มิใช่มีแต่บอกว่าประชาชนต้องทำอะไร”⁵⁶

2.8 การเปิดใจ (Open mind)

การเปิดใจเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถพัฒนาการเมืองได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการเปิดใจ และจริงใจต่อคนในชุมชน เพราะหากคนในชุมชนรักและศรัทธากับหน่วยงานของรัฐแล้ว การจะขอความร่วมมือในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็จะราบรื่น ดังเช่น นายกิตติชัย กล่าวถึงในเรื่องนี้ว่า “อยากให้หน่วยงานของรัฐมีความจริงใจ มีอะไรก็บอกชาวบ้านมาตรง ๆ ไม่ต้องมาพูดอ้อมค้อม ทำให้

⁵² ประวิง, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, อบต.บางรักน้อย, 6 ตุลาคม 2563.

⁵³ วิจิต, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 8 ตุลาคม 2563.

⁵⁴ มีสุข, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 9 ตุลาคม 2563.

⁵⁵ รักษาทิ, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, อบต.บางรักน้อย, 5 ตุลาคม 2563.

⁵⁶ มีสุข, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 9 ตุลาคม 2563.

เสียความรู้สึกเปล่าๆ”⁵⁷ ซึ่งสอดคล้องกับนายสมชายที่กล่าวว่า “ อนาคตน่าจะบอกมาตรง ๆ ว่าทำไมเวลาจะปรับปรุงพื้นที่ไม่ประชุมหรือบอกกล่าวชาวบ้านบ้าง ทำให้ชุมชนเขาเดือดร้อนไปทั่ว”⁵⁸

2.9 การประชาสัมพันธ์ (Public Relations)

การประชาสัมพันธ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการเพื่อให้ประชาชนหรือคนในชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจและรับทราบข้อมูลที่ตรงกัน ทั้งเป็นการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการที่หน่วยงานของรัฐต้องการขอความร่วมมือจากประชาชนอย่างเร่งด่วนการประชาสัมพันธ์ก็เป็นช่องทางหนึ่งที่ใช้ในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี และสืบเนื่องจากการที่คนในชุมชนไม่ร่วมกิจกรรมที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางการเมืองหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีในแผนการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนหนึ่งคือ การที่คนในชุมชนไม่ได้รับข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐ ดังผลการสัมภาษณ์ของนายประวิง กล่าวว่า “หน่วยงานของรัฐควรมีการประชาสัมพันธ์ถึงสิทธิและหน้าที่ของประชาชน”⁵⁹ ส่วนนายจรรักษ์กล่าวถึงในเรื่องนี้ว่า “ทุกคนต้องช่วยกันเป็นกระบอกเสียงในการอธิบายว่าการรับเงินด้วยการขายเสียงนั้นประชาชนจะเสียประโยชน์ต่อตัวเองและส่วนรวมอย่างไรบ้าง”⁶⁰ ส่วนนายสมชายกล่าวว่า “หน่วยงานของรัฐควรเร่งการออกมาใช้สิทธิ์ และบอกถึงหน้าที่ของประชาชนต่อการเลือกตั้ง”⁶¹

4.2 ผลการสนทนากลุ่ม

ผลการสนทนากลุ่ม (วันพฤหัสบดีที่ 5 พฤศจิกายน 2563 เวลา 13.00-15.00 น.)

ผลการจัดเวทีโดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus group) จากผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยและผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน โดยร่วมกันนำเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในตำบลบางรักน้อยและแนวทางการพัฒนาการเมืองในตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีรวมทั้งข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

⁵⁷ กิตติชัย, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, วัดบางรักน้อย , 9 ตุลาคม 2563.

⁵⁸ สมชาย, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 6 ตุลาคม 2563.

⁵⁹ ประวิง, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, อบต.บางรักน้อย, 6 ตุลาคม 2563.

⁶⁰ จรรักษ์, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 8 ตุลาคม 2563.

⁶¹ สมชาย, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, 6 ตุลาคม 2563.

ผู้นำชุมชนหลายคนได้เสนอว่าความกระตือรือร้นการทำงานของข้าราชการเป็นปัจจัยภายในที่ทำให้การพัฒนาการเมืองเกิดขึ้นน้อยในส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ การทำงานของนักการเมืองที่ไม่เน้นการให้ประชาชนมีส่วนร่วม ผู้ร่วมสนทนาบางคนได้เสริมในเรื่องบุคลากรของรัฐว่ามีการโอนย้ายปลัดและผู้อำนวยการแต่ละท่านบ่อยมากทำให้งานไม่ต่อเนื่องแต่ละคนมีการทำงานที่แตกต่างกัน บางคนเน้นระเบียบเป็นเกณฑ์ค่อนข้างทำงานลำบาก แต่ก็มีตำนานว่าบางคนทำงานแบบเช้าชามเย็นชามไม่กระตือรือร้นเหมือนคนทำงานบริษัท ในที่ประชุมเสนอความคิดเห็นคล้ายกันในเรื่องความเป็นอยู่หรือสถานะทางสังคมต่างกันกล่าวคือ บางครอบครัวค่อนข้างยากจนแต่บางครอบครัวเป็นคนมีฐานะเวลามาคุยกันสามารถคุยได้แต่ก็ไม่เหมือนกัน ต่างคนต่างความคิดมีเหตุผลต่างกันไม่ร่วมมือกัน ที่ประชุมได้พูดถึงประเด็นในเรื่องประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในทางการเมือง พอไม่รู้ทำให้ไม่ค่อยสนใจการเมืองในระดับท้องถิ่น เลือกไปตามหน้าที่หรือเลือกนักการเมืองเพราะคุ้นเคยกับตนเอง ซึ่งในที่ประชุมส่วนใหญ่เห็นด้วยเพราะเกิดขึ้นเกือบทุกหมู่บ้าน ยกเว้นบางหมู่บ้านที่มีบ้านจัดสรรขนาดใหญ่คนที่มาอาศัยอยู่มากเป็นคนที่มีการศึกษาสูง ซึ่งพวกเขาก็มีความรู้ความเข้าใจในทางการเมืองดี รวมทั้งเมื่อมีการเลือกตั้งการประชาสัมพันธ์น้อย ชาวบ้านไม่ค่อยรู้ หากมีการเลือกตั้งไม่ว่าจะระดับใดก็ตามจะมีการซื้อสิทธิขายเสียงเกิดขึ้น ในส่วนงบประมาณทางอบต.ได้งบประมาณมากแต่ไม่ได้แสดงข้อมูลการใช้จ่ายให้ประชาชนทราบทำให้เกิดปัญหาที่ประชาชนคิดว่าการเกิดการคอร์รัปชันขึ้นในองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการร้องเรียนต่าง ๆ จากชุมชน อาทิ ความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชน การต่อเติมบ้านที่มีการรुक้าที่ดิน การส่งเสียงดัง

2. แนวทางการพัฒนาการเมืองในตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

ผู้ร่วมสนทนาได้เสนอว่าในการพัฒนาการเมืองให้เป็นระบบดียิ่งขึ้นในลำดับแรกไม่ควรให้ข้าราชการในอบต.โยกย้ายบ่อย เพราะเกิดผลกระทบต่อความไม่ต่อเนื่องของงานที่กำลังดำเนินการ เพราะเมื่อมีข้าราชการคนใหม่มาแทนก็ไม่เข้าใจเนื้องานของคนเก่าที่ทำไว้ ซึ่งคนใหม่มาก็ต้องมาศึกษาเหมือนมาเริ่มต้นนับหนึ่งใหม่ การพัฒนาก็ไม่ไปถึงไหน ซึ่งในที่ประชุมก็มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมสนทนายังเสริมในเรื่องที่ข้าราชการถูกส่งตัวให้ไปประชุมเพื่อมาพัฒนาคนในชุมชนแต่บ่อยครั้งที่ทราบมาว่าแทนที่จะไปเข้ารับการอบรมแต่กลับหนีการอบรมแต่กลับไปเที่ยวแทน เมื่อกลับจากอบรมจึงไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาพัฒนาคนในชุมชน ในส่วนของข้าราชการที่ทำหน้าที่ในอบต.ได้กล่าวถึงเรื่องงบประมาณว่า งบประมาณที่ได้ถึงแม้ว่าจะมีมากแต่การที่จะนำมาใช้ค่อนข้างยุ่งยาก อาทิ ในเรื่องการทำโครงการแต่ละโครงการนั้นมีระเบียบปฏิบัติการทำโครงการต้องใช้เวลา 1-2 ปี ทำให้การทำงานขาดความคล่องตัวไม่ทันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับปัจจุบัน ชาวบ้านคิดว่าทำไมอบต.ไม่แก้ปัญหา แต่อบต.ต้องใช้เวลาเพื่อให้ได้งบประมาณ ผู้ร่วมสนทนาบางคนเสนอว่าการที่จะพัฒนาการเมืองให้ประสบผลสำเร็จนั้นควรเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายร่วมมือกัน ทั้งในเรื่องการเพิ่มพูนความรู้เรื่องประชาธิปไตยให้กับคนในชุมชน การได้รับข่าวสารที่มี

ข้อมูลตรงกันและทั่วถึง คนที่อยู่ระดับสูงควรเป็นผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้เกิดการสร้างสมานฉันท์ ซึ่งคุณลักษณะผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดีนั้นต้องถือหลักความซื่อสัตย์ โปร่งใส มีคุณธรรม จริยธรรมต่อคนในชุมชน หากเป็นแบบนี้ ทางอบต.ขอความร่วมมือคนในชุมชนอย่างไรพวกเขาเหล่านั้นก็พร้อมจะให้ความร่วมมือกับทางราชการทุกอย่าง ส่วนนักการเมืองที่มาทำหน้าที่เป็นผู้แทนชุมชนควรรักษาคำพูดรับปากแล้วต้องทำให้ได้ สำคัญต้องจริงใจ ชาวบ้านร้องขออะไรหากทำให้ด้วยความจริงใจ ชาวบ้านจะร่วมมือทุกอย่างและนักการเมืองควรกล้าคิด กล้าทำ และฟังความเห็นของพวกผู้นำหมู่บ้านหรือกรรมการหมู่บ้านเพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น ในส่วนอบต.ควรมีสถานที่รับฟังความเห็นของประชาชนมีการทำประชาคมเพื่อให้ข้าราชการและคนในชุมชนรู้ปัญหาและแก้ปัญหาได้ทันเหตุการณ์

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้สนทนาหลายคนให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่คล้ายกันว่าการจะพัฒนาการเมืองที่เป็นรูปธรรมนั้นควรร่วมมือกันทุกฝ่ายทั้งทางอบต.ผู้นำชุมชนตลอดจนชาวบ้าน โดยมีหน่วยงานของรัฐหรือภาคเอกชนเป็นเจ้าภาพในการดำเนินการเพื่อโน้มน้าวให้ทุกคนมาสนใจกิจกรรมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยและเน้นย้ำความเท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชนและรับฟังความคิดเห็นของชุมชนเพื่อนำไปพัฒนาการเมืองในท้องถิ่นตลอดจนการพัฒนาการเมืองระดับชาติอย่างยั่งยืน

ข้อค้นพบที่เกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มจากผู้นำชุมชนตำบลบางรักน้อยมีความสอดคล้องกันซึ่งมาเชื่อมโยงกับแนวคิดจากนักรัฐศาสตร์และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องดังกล่าวสามารถอธิบายปรากฏการณ์ในสังคมของชุมชนตำบลบางรักน้อยได้ว่าการที่จะพัฒนาการเมืองให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมนั้นต้องใช้แนวทางหลายประการร่วมกัน ได้แก่ 1) การให้ความรู้ (Educating) 2) ความร่วมมือ (Collaboration) 3) ความโปร่งใส (Transparency) 4) ความชอบธรรม (Legitimacy) 5) การสนับสนุน (Support) 6) ความเสมอภาค (Equality) 7) การประชุม (Meeting) 8) การเปิดใจ (Open mind) และ 9) การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) ซึ่งหากนำแนวทางการพัฒนาการเมืองดังกล่าวทั้ง 9 ข้อ มาบูรณาการใช้อย่างจริงจัง การพัฒนาทางการเมืองในตำบลบางรักน้อยคงมีประสิทธิผลในการพัฒนาบ้านเมืองตามระบอบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

การพัฒนาการเมืองในตำบลบางรักน้อยที่เป็นรูปธรรมที่เป็นผลจากการจัดโครงการโดยผ่านกิจกรรมที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้จัดขึ้น ซึ่งผู้ศึกษาจะขอนำเสนอตัวอย่างของโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อยที่สามารถนำรูปแบบ **Completes Model** ไปใช้ในแต่ละขั้นตอนการจัดกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเมืองในตำบลบางรักน้อยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กับการถอดบทเรียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลจากสถาบันพระปกเกล้า เป็นกรณีศึกษาในการถอดบทเรียนโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อย เพื่อชี้ให้เห็นว่าโครงการดังกล่าวสามารถพัฒนาการเมืองในตำบลบางรักน้อยอย่างเป็นรูปธรรมได้ โดยอาศัยตัวอย่างจากการถอดบทเรียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเบตง: เรียนรู้การเชื่อมโยงสังคมสมานฉันท์ผ่านกีฬาชุมชนสัมพันธ์⁶² ที่ได้รับรางวัลจากสถาบันพระปกเกล้าระดับความเป็นเลิศด้านการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ อันเนื่องมาจากโครงการหรือกิจกรรมมีความโดดเด่นในการเสริมสร้างสันติสุขในท้องถิ่น ปี 2552 ซึ่งรางวัลที่ได้รับนี้เป็นรางวัลที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีให้ขยายตัวไปเป็นความรุนแรงและคลี่คลายไปในทางบวกหรือมีการบริหารจัดการในเชิงป้องกันการเกิดความขัดแย้งรุนแรง อันนำมาซึ่งความสมานฉันท์ในพื้นที่ท่ามกลางบริบทของท้องถิ่นที่มีความแตกต่างหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม เนื้อหาที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากการถอดบทเรียนกรณีตัวอย่าง กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเบตง: เรียนรู้การเชื่อมโยงสังคมสมานฉันท์ผ่านกีฬาชุมชนสัมพันธ์นั้น ผู้ศึกษาพบว่ารูปแบบที่ผู้เขียนได้นำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาให้เกิดความขัดแย้งของคนในเทศบาลเมืองเบตงที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติ โดยการใช้กิจกรรมกีฬาชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งในกิจกรรมนี้ใช้กรอบแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม โดยกล่าวถึงลักษณะของการเมืองการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการปกครองกลุ่มวัฒนธรรมที่หลากหลาย แบ่งได้เป็น 3 ประเภทตามระดับความเข้มข้นของการปิดกั้นทางวัฒนธรรม คือ การกำจัด (Elimination) การควบคุม (Control) และการยอมรับและให้ความสำคัญ (Recognition) ซึ่งจากกิจกรรมนี้เป็นการสร้างความสมานฉันท์บนพื้นฐานของการยอมรับและเคารพให้เกียรติกันและกันซึ่งเป็นการบริหารจัดการในประเภทที่สามที่เป็นพหุนิยม โดยชนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมทั้งส่วนใหญ่และส่วนน้อยต่างยอมรับ เห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าของกันและกันโดยการยอมรับความหลากหลายนั้นจะไม่ใช่แค่เพียงคำพูด หากแต่สะท้อนออกมาทางโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรมจับต้องได้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างและรักษาความสงบในพื้นที่ของตนไว้อย่างยั่งยืน เริ่มต้นจาก 1) วิธีคิดของคณะผู้บริหารเทศบาลเบตงต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในแง่การสร้างสมดุลทางความรู้สึกร่วมของแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมและการเห็นคุณค่าประโยชน์ของความแตกต่าง 2) โครงสร้างที่สะท้อนความเป็นตัวแทนของกลุ่มวัฒนธรรม 3) การใช้นโยบายที่เอื้อต่อสังคมสมานฉันท์จากฐานคิดของหลักพหุวัฒนธรรม ได้แก่ 3.1) การสื่อสารกับข้าราชการในพื้นที่ถึงวัฒนธรรมสมานฉันท์ของคนเบตง 3.2) การส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นช่วยคิด ช่วย

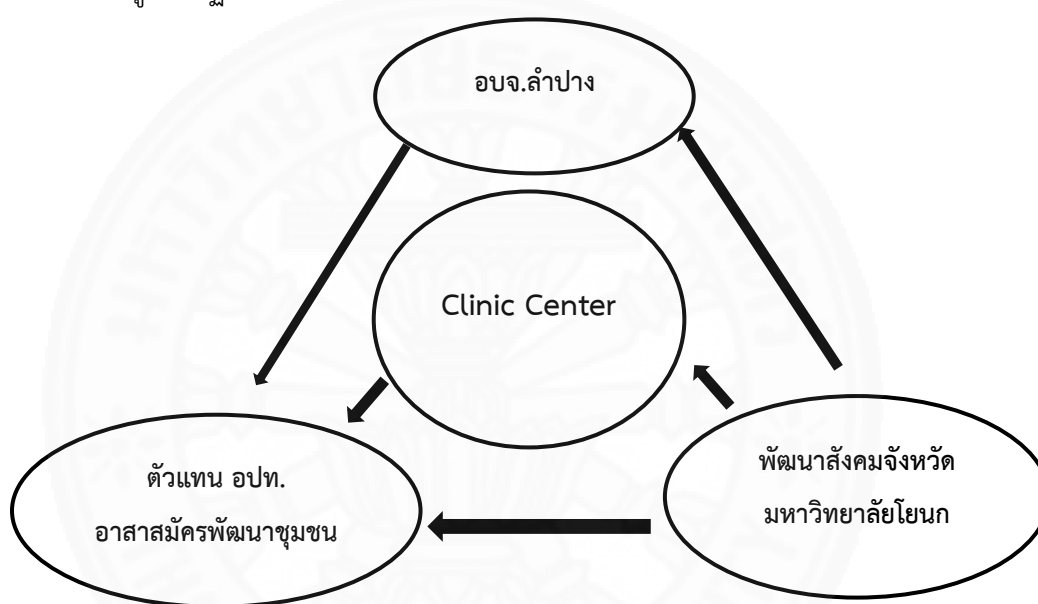
⁶² เมธัส อนุวัตรอุดม, “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเบตง: เรียนรู้การเชื่อมโยงสังคมสมานฉันท์ผ่านกีฬาชุมชนสัมพันธ์ สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล,” รายงานการถอดบทเรียน (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2553), 10-16.

ทำโดยเทศบาลเป็นเพียงพี่เลี้ยง 3.3) การทำงานร่วมกับชุมชนในลักษณะเครือข่าย 3.4) การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนในแต่ละวัฒนธรรมได้แสดงออกถึงอัตลักษณ์ตนได้เต็มที่ 4) รูปแบบของโครงการเสริมสร้างสมานฉันท์ คือ โครงการกีฬาชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งเป็นโครงการเด่นของเทศบาลที่สะท้อนความหลากหลายและความสมานฉันท์ในเบตง ขั้นตอนการดำเนินการจะยึดหลักการปรึกษาหารือร่วมกันกับชุมชนผ่านคณะกรรมการชุมชน ซึ่งเป็นตัวแทนจาก 25 ชุมชนในทุกขั้นตอนตั้งแต่การคิดวางแผนตัดสินใจ ดำเนินการ และประเมินผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการนี้ กีฬาสามารถเป็นสื่อกลางในการร้อยเรียงคนต่างวัฒนธรรมเข้าด้วยกันโดยอาศัยความสนุกสนานเฮฮาที่เป็นสากล ซึ่งทุกกลุ่มวัฒนธรรมต่างก็เข้าถึงและสัมผัสได้ การเล่นกีฬาก่อให้เกิดความสุขใจ จิตใจก็มีแนวโน้มที่พร้อมจะเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ หรือสิ่งที่แตกต่างจากตนเองได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังสร้างความรู้สึกให้กับคนในเทศบาลเบตงว่าเป็นเจ้าของงาน ความรู้สึกนี้ส่งผลอย่างมากต่อการร่วมมือกันไปสู่การสร้างสามัคคีและสมานฉันท์ของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่อีกทั้งเป้าหมายหลัก คือการลดความขัดแย้งของประชาชนในเทศบาลเบตงเป็นอย่างดี เมื่อลดความขัดแย้งของประชาชนแล้วทางองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นขอความร่วมมือจากประชาชนในเรื่องใดก็ตามประชาชนให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งโดยเฉพาะด้านการเมืองซึ่งจากการเลือกตั้งที่ผ่านมาปี 2562 ประชาชนอำเภอเบตงไปใช้สิทธิในการออกเสียงเพิ่มขึ้นจากเดิมมากถึงร้อยละ 80

กรณีตัวอย่างอีกหนึ่งตัวอย่าง คือ ตัวอย่างการถอดบทเรียนรู้ธรรมาภิบาลท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง: การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความโปร่งใสในโครงการศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น (Clinic Center)⁶³ โดยโครงการนี้มีเป้าหมายหลักเกี่ยวกับ การแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมและการพัฒนาท้องถิ่น อันถือเป็นแนวคิดหลักโดยผ่านกิจกรรมของ Clinic Center โดย อบจ.เน้นการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างความตระหนัก ความเข้าใจและเป็นเวทีฝึกผู้นำทางความคิดเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงพัฒนาศักยภาพท้องถิ่น สู่การนำไปปฏิบัติจริง กล่าวคือ การสร้างแกนนำพลังชุมชน โดยผู้นำต้องเป็นผู้มีแรงขับเคลื่อน และมีองค์ความรู้นวัตกรรมทางการบริหารจัดการใหม่รวมถึงมีความสามารถในการถ่ายทอดและสืบทอดความคิดนั้น ๆ สู่บุคลากรในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น โดยหลักของกระบวนการ Clinic Center ที่เป็นนวัตกรรมคือ “การเป็นเวทีแลกเปลี่ยนทางความคิด เปลี่ยนวิธีการทำงานร่วมกัน” เน้นการกระตุ้นสร้างความรู้ใหม่ ๆ สร้างวิธีการบริหารจัดการใหม่ ๆ บนฐานการมีส่วนร่วม บทบาทสำคัญของ Clinic Center ภายใต้การดำเนินงานของ อบจ.ลำปาง ได้แก่ 1)

⁶³ โกวิทย์ พวงงาม, ธรรมาภิบาลท้องถิ่น: ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2553), 302-323.

Clinic Center เน้นให้ อบจ.อยู่ในฐานะพี่เลี้ยง เป็นผู้กระตุ้นความคิด 2) Clinic Center เป็นเวที แลกเปลี่ยนนโยบายสู่การปฏิบัติใช้ได้จริงในระดับท้องถิ่น เน้นสร้างความเข้าใจในนโยบายที่รับมาสู่การ กำหนดเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นข้อบัญญัติงบประมาณ แล้วแปลงสู่การปฏิบัติในพื้นที่ให้เป็น รูปธรรม และ 3) Clinic Center สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วน ร่วมในการทำงาน อาทิ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำปาง มหาวิทยาลัย โยนก ธนาคารกรุงไทย สำนักงานสรรพากรจังหวัด เป็นต้น หน่วยงานเหล่านี้ Clinic Center ถือเป็น กลไก วิธีการ กระบวนการและสถานที่ในการพบปะพูดคุยกัน อันเป็นช่องทางที่จะใช้นโยบายที่มีใน ส่วนของ อบจ. สู่การปฏิบัติจริง ดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 แสดงการเชื่อมประสานเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม Clinic Center เพื่อพัฒนารอบพัฒนา สังคมของท้องถิ่นสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น, โกวิท พวงงาม, *ธรรมาภิบาลท้องถิ่น: ว่าด้วยการมีส่วนร่วม และความโปร่งใส มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์* (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิส่งเสริมการปกครองส่วน ท้องถิ่น, 2553), 302-323.

การดำเนินงานของ Clinic Center ที่ผ่านมามีกิจกรรมตั้งแต่ปี 2549 ถึงปัจจุบัน อาทิ กิจกรรม Mobile Clinic Center “**ความคิดเห็น วันละ 1 อำเภอ รวม 13 อำเภอ**” ทำให้ได้แผนเชิง กิจกรรมที่ปรับสู่การทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กิจกรรม การสร้างเครือข่ายความร่วมมืออาสาสมัคร พัฒนาชุมชน ซึ่งปัจจุบันเป็นองค์กรนิติบุคคล ทั้งนี้กลุ่มบุคคลดังกล่าวมีคุณสมบัติการเป็นผู้นำการ เปลี่ยนแปลง (Core Leader) ที่จะนำไปสู่การพัฒนาได้จริง โดยมีฐานคิดที่ว่า “**ศักยภาพชุมชนอยู่ที่ การขับเคลื่อนของแกนนำ**” และอีกกิจกรรมหนึ่ง คือ การประชุม “**เวทีปัญญาสัมมนาเวที: ด้าน การมีส่วนร่วมและความโปร่งใส**” ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบวิธีการมีส่วน

ร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการกับ อบจ.ได้แก่ รูปแบบ “การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือระหว่าง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการรวมทั้งเอกชน” สำหรับกิจกรรมสำหรับความโปร่งใสในการบริหาร อบจ. ลำปาง อาทิ โครงการจัดซื้อ จัดจ้างจะมีการประกวดราคาอย่างเปิดเผย มีตัวแทนของประชาคมที่ได้รับเลือกเข้ามาเป็นกรรมการจัดจ้างและมีการตรวจสอบทั้งภายในและภายนอก โครงการส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองในท้องถิ่น โครงการกฎหมายน่ารู้สำหรับประชาชน และโครงการเครือข่ายอาสาสมัคร/กลุ่มประชาชนเฝ้าระวังการทุจริตในอบจ. เป็นต้น อย่างไรก็ตามแนวทางการพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครโดยใช้โครงการและกิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นเพียงส่วนหนึ่งในการลดการทุจริตคอร์รัปชันในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในหน่วยงานเองตลอดจนการเลือกตั้งในระดับต่างๆ สิ่งที่สามารถแก้ปัญหาในเรื่องนี้ได้อย่างยั่งยืนน่าจะเกิดจากความร่วมมือกันของทุกฝ่ายทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนตลอดจนคนในท้องถิ่นในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมทั้ง หลักนิติธรรม หลักความสำนึกรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และหลักการกระจายอำนาจ มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 1 ศึกษาเทศบาลเมืองเบตง: เรียนรู้การเชื่อมร้อยสังคมสมานฉันท์ ผ่านกีฬาชุมชนสัมพันธ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษามีความคิดเห็นว่าสอดคล้องกับการจัดโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อยในการแก้ปัญหาของชุมชนที่มีความต่างกัน กล่าวคือ โครงการกีฬาชุมชนสัมพันธ์จัดขึ้นเพื่อลดการขัดแย้งของชุมชนที่มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม ในส่วนโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อยก็เช่นเดียวกัน คือ เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือกันระหว่างชาวบ้านดั้งเดิมกับประชาชนในหมู่บ้านจัดสรรที่ย้ายมาจากที่อื่น ซึ่งโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อยนี้เป็นโครงการที่เกิดจากการร่วมมือกันของบุคคลหลายฝ่ายทั้งผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย กองสวัสดิการสังคม คณาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ในการเป็นวิทยากรให้ความรู้ ตลอดจนผู้สูงอายุที่อยู่ในตำบลบางรักน้อย โดยมีความมุ่งหวังให้โครงการนี้เป็นจุดเริ่มต้นสังคมสมานฉันท์ของคนในชุมชนบางรักน้อยให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการเมืองตำบลบางรักน้อยให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังตัวอย่างกรณีศึกษา: โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อย

จากตัวอย่างกรณีศึกษาที่ 2 การถอดบทเรียนรู้ธรรมาภิบาลท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง: การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความโปร่งใสในโครงการศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น (Clinic Center) โดยโครงการนี้มีเป้าหมายหลักเกี่ยวกับ การแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมและการพัฒนาท้องถิ่น อันถือเป็นแนวคิดหลักโดยผ่านกิจกรรมของ Clinic Center โดย อบจ.เน้นการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการสร้างความร่วมมือและแก้ไขการมีส่วนร่วม ตลอดจนการใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการแก้ปัญหการ

ทุจริตคอร์รัปชันในอบจ.ลำปางทั้งในเรื่องงบประมาณในการบริหารจัดการของอบจ. ตลอดจนการบริหารจัดการเลือกตั้งในท้องถิ่น ซึ่งโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อยที่ศึกษานำมาถอดบทเรียนก็มีความสอดคล้องกันกับตัวอย่างนี้ในเรื่อง การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อส่งผลต่อความร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยงานของรัฐโดยใช้การสร้างเครือข่ายระหว่างคนในชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งความสำเร็จของโครงการนี้จะส่งผลต่อการให้ความร่วมมือจากชุมชนในทุก ๆ ด้านไม่ว่าด้านความร่วมมือการป็นอาสาสมัครดูแลเรื่องต่างในอบจ.ทั้งในเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษาและสังคมให้เป็น อบจ.ที่มีความเข้มแข็งในการดูแลประชาชนทุกครัวเรือนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

กล่าวโดยสรุปผู้ศึกษาได้นำกรณีตัวอย่างทั้งสองตัวอย่างที่ได้ศึกษามาแล้วนั้นมาใช้เป็นแนวทางในการถอดบทเรียนโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อย เพื่อพัฒนาการเมืองที่มีการนำ Completes Model ไปใช้ภายใต้กิจกรรมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยโครงการนี้อาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายทั้งอบต.บางรักน้อย อาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กองสวัสดิการสังคมและผู้สูงอายุ ดังตัวอย่างกรณีศึกษา ต่อไปนี้

กรณีศึกษา: โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อย-กลุ่มบุคคลที่เชื่อมประสานชาวบ้านกับหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย (Collaboration)

จากการที่ได้เห็นถึงทัศนคติของผู้บริหารซึ่งสะท้อนผ่านทางโครงสร้างการบริหารปกครองและถ่ายทอดมาเป็นนโยบายในการบริหารจัดการกับความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างชาวบ้านดั้งเดิมกับประชาชนที่ย้ายมาอยู่ในหมู่บ้านจัดสรรในตำบลบางรักน้อย ในส่วนนี้จะเป็นการกล่าวถึงตัวอย่างโครงการ “โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อย” ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งในการประสานสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชนต่าง ๆ ในตำบลบางรักน้อย เพื่อเรียนรู้และถอดบทเรียนเป็นกรณีศึกษาให้กับองค์กรส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ต่อไป

เหตุผลที่เลือกโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อย

เมื่อผู้ศึกษาสอบถามนายกอบต.บางรักน้อย รองนายกอบต. ปลัดอบต.กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนประธานสภาตำบลบางรักน้อยว่าขอให้ยกตัวอย่างโครงการเด่นของตำบลบางรักน้อยที่สะท้อนความร่วมมือของคนในชุมชนมาหนึ่งโครงการ เพื่อนำมาเป็นกรณีศึกษาในการถอดบทเรียนการสร้างความร่วมมือ(Collaboration) ในชุมชนนั้น ทุกคนต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อย”

โดยรองนายกอบต.บางรักน้อย⁶⁴ ได้กล่าวถึง ชุมชนบางรักน้อยว่ามีคนสูงอายุจำนวนเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่บ้านดูแลหลาน ๆ บางคนไม่มีหลานก็จะเหงาและมีอาการซึมเศร้าตามมา เพราะสมัยยังแข็งแรงก็สามารถทำสวน ทำนาได้ แต่ปัจจุบันทำไม่ไหวส่งผลให้พื้นที่ทำการเกษตรร้างและมีหญ้ามาปกคลุมเสียส่วนใหญ่ โดยภาพรวมในตำบลบางรักน้อยมีพื้นที่โดยรวมจำนวน 3,625 ไร่ มีหมู่บ้านจัดสรร จำนวน 31 แห่ง รวม 6 หมู่บ้าน จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ประมาณ 22,000 คน ประชากรในปัจจุบัน เป็นคนดั้งเดิมร้อยละ 50 ที่เหลืย้ายมาจากที่อื่นและมาอยู่ตามหมู่บ้าน คนในพื้นที่บางรักน้อยส่วนใหญ่ยังทำการเกษตรอยู่ เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ มีคลองซึ่งเป็นแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตร จำนวน 13 สาย และมีระบบประปานครหลวงครอบคลุมทั้งตำบล แต่อย่างไรก็ตามเมื่อได้พูดคุยกับหลาย ๆ ฝ่ายทำให้ทราบถึงทัศนคติของผู้บริหารท้องถิ่นว่ามีมุมมองในการพัฒนาท้องถิ่นที่มีประชาชนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ กลุ่มแรก เป็นชาวบ้านดั้งเดิม กับอีกกลุ่มย้ายมาจากที่อื่นและมาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านจัดสรร ซึ่งมีจำนวนค่อนข้างมาก อันส่งผลให้ความร่วมมือต่าง ๆ ไม่ได้เต็มที่เพราะแต่ละกลุ่มมีฐานความคิดที่แตกต่าง ดังนั้นทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยจึงพยายามแก้ปัญหาในเรื่องนี้ โดยการทำโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อยขึ้น เพื่อให้เกิดความร่วมมือและประสานความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างประชาชน 2 กลุ่ม และการที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยร่วมมือกับทางมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครในการจัดทำโครงการนี้ ทางอบต.บางรักน้อยได้จัดโครงการนี้มา 2 รุ่นแล้ว ซึ่งได้รับการตอบรับจากผู้สูงอายุดีมาก อีกทั้งผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการยังเป็นกระบอกเสียงได้เป็นอย่างดีในการสื่อสารสิ่งต่าง ๆ ให้กับครอบครัวและชุมชน รวมทั้งยังสร้างความสามัคคีกันระหว่างคนดั้งเดิมกับคนในหมู่บ้านจัดสรรอีกด้วย ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยจึงจัดโครงการนี้ต่อเนื่องเป็นรุ่นที่ 3 ระหว่างวันที่ 4 พฤศจิกายน 2563 – 24 กุมภาพันธ์ 2564 ซึ่งโครงการที่จัดขึ้นมานี้ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย “เมืองแห่งที่อยู่อาศัย งานบริการก้าวไกล รักษาสืบไว้ภายใต้สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดี” จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมปัจจุบันกับผลการพัฒนาท้องถิ่นในปีที่ผ่านมาดังนี้

1. **ประเด็นการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน** โดยมีจุดแข็งที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยและผู้บริหารท้องถิ่นมีความเสียสละและโปร่งใส แต่สภาพพื้นที่เป็นกึ่งเมือง กึ่งชนบท ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นน้อย ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยได้จัดทำโครงการที่ประสงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น

⁶⁴ รองนายกอบต.บางรักน้อย, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, อบต.บางรักน้อย , 5 ธันวาคม 2563.

2. ประเด็นการพัฒนาทางการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี โดยมีจุดแข็งที่ตำบลบางรักน้อยมีโรงเรียนในเขตพื้นที่ที่สามารถรับนักเรียนอนุบาลศึกษาถึงระดับประถมศึกษาได้จำนวนมาก มีวัดเก่าแก่ แต่มีจุดอ่อนที่สถานศึกษายังขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งงบประมาณในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยเล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องนี้ จึงได้จัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อพัฒนาทางการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

3. ประเด็นการพัฒนาทางการส่งเสริมอาชีพ โดยมีจุดแข็งที่ตั้งของตำบลบางรักน้อยอยู่ใกล้ศูนย์การแสดงสินค้าขนาดใหญ่ มีผลไม้พื้นเมืองที่มีชื่อเสียง อาทิ ทุเรียน มะม่วงยายกล่ำ กล้วยหอม กล้วยน้ำหว่า เป็นต้น แต่มีจุดอ่อนที่ผลไม้พื้นเมืองขาดการอนุรักษ์และพื้นที่เกิดอุทกภัยบ่อยครั้ง ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ได้จัดทำโครงการอนุรักษ์พันธุ์ไม้และพันธุ์พืช รวมทั้งการสร้างเขื่อนในท้องที่เพื่อป้องกันน้ำท่วม

4. ประเด็นการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยมีจุดแข็ง คือ มีโครงข่ายคมนาคมสะดวก มีความพร้อมด้านระบบสาธารณูปโภค มีคลองเชื่อมโยงเป็นใยแมงมุมทำให้เกษตรกรมักไม่ขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร แต่มีจุดอ่อนบางที่ถนนยังเข้าไปไม่ถึงทั่วถึง ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ได้จัดทำโครงการขยายถนนและปรับปรุงถนนให้ทั่วถึง

5. ประเด็นการพัฒนาด้านการเมือง – การบริหาร โดยมีจุดแข็ง ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์เสียสละและโปร่งใส แต่มีจุดอ่อนที่การขยายกรอบส่วนราชการและรับโอนข้าราชการใหม่ ทำให้บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงานส่วนท้องถิ่น รวมทั้งชาวบ้านไม่ค่อยสนใจกิจกรรมทางการเมือง ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ได้จัดทำโครงการอบรมให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหลายโครงการกับบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยและประชาชนเพื่อมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพิ่มขึ้นในการที่จะพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อย น่าจะเป็นกรณีศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ในการเรียนรู้ประสบการณ์ **การสร้างความร่วมมือ (Collaboration)** ระหว่างหน่วยงานของรัฐและคนในชุมชนผ่านการจัดกิจกรรม โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อยที่ผู้สูงอายุในชุมชนได้ร่วมมือ ร่วมใจในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดีซึ่งผลของโครงการนี้สามารถพัฒนาการเมืองได้เป็นอย่างดีอีกโครงการหนึ่ง

ภาพที่ 4.2 แสดงรูปโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อย, นิรัตน์ เพชรรัตน์, “โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุอบต.บางรักน้อย,” เอกสารแผนงานการทำโครงการประจำปี 2563-2564, (กองสวัสดิการสังคม: อบต.บางรักน้อย, 2563), 1-7.

ความเป็นมาของโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อย⁶⁵

จากแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2564) ซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์ว่า ผู้สูงอายุเป็น “บุคคลที่มีประโยชน์ต่อสังคมและสมควรส่งเสริมให้คงคุณค่า แต่ในกรณีที่ตกอยู่ในสถานะต้องพึ่งพิงผู้อื่น ครอบครัวและชุมชนจะต้องเป็นด่านแรกในการเกื้อกูลเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงอยู่ในชุมชนได้อย่างมีคุณภาพที่สมเหตุสมผลได้นานที่สุด โดยมีสวัสดิการจากรัฐเป็นระบบเสริม เพื่อให้เกิดหลักประกันในวัยสูงอายุและความมั่นคงของสังคม” จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี พ.ศ. 2560 จำนวนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปจำนวนทั้งสิ้นกว่า สิบล้านคนและมีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นอีก ส่งผลให้ประเทศไทยเข้าสู่ระยะที่เรียกว่า ภาวะประชากรสูงอายุ (Population Ageing) ซึ่งกระทบต่อสภาพสังคม สภาวะทางเศรษฐกิจรวมถึงการจ้างงาน ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรทางสุขภาพและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อ.เมือง จ.นนทบุรี จึงได้ร่วมมือกับคณะมนุษยศาสตร์และคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้น โดยยึดหลักปรัชญาผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2542 ข้อที่ 3 ที่ว่าผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการศึกษา เรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการบริการทางสังคมอันเป็น

⁶⁵ นิรัตน์ เพชรรัตน์, “โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุอบต.บางรักน้อย,” เอกสารแผนงานการทำโครงการประจำปี 2563-2564, (กองสวัสดิการสังคม: อบต.บางรักน้อย, 2563), 1-7.

ประโยชน์ในการดำรงชีวิต เข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้านเพื่อสามารถปรับบทบาทของตนให้สมวัย ซึ่งโรงเรียนผู้สูงอายุ ดำเนินการภายใต้แนวคิดการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ พัฒนาทักษะในการดูแลตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า ผู้สูงอายุมีคุณค่าและมีศักยภาพ ควรได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้มีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้สังคม และส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุ โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้สูงอายุ สารการเรียนรู้จะต้องทำให้ผู้สูงอายุสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน เพื่อโอกาสในการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน การดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม โดยทุกภาคส่วน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุข เกิดทักษะในการดูแลตนเอง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ความมุ่งหวังของโครงการ

โครงการมีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ

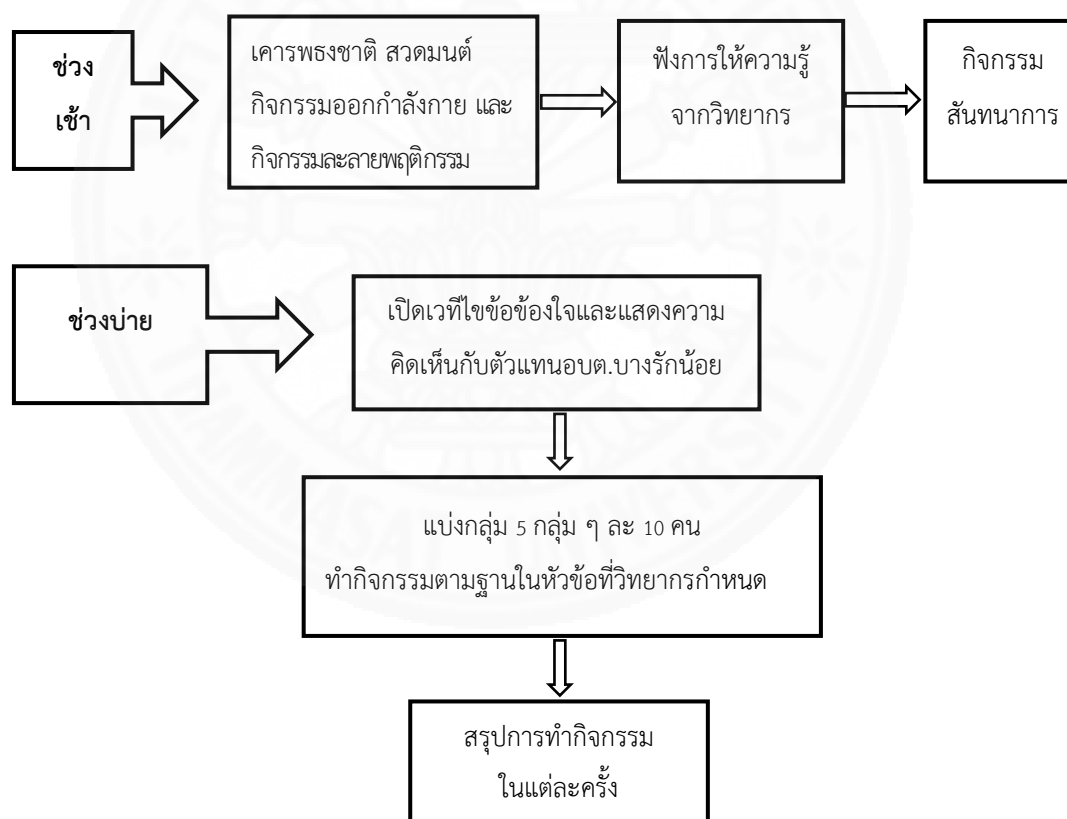
- 1) เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมโดยประสานความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น
- 2) เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชนตำบลบางรักน้อยโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ
- 4) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพ คุณค่าภูมิปัญญาผู้สูงอายุให้เป็นที่ประจักษ์และยอมรับภูมิปัญญา รวมทั้งวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงสืบต่อไป

จะเห็นได้ว่าเป้าหมายสำคัญของโครงการนี้ คือ การดึงชุมชนในตำบลบางรักน้อยที่มีความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มชาวบ้านดั้งเดิมกับกลุ่มประชาชนที่ย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านจัดสรร โดยอาศัยผู้สูงอายุซึ่งเป็นบุคคลที่คนในชุมชนเคารพนับถือ ซึ่งการที่มีผู้สูงอายุมาเข้าร่วมโครงการนี้แล้วจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนมีมากยิ่งขึ้นทั้งยังก่อให้เกิดความร่วมมือกัน ระหว่าง อบต.บางรักน้อย คนในชุมชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พร้อมทั้งคนในชุมชนเกิดความสามัคคีกัน ส่งผลให้การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยขอความร่วมมือจะง่ายขึ้น เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นสื่อกลางในการนำข่าวสารจาก อบต.บางรักน้อยไปบอกกับครอบครัวหรือประชาสัมพันธ์ (Public Relations) ให้กับเพื่อนบ้านให้รับรู้ข่าวสารโดยตรงไม่ต้องผ่านสื่ออื่น ๆ ซึ่งข้อมูลนี้จะเป็นข้อมูลที่ไม่คลาดเคลื่อน ทั้งยังทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีและความภาคภูมิใจต่อผู้สูงอายุที่สามารถทำงานเพื่อส่วนรวมได้ นอกจากนี้การที่ผู้สูงอายุได้รับความรู้ (Educating) จากการเข้าร่วมโครงการทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจในการ

นำความรู้ไปใช้ในการเพิ่มคุณภาพชีวิตทั้งด้านการดูแลสุขภาพ ด้านสังคม การประกอบอาชีพ ตลอดจนความรู้ด้านกฎหมายใกล้ตัวต่าง ๆ

รูปแบบของการจัดกิจกรรม

ผู้สูงอายุ จำนวน 50 คน มาทำกิจกรรมร่วมกันทุกวันพุธ เวลา 8.00-16.30 น. องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย เป็นเวลา 4 เดือน จำนวน 16 สัปดาห์ โดยแต่ละกิจกรรมจะประกอบด้วยการให้ความรู้ วิชาชีพ วิชาชีพและวิชาการ ซึ่งวิทยากรในแต่ละสัปดาห์เป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครซึ่งมีความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขา อาทิ ความรู้เรื่องกฎหมายใกล้ตัว การบริหารจัดการตนเอง การมีสุขภาพแข็งแรง การดูแลเรื่องการเงิน การประกอบอาชีพในวัยผู้สูงอายุ การใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข โดยแต่ละกิจกรรมจะเน้นการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ทุกสัปดาห์จะมีตัวแทนจากผู้บริหาร อบต.บางรักน้อยมารับฟังปัญหาของชุมชนและนโยบายที่จะสื่อสารไปยังผู้สูงอายุและคนในชุมชนทราบ ดังแผนภาพแสดงรูปแบบการจัดกิจกรรม ดังนี้

ภาพที่ 4.3 แสดงรูปแบบการจัดกิจกรรมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อย, นิรัตน์ เพชรรัตน์, “โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุอบต.บางรักน้อย,” เอกสารแผนงานการทำโครงการ ประจำปี 2563-2564, (กองสวัสดิการสังคม: อบต.บางรักน้อย, 2563), 1-7.

ขั้นตอนการดำเนินงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบโครงการ ได้แก่ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เริ่มต้นทางอบต.บางรักน้อยมีการประชาสัมพันธ์โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อย โดยรับสมัครให้เรียนฟรีตลอดหลักสูตร เมื่อจบหลักสูตรมีวุฒิบัตรให้กับผู้สูงอายุที่เรียนครบทุกคน ซึ่งคุณสมบัติของผู้สมัคร ต้องเป็นคนในชุมชนตำบลบางรักน้อย อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดความรู้ เพศและศาสนาโดยให้ประโยชน์แก่ผู้สูงอายุทุกคนอย่างเท่าเทียม (Equality) และแจกสื่อให้ทุกรุ่นที่มาเข้าร่วมโครงการซึ่งสื่อเหล่านั้นกลุ่มผู้สูงอายุจะเป็นผู้เลือกเองตามหลักประชาธิปไตย ผู้สูงอายุต้องสามารถเดินทางมาเรียนที่ อบต.บางรักน้อยทุกวันพุธ เวลา 8.00-16.30 น.ได้ ระยะเวลาเรียน 16 สัปดาห์⁶⁶

หลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) กรอบหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 3 กลุ่มวิชา คือ

1. วิชาชีวิต (50%) หมายถึง ความรู้ ทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
2. วิชาชีพ (30%) หมายถึง แนวทางการส่งเสริมความรู้ ทักษะด้านอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
3. วิชาการ (20%) หมายถึง แนวทางการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ

จำนวนชั่วโมงที่เรียนตลอดหลักสูตร

1. ระยะเวลาที่เรียน 4 เดือน เรียนสัปดาห์ละ 1 วันๆ ละ 6 ชั่วโมง
2. เรียนไม่น้อยกว่า 96 ชั่วโมงต่อหลักสูตร แบ่งเป็นภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ
3. ผู้เรียน จำนวน 50 คน

⁶⁶ อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, สัมภาษณ์โดย คงชิต ชินสิญจน์, อบต.บางรักน้อย, 9 ธันวาคม 2563.

ตารางที่ 4.1 การจัดกิจกรรมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย
จังหวัดนนทบุรี (เวลาเรียน 09.00 – 16.30 น พักกับประทานอาหารเวลา 12.00-13.00 น)

1. กลุ่มวิชาชีพชีวิต

วัน/เดือน/ปี	ชื่อหัวข้อวิชา	เนื้อหาสาระวิชา	อาจารย์ผู้สอน
พุธ 4/11/ 63	- ปฐมนิเทศ แนะนำกฎ ระเบียบ กติกา ของโรงเรียนผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค โควิด 19 - บทบาท ความสำคัญของผู้สูงอายุ กับการพัฒนาศักยภาพสุขภาพตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม - ฝึกสมาธิ - สันทนาการรูปแบบมีส่วนร่วม	-ผู้สูงอายุต้นแบบ สุขภาพผู้สูง กระบวนการสร้างกลุ่ม - ฝึกสมาธิ รูปแบบ นั่ง เดิน - สันทนาการ การแสดง ร้อง เล่น เต้น รำ จินตนาการแสดง ฯลฯ	รศ.ดร.สุพจน์ แสงเงิน ดร.นิรัตน์ เพชรรัตน์ และคณะ
พุธ 11/11/63	- การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ จิตใจและอารมณ์ของผู้สูงอายุ - ฝึกสมาธิ - สันทนาการรูปแบบมีส่วนร่วม	- การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย - ภาวะจิตใจของผู้สูงอายุ - สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในผู้สูงอายุ - การดูแลสุขภาพเบื้องต้น - การสังเกตการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย - การตรวจร่างกายตนเองเบื้องต้น - ฝึกสมาธิ รูปแบบ นั่ง เดิน - สันทนาการ การแสดง ร้อง เล่น เต้น รำ จินตนาการแสดง ฯลฯ	ดร.นิรัตน์ เพชรรัตน์ และคณะ
พุธ 18/11/63	- แอปพลิเคชันความรู้สำหรับผู้สูงอายุ - ฝึกสมาธิ - สันทนาการรูปแบบมีส่วนร่วม	- แอปพลิเคชันต่างๆ - Social media -ออนไลน์ (การขายสินค้า) - สิทธิผลประโยชน์ ข้อมูลข่าวสารสำหรับผู้สูงอายุ - ฝึกสมาธิ รูปแบบ นั่ง เดิน - สันทนาการ การแสดง ร้อง	ดร.ภราดร กาญจนสุธรรม และคณะ

วัน/เดือน/ปี	ชื่อหัวข้อวิชา	เนื้อหาสาระวิชา	อาจารย์ผู้สอน
		เล่น เต้น รำ จินตนาการแสดง ฯลฯ	
พุธ 25 /11/63	- โภชนาการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ - ฝึกสมาธิ - สันทนาการรูปแบบมีส่วนร่วม	- อาหารและโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ - อาหารที่ควรหลีกเลี่ยง - อาหารเพื่อสุขภาพ - ฝึกสมาธิ รูปแบบ นั่ง เต้น - สันทนาการ การแสดงร้อง เล่น เต้น รำ จินตนาการแสดง ฯลฯ	ผศ.ดร.ชะเอม ยินดี และคณะ
พุธที่ 2 /12/63	- หลักการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ - ฝึกสมาธิ - สันทนาการรูปแบบมีส่วนร่วม	- การออกกำลังกายเพื่อป้องกันโรค - การออกกำลังกายรักษาโรค - ฝึกปฏิบัติการออกกำลังกายด้วยวิธีต่างๆ - ฝึกสมาธิ รูปแบบ นั่ง เต้น - สันทนาการ การแสดง ร้อง เล่น เต้น รำ จินตนาการแสดง ฯลฯ	อ.ช่อทิพย์ และคณะ
พุธ 9/12/63	- สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ - ฝึกสมาธิ - สันทนาการรูปแบบมีส่วนร่วม	- แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม - ตัวอย่างของวัสดุทางเลือกสำหรับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก - ฝึกสมาธิ รูปแบบ นั่ง เต้น - สันทนาการ การแสดงร้อง เล่น เต้น รำ จินตนาการแสดง ฯลฯ	ดร.ภราดร กาญจนสุธรรม และคณะ
พุธ 16/12/63	- หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับผู้สูงอายุ - ฝึกสมาธิ - สันทนาการรูปแบบมีส่วนร่วม	- การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต - ฝึกสมาธิ รูปแบบ นั่ง เต้น - สันทนาการ การแสดง ร้อง เล่น เต้น รำ จินตนาการแสดง ฯลฯ	ผศ.ดร.สีบวงค์ กาพวงค์ และคณะ

วัน/เดือน/ปี	ชื่อหัวข้อวิชา	เนื้อหาสาระวิชา	อาจารย์ผู้สอน
พุธ 23 /12/63	- โรคที่พึงระวังในผู้สูงอายุ - การกล่าวอวยพรในพิธีสำคัญ - ฝึกสมาธิ - สันทนาการรูปแบบมีส่วนร่วม	- โรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ - การป้องกันตนเองจากโรค - ฝึกปฏิบัติการกล่าวอวยพรในโอกาสต่างๆ - ฝึกสมาธิ รูปแบบ นั่ง เดิน - สันทนาการ การแสดง ร้อง เล่น เต้น รำ จินตนาการแสดง ฯลฯ	ดร.นพโรจน์ วงศ์พัชรจิรัส และคณะ
พุธที่ 6/1/64	- พุทธศาสนากับผู้สูงอายุ - สมาธิและวิปัสสนา	- การประยุกต์หลักศาสนาในชีวิตประจำวัน - วิถีพุทธกับผู้สูงอายุ (บทสวดมนต์ พิธีกรรมทางศาสนา) - การแสวงหาความสุขของผู้สูงอายุด้วยการฝึกสมาธิและวิปัสสนา - ความสัมพันธ์ของการปฏิบัติสมาธิและวิปัสสนากับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม - สันทนาการ การแสดง ร้อง เล่น เต้น รำ จินตนาการแสดง ฯลฯ	รศ.ดร.อำพล บุคตาสาร และคณะ
พุธที่ 13/1/64	- ศิลปการแสดงเอกลักษณ์ประจำถิ่น (นาฏศิลป์สำหรับผู้สูงอายุ) - การกล่าวอวยพรในพิธีการต่างๆ - ฝึกสมาธิ - สันทนาการรูปแบบมีส่วนร่วม	- การอนุรักษ์ประเพณีศิลปท้องถิ่น - ประโยชน์ของนาฏศิลป์สำหรับผู้สูงอายุ - การแสดงนาฏศิลป์ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ - ฝึกปฏิบัติการกล่าวอวยพรในโอกาสต่างๆ - ฝึกสมาธิ รูปแบบ นั่ง เดิน - สันทนาการ การแสดง ร้อง เล่น เต้น รำ จินตนาการแสดง ฯลฯ	รศ.ดร.ประจักษ์ ไม้เจริญ และคณะ

2. กลุ่มวิชาชีพ

วัน/เดือน/ปี	ชื่อหัวข้อวิชา	เนื้อหาสาระวิชา	อาจารย์ผู้สอน
พุธที่ 20/1/64	- การส่งเสริม การอนุรักษ์ เสริมสร้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยทรัพยากรท้องถิ่น - ฝึกสมาธิ - สันทนาการรูปแบบมีส่วนร่วม	- การผลิตอาหาร - หัตถกรรมจากวัสดุท้องถิ่น - ฝึกสมาธิ รูปแบบ นั่ง เดิน - สันทนาการ การแสดง ร้องเล่น เต้นรำ จินตนาการแสดง ฯลฯ	อ. นพรัตน์ กาญจนสุธรรม
พุธที่ 27/1/64	- การวางแผนไทยที่เหมาะสมกับ ผู้สูงอายุ - ฝึกสมาธิ - สันทนาการรูปแบบมีส่วนร่วม	- การนวดไทย - การนวดแบบราชสำนัก - การนวดประคบ - การนวดกดจุด - ฝึกสมาธิ รูปแบบ นั่ง เดิน - สันทนาการ การแสดง ร้องเล่น เต้นรำ จินตนาการแสดง ฯลฯ	อาจารย์สมาคมชมรม นวดแผนไทย
พุธที่ 3/2/64	- การจัดทำบัญชีครัวเรือน (ความสำคัญของการจัดทำบัญชี ครัวเรือน) - การประกันความเสี่ยงของ ผู้สูงอายุ - การออมและการบริหารทรัพย์สิน หลังเกษียณ - ฝึกสมาธิ - สันทนาการรูปแบบมีส่วนร่วม	- รายรับรายจ่ายประจำวัน/เดือน - รายจ่ายด้านสุขภาพ - หลักการออม - การบริหารทรัพย์สินหลังเกษียณ - การบริหารรายจ่ายและลด ภาระหนี้สิน - ฝึกสมาธิ รูปแบบ นั่ง เดิน - สันทนาการ การแสดง ร้อง เล่น เต้นรำ จินตนาการแสดง ฯลฯ	ดร.ภราดร กาญจนสุธรรม และคณะ

3. กลุ่มวิชาการ

วัน/เดือน/ปี	ชื่อหัวข้อวิชา	เนื้อหาสาระวิชา	อาจารย์ผู้สอน
พุธที่ 10/2/64	- แนวคิด ทฤษฎี สำหรับผู้สูงอายุใน ศตวรรษที่ 21 - ผู้สูงอายุแบบ Strong 11 อ - ฝึกสมาธิ - สันทนาการรูปแบบมีส่วนร่วม	- อาหาร อากาศ ออกกำลังกาย อนามัย อารมณ์ แสงอาทิตย์ อดิเรก อบอุ่น อุบัติเหตุ อุจจาระ อนาคต - ฝึกสมาธิ รูปแบบ นั่ง เดิน - สันทนาการ การแสดง ร้อง เล่น เต้นรำ จินตนาการแสดง ฯลฯ	ผศ.ดร. เมธี และคณะ

วัน/เดือน/ปี	ชื่อหัวข้อวิชา	เนื้อหาสาระวิชา	อาจารย์ผู้สอน
พุธที่ 17/2/64	- กฎหมายน่ารู้และสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ - ฝึกสมาธิ - สันทนาการรูปแบบมีส่วนร่วม	- ความรู้ทางกฎหมาย การโอนกรรมสิทธิ์ กฎหมายการเลือกตั้ง - สิทธิประโยชน์ทางกฎหมายของผู้สูงอายุ - แหล่งให้บริการสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ พร้อมช่องทางในการติดต่อ - ฝึกสมาธิ รูปแบบ นั่ง เดิน - สันทนาการ การแสดง ร้องเล่น เต้นรำ จินตนาการแสดง ฯลฯ	อาจารย์สาขานิติศาสตร์
พุธที่ 24/2/64	- ภาษาอังกฤษสำหรับผู้สูงอายุ - ฝึกสมาธิ - สันทนาการรูปแบบมีส่วนร่วม	- ภาษาอังกฤษกับพื้นที่สาธารณะ - ป้าย ประกาศต่างๆ - การสนทนาอย่างง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน - ฝึกสมาธิ รูปแบบ นั่ง เดิน - สันทนาการ การแสดง ร้องเล่น เต้นรำ	ผศ.กษิตศ วัชรพรรณ และคณะ

หมายเหตุ ระยะเวลาเรียน 4 เดือน เริ่มตั้งแต่วันที่ 4 พฤศจิกายน 2563 ถึงพุธที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 เรียนทุกวันพุธ ยกเว้นวันพุธตรงกับวันหยุดราชการ หรือในกรณี จำเป็นต้องหยุดทางผู้รับผิดชอบจะแจ้งให้ทราบ

จากตารางกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นจะต้องอาศัยความร่วมมือ (Collaboration) ของทุกฝ่ายทั้งผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งเป็นวิทยากรและผู้สูงอายุที่ร่วมโครงการตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรูปแบบการจัดกิจกรรมในแต่ละวันนั้นจะมีรูปแบบคล้ายกัน กล่าวคือ ก่อนเริ่มต้นกิจกรรม ผู้สูงอายุทุกคนจะมาเซ็นต์ชื่อเข้าเรียน จากนั้นจะร้องเพลง เคารพธงชาติ สวดมนต์ และออกกำลังกายเล็กน้อย เพื่อให้ระบบต่าง ๆ ในร่างกายทำงานได้ดี มีการละลายพฤติกรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Meeting) ของผู้สูงอายุหลังไม่ได้เจอกัน 6 วัน จากนั้นฟังวิทยากรให้ความรู้ (Educating) ในแต่ละหัวข้อตามตารางเรียน ระหว่างวิทยากรให้ความรู้มีการอภิปรายร่วมกันในแต่ละประเด็นโดยวิทยากรจะคอยกระตุ้นด้วยคำถาม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการฟัง หากมีประเด็นใดที่ผู้สูงอายุไม่เข้าใจ วิทยากรจะอธิบายพร้อม

แทรกกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่ให้ความรู้ และโดยเน้นให้ผู้สูงอายุไม่เครียด และมีความสุขขณะเรียน มีการพักเป็นช่วง ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เปลี่ยนอิริยาบถและได้ผ่อนคลาย ช่วงกลางวันมีการรับประทานอาหารร่วมกันโดยแต่ละครั้งจะเวียนที่นั่งทานข้าวเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รู้จักและทำความคุ้นเคยกับเพื่อนร่วมรุ่นได้อย่างทั่วถึง จากนั้นช่วงบ่ายผู้สูงอายุได้พบตัวแทน อบต.บางรักน้อย เพื่อไขข้อข้องใจ และทราบข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของ อบต.บางรักน้อยว่า ณ ปัจจุบันกำลังทำอะไร เพื่อผู้สูงอายุจะได้ไปบอกต่อ หรือประชาสัมพันธ์ (Public Relations) กับคนในครอบครัว เพื่อนบ้านหรือคนใกล้ชิดในการทราบข่าวสารที่เป็นปัจจุบันและเป็นข้อมูลที่ตรงกัน ประมาณ 30 นาที ซึ่งสิ่งที่ทางอบต.บางรักน้อยส่วนใหญ่นำมาบอกหรือเล่าให้ผู้สูงอายุฟังจะเป็นเรื่องการขอความร่วมมือจากประชนหรือดึงชุมชนให้มามีส่วนร่วมในการปกครองชุมชนโดยใช้หลักธรรมาภิบาลเน้นความโปร่งใสในการทำงาน (Transparency) และหลักความชอบธรรม (Legitimacy) เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความไว้วางใจ ส่งผลให้ผู้สูงอายุกล้าที่จะเปิดใจ (Open mind) ในการนำเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีปัญหามาปรึกษา จากนั้นเริ่มเข้าสู่การทำกิจกรรมภาคปฏิบัติโดยแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน เวียนกันไปเพื่อให้ผู้สูงอายุแต่ละคนได้ทำกิจกรรมร่วมกันกับทุกคนในรุ่น ก่อนเลิกกิจกรรม ทางวิทยากรร่วมกับอบต.บางรักน้อย ทำการประเมินกิจกรรมโดยให้ผู้สูงอายุช่วยกันบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการอบรมแต่ละครั้งว่านำไปใช้ในชีวิตจริงอย่างไรบ้าง ซึ่งผู้สูงอายุให้ความร่วมมือดีแต่มีผู้สูงอายุบางคนไม่ค่อยพูดวิทยากรก็จะแก้งจับฉลากเรียกชื่อให้ตอบ สุดท้ายผู้สูงอายุก็ตอบเกือบทุกคนและกลับบ้านเวลาประมาณ 16.30 น.

การระดมทรัพยากร

ทรัพยากรบุคคลของ อบต.บางรักน้อยร่วมมือกับบุคลากรกองสวัสดิการสังคม ในการดูแลสนับสนุน (Support) เจ้าหน้าที่ เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ในระหว่างการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือด้านวิทยากรจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครกับบุคลากรในองค์การบริหารตำบลบางรักน้อยในการอบรมทั้งภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี โดยเฉพาะช่วงการเปิดเวทีไขข้อข้องใจและแสดงความคิดเห็นของผู้สูงอายุกับผู้บริหารอบต.บางรักน้อย รวมทั้งความร่วมมือของผู้สูงอายุในตำบลบางรักน้อย ที่ร่วมทำกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุหลายคนเกี่ยวกับการเข้ามาร่วมกิจกรรมว่าทราบได้อย่างไร ผู้สูงอายุส่วนใหญ่บอกว่ารู้มาจากผู้เข้าร่วมโครงการรุ่นที่แล้ว เป็นการบอกกันปากต่อปากเสียส่วนใหญ่ในความประทับใจที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการ ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการรุ่นที่แล้วเปิดใจ (Open mind) กับเพื่อน ๆ และคนใกล้ชิดว่าการเข้าร่วมโครงการนี้ได้อย่างไร จนในปัจจุบันมีผู้สูงอายุหลายคนมาสมัครรุ่นที่ 4 แล้วทั้ง ๆ ที่ยังไม่จบรุ่นที่ 3 ส่วนรุ่นที่ 1 และ รุ่นที่ 2 ที่เรียนจบไปแล้วยังกลับมาสอบถามว่ามีโครงการแบบนี้หรือไม่จะมาเข้าร่วมโครงการอีก ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยได้กล่าวถึงโครงการที่ต่อยอดโครงการนี้มีชื่อว่าโครงการ “สถานิกชุมชนเพื่อการออกแบบพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน” ซึ่งเป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุที่อยากเรียนรู้เพิ่มเติม โดยทางอบต.บางรักน้อยร่วมมือกับทางมหาวิทยาลัยราชภัฏพระ

นครร่วมมือกันในการดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้าง เติบโต ยกระดับ ศักยภาพ บทบาท ของผู้สูงอายุ ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจชุมชนสังคม เทคโนโลยี การสื่อสาร และความเป็น พลเมืองที่ตื่นตัวในระบบประชาธิปไตยขององค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ตลอดจนขับเคลื่อน สนับสนุน ให้เกิดแกนนำจิตอาสาชุมชนในลักษณะรูปแบบของสถานีนิกชุมชน นอกจากนี้ยังเพิ่ม โอกาสในการมีส่วนร่วมการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยผ่านช่องทาง สถานีนิกชุมชนทั้งรูปแบบออนไลน์ และออฟไลน์

อุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ที่เป็นวิทยากรและจากเจ้าหน้าที่ พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นใน โครงการนี้ คือค่าใช้จ่ายในการเดินทางของผู้สูงอายุ เพราะบางครั้งลูกหลานไม่ว่างมาส่งต้องนั่งรถ แท็กซี่มา เพราะขึ้นมอเตอร์ไซด์ไม่ได้กลัวล้ม ทำให้บางครั้งผู้สูงอายุไม่สามารถมาเรียนได้ นอกจากนี้ เรื่องนี้ ก็จะเป็นเรื่อง อุปกรณ์เครื่องเสียงและเครื่องฉายมักเสียและขัดข้องบ่อย ซึ่งทางอบต.กำลัง แก้ไขปรับปรุงอยู่

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น

การทำโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อยขึ้นนั้น สิ่งแรกที่เกิดขึ้นทำให้คนใน ชุมชนได้รู้จัก เรียนรู้ซึ่งกันและกัน มาทำกิจกรรมร่วมกัน ถือว่าเป็นกลไกหนึ่งในการสร้างความ สมานฉันท์ให้กับคนในชุมชนสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในตำบลบางรักน้อย อีกทั้ง เพิ่มเครือข่ายผู้สูงอายุในตำบลบางรักน้อย ตลอดจนสานสัมพันธ์ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล บางรักน้อยกับผู้สูงอายุ และสร้างการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งผู้สูงอายุด้วยกันและ ผู้สูงอายุกับบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโครงการ

การจัดทำโครงการนี้สำเร็จได้เพราะได้รับการสนับสนุนงบประมาณขององค์การบริหารส่วน ตำบลบางรักน้อย ตลอดจนผู้บริหารให้ความสำคัญกับโครงการและบรรจุในแผนพัฒนา รวมทั้งอาจารย์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครเป็นผู้ขับเคลื่อนโครงการในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้จากการประเมินกิจกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในโครงการผู้สูงอายุมีความประทับใจ ซึ่งผู้สูงอายุ แสดงออกโดยบอกความรู้สึกไปยังเพื่อน ๆ ในชุมชนด้วยตนเอง ทำให้มีผู้สนใจมาเข้าโครงการเพิ่มขึ้น ทุกวัน

ความยั่งยืนของโครงการ

โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อยจัดอยู่ในแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และจำนวนผู้สูงอายุเต็มจำนวนทุกวัน ตลอดจนผลลัพธ์ของโครงการเป็นที่ประจักษ์แก่ชุมชนใน ท้องถิ่นและชุมชนใกล้เคียงซึ่งในปีนี้มีองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นหลายตำบลขอมาดูงานเพื่อนำไป พัฒนาท้องถิ่นของตน

นอกจากนี้เมื่อจบหลักสูตร ผู้สูงอายุยังได้รับวุฒิบัตรจากโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบางรักน้อย ซึ่งในวันที่ 2 ที่ได้ศึกษาสำเร็จไปแล้วในงบประมาณประจำปี 2563 โดยได้รับวุฒิบัตรจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ณ ห้องประชุมชั้น 5 องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย

อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษามีข้อสังเกตประการหนึ่งที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ คือ การทำโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุให้สำเร็จและสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ทางหน่วยงานของรัฐต้องให้การสนับสนุนในเรื่องงบประมาณอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง ตลอดจนการได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายโดยเฉพาะจากวิทยากรอย่างจริงจัง และที่สำคัญอย่างมากคือ ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ต้องทุ่มเท เสียสละ และสร้างความไว้วางใจให้กับชุมชนอย่างแท้จริง

สรุปบทเรียน

จากกรณีศึกษาโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางรักน้อย ทางผู้ศึกษาได้นำรูปแบบที่มีชื่อว่า **COMPLETES MODEL** มาใช้โดยผ่านกิจกรรมในโครงการนี้ ซึ่งเป็นเพียงหนึ่งในกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายใต้ความเหลื่อมล้ำทางสังคมของชุมชน โดยผู้ศึกษาได้พยายามถอดบทเรียนบางส่วนจากภาพรวมในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยและพบว่าปัจจัยที่ทำให้ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของคนในชุมชน คือ การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมาทำกิจกรรมร่วมกันโดยผ่านโรงเรียนผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุจะพบอยู่ในทุกระดับของสังคมทั้งชาวบ้านดั้งเดิมและประชาชนที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ในหมู่บ้านจัดสรร ตลอดจนทัศนคติของผู้บริหารท้องถิ่นที่เห็นคุณค่าและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลบางรักน้อย นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐต้องสนับสนุนในการเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้ทุกคนทุกภาคส่วนในท้องถิ่นรู้สึกว่าคุณมีสิทธิและหน้าที่ มีเสียงในสังคม และมีการสื่อสารทำความเข้าใจกับคนในชุมชนให้มีความคิดเห็นที่สอดคล้องและมีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกันปัญหาทางการเมืองจะไม่เกิดขึ้น และที่สำคัญองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลบางรักน้อยก็จะเป็นหน่วยงานที่มีการปกครองที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล

ในการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเมืององค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี ดำเนินการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชนและผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย จำนวน 19 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 10 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอมือง ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการที่ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง การไม่ได้รับข่าวสารจากองค์การบริหารส่วนตำบล การไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดฝึกอบรมให้กับประชาชน ตลอดจนคนดั้งเดิมในชุมชนมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ไม่สนใจการเมือง ไม่เข้าสังคมจึงทำให้ถูกชักจูงในทางการเมืองที่ไม่ถูกต้องได้ง่าย ส่วนแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยนั้นผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นคล้ายกัน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ควรให้ความรู้ทางการเมืองแก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง จัดกิจกรรมที่ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามในแต่ละกิจกรรม เปิดเวทีชาวบ้านเพื่อแสดงความคิดเห็นระหว่างคนในชุมชนกับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย และมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องแนวทางการพัฒนาการเมืองที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดคือ ความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนการที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยนำหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักความสำนึกรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและหลักการกระจายอำนาจมาปกครองคนในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งทางการเมืองอย่างแท้จริง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่ารูปแบบที่สามารถพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด คือ รูปแบบที่มีชื่อว่า COMPLETES MODEL ซึ่งประกอบด้วย

C= Collaboration หมายถึง การทำงานร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับชุมชนในตำบลบางรักน้อยรวมทั้งการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทาง การเมืองแบบมีส่วนร่วมความร่วมมือ

O= Open mind หมายถึง การเปิดใจเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถพัฒนาการเมืองได้เป็น อย่างดี โดยเฉพาะการเปิดใจ และจริงใจต่อคนในชุมชน เพราะหากคนในชุมชนรักและศรัทธากับ หน่วยงานของรัฐแล้วการจะขอความร่วมมือในการทำสิ่งใดก็จะราบรื่น

M= Meeting หมายถึง การประชุมร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับชุมชน ในตำบลบางรักน้อยอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องทางความคิดและหากมีข้อเสนอแนะหรือ ปัญหาที่ต้องแก้ไขก็สามารถบริหารจัดการได้ทันที

P= Public Relations หมายถึง การประชาสัมพันธ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่หน่วยงานของรัฐ ต้องดำเนินการเพื่อให้ประชาชนหรือคนในชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจและรับทราบข้อมูลที่ ตรงกัน ทั้งเป็นการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

L= Legitimacy หมายถึง ความชอบธรรมทางการเมือง เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของ ประชาชนที่ยอมรับความถูกต้องตามกฎหมายหรือตามลายลักษณ์อักษร และมีเหตุผลที่คนในสังคม รับได้มีความเหมาะสมกับกาลและเทศะ

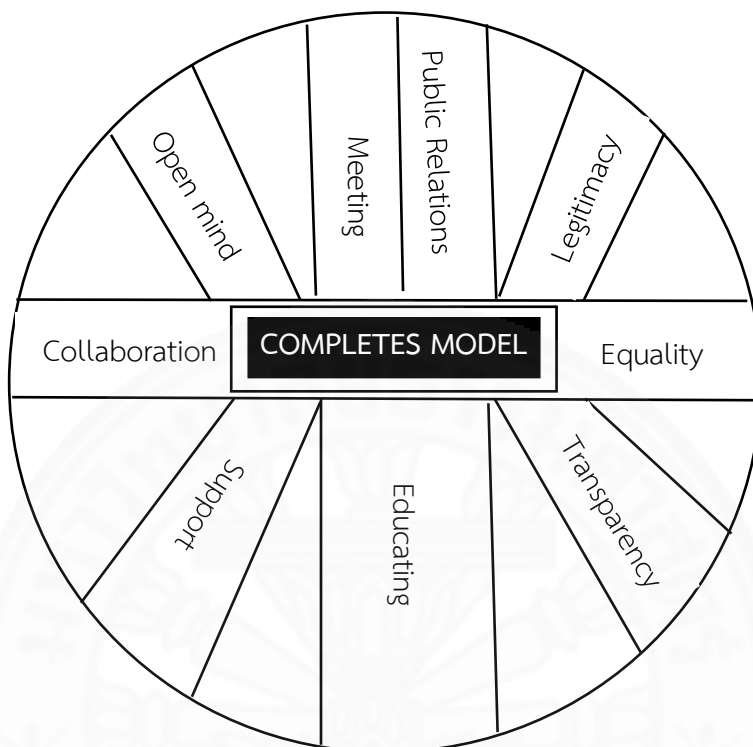
E= Equality หมายถึงความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมถือเป็นหลักพื้นฐานของ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มนุษย์ได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ ต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่นๆ อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ถิ่นกำเนิด เป็นต้น

T= Transparency หมายถึง ความโปร่งใสในการทำงาน การที่ผู้บริหารองค์การบริหาร ส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนตำบลบางรักน้อย ทำงานอย่างทุ่มเทและเสียสละโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ทั้งหลักนิติธรรม หลักความสำนึกรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมตลอดจนหลักการ กระจายอำนาจมาปกครองชุมชน จนทำให้คนในชุมชนเกิดความไว้วางใจ ซึ่งสิ่งนี้จะทำให้คนในชุมชน เกิดความศรัทธา ไว้นั่นเชื่อใจ อันจะส่งผลให้เกิดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมตามระบอบ ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

E= Educating หมายถึง การให้ความรู้ทางการเมืองกับคนในชุมชนตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยกลางคน ตลอดจนวัยผู้ใหญ่ โดยใช้หลักการกล่อมเกล้าทางการเมืองค่อย ๆ ให้ความรู้ด้านกฎหมาย พร้อมตัวอย่างแบบง่าย ๆ สม่่าเสมอและต่อเนื่องจนเกิดเป็นความรู้ทางการเมืองตามระบอบ ประชาธิปไตย

S= Support หมายถึง การสนับสนุนทางการเมืองจากภาครัฐและภาคเอกชนในการทำ โครงการต่าง ๆ หรือการส่งเสริมงานวิจัยทางการเมืองที่เน้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่ง การสนับสนุนนี้จะเป็แรงขับเคลื่อนในการปฏิรูปการเมืองแบบได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบในการพัฒนาการเมืองในตำบลบางรักน้อย ที่มีชื่อว่า COMPLETES MODEL ดังภาพที่ 5.1

ภาพที่ 5.1 แสดงรูปแบบ COMPLETES MODEL, เรียบเรียงโดยผู้เขียน.

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย และแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม จากผู้นำชุมชน ตัวแทนของ อบต.บางรักน้อย นั้น ผลการศึกษาที่ได้มีความสอดคล้องกันทั้งในด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย รวมถึงแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย กล่าวคือ ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมือง คือ การที่ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองไม่สนใจการเมืองระดับการศึกษาน้อย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกิตติศักดิ์ หัตถสงเคราะห์¹ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในตำบล นาคำไฮและตำบลบ้านพร้าว

¹ กิตติศักดิ์ หัตถสงเคราะห์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในตำบลนาคำไฮและตำบลบ้านพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการปกครอง, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), 53.

อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า ประชากรในชนบทมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย เนื่องจากคนในชุมชนไม่มีความสนใจ ไม่มีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมือง ประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง รวมถึงไม่มีความศรัทธาต่อระบบการเมือง การพัฒนาทางการเมืองมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางสังคม และเศรษฐกิจ เป็นอย่างมาก ต่างฝ่ายต่างเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการยากลำบากที่จะบอกว่าอะไรเป็นเงื่อนไขของอะไร การพัฒนาทางการเมืองเป็นเรื่องต้องมาก่อนการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม หรือต้องมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจก่อนจึงจะมีการพัฒนาทางการเมืองแต่ที่เห็นได้ชัดเจนคือ การพัฒนาทางการเมืองและการพัฒนาทางเศรษฐกิจส่งเสริมซึ่งกันและกัน ถ้าระบบการเมืองใดมีความอ่อนแอ ไร้สาระสายไม่มั่นคง การพัฒนาทางเศรษฐกิจก็ทำได้ลำบากขณะเดียวกัน ประเทศที่มีความล่าช้าทางเศรษฐกิจมักประสบปัญหาทางการเมือง ดังนั้น การพัฒนาทางการเมืองจะมีส่วนช่วยส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ ก็จะช่วยให้ระบบการเมืองพัฒนาได้เร็วขึ้น ทั้งนี้ จิรชาติ นาคสวัสดิ์² ได้กล่าวสอดคล้องกันและเพิ่มเติมว่าการที่ประชาชนไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเมืองเกิดจากตัวแปร 3 ประการ คือ 1) ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ประกอบด้วย ระดับการศึกษา อาชีพ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา เพศและที่อยู่อาศัย 2) ตัวแปรด้านจิตวิทยา ประกอบด้วย ความต้องการอำนาจ การแข่งขัน ความสำเร็จ การมีสัมพันธ์กับนักการเมือง การยอมรับจากสังคม และ 3) ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ประกอบด้วย ระบบพรรคการเมือง การรณรงค์หาเสียง อุดมการณ์ทางการเมือง นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในท้องถิ่นที่สำคัญ จากการสัมภาษณ์อีกประการหนึ่ง คือ การเลือกผู้แทนท้องถิ่นโดยใช้ระบบอุปถัมภ์ ซึ่งสอดคล้องกับ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ³ และปธาน สุวรรณมงคล⁴ ได้กล่าวว่า การเลือกผู้แทนท้องถิ่นโดยใช้ระบบอุปถัมภ์โดยเป็นผู้มีอำนาจ ซึ่งเป็นรูปแบบการปฏิบัติหรือวัฒนธรรมแบบเครือญาติและพวกพ้องในสังคมไทย มีความเห็นชอบความสัมพันธ์เรื่องส่วนตัวเป็นสำคัญและในสังคมท้องถิ่นให้ความสำคัญทางการเงินโดยไม่มองถึงความถูกต้อง คุณธรรม จริยธรรมความรู้ความสามารถ ซึ่งระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยยังเป็นระบบที่มีความล่าช้าไม่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจปัจจุบันที่พัฒนา แบบทุนนิยมที่ต้องใช้การแข่งขันที่ต้องใช้

² จิรชาติ นาคสวัสดิ์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา: ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง,” (ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2540), 26-28.

³ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, *การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย* (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2542), 45-46.

⁴ ปธาน สุวรรณมงคล, *จากการปกครองท้องถิ่นสู่ธรรมาภิบาลในท้องถิ่น* (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2557), 220-222.

ความรู้ความสามารถเป็นหลัก ผลกระทบที่ตามมาจากการเลือกผู้แทนที่ไม่มีความรู้ความสามารถมาบริหารงานในท้องถิ่นประกอบกับการขาดคุณธรรมจริยธรรมนั้น ทำให้เกิดการคอร์รัปชัน ซึ่งสอดคล้องกับ โกวิท พวงงาม⁵ ได้กล่าวถึงว่า การทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาของสังคมไทยที่ต้องมีการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะนอกจากจะสร้างความเสียหายแก่ประเทศนับแสนล้านบาทต่อปีแล้ว คอร์รัปชันยังทำลายขีดความสามารถในการแข่งขันและฉุดรั้งการพัฒนาประเทศ จึงมีการกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติในการตั้งเป้าหมายกำจัดทุจริตอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มคือการกระจายอำนาจในท้องถิ่นที่ไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีอำนาจบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จ นโยบายหลายอย่างต้องรอการตัดสินใจจากผู้บังคับบัญชาที่เหนือกว่าทำให้เกิดความล่าช้าในการทำงานและไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างทัน่วงที ทั้งนี้ สกนธ์ วรรณวัฒนา⁶ กล่าวว่า การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นกลไกที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยไม่ได้จำกัดว่าจะเป็นภาระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อาจมีความเป็นเมืองหรือไม่ก็ตาม การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนี้ยังต้องเป็นการมุ่งส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ มีความสามารถที่จะตัดสินใจและดำเนินการได้อย่างอิสระ ทั้งนี้ หากการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำได้อย่างเต็มรูปแบบจะช่วยให้เกิดความมีประสิทธิภาพของการให้บริการสาธารณะได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ บุญทัน ดอกไธสง⁷ ได้กล่าวไว้ว่า การจะทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อเรื่องประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองให้ถี่ขึ้น ยิ่งประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้นเท่าใด ยิ่งทำให้ประชาชนมีความรู้และเกิดประสบการณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตยฐานรากมากขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ ถวิลวดี บุรีกุล⁸ ยังกล่าวว่าการมีส่วนร่วม

⁵ โกวิท พวงงาม, *การจัดการปัญหาการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 255), 12-13.

⁶ สกนธ์ วรรณวัฒนา, *การกระจายอำนาจการคลังสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : แนวคิดและการปฏิบัติกรณีศึกษาประเทศไทย* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), 1-3.

⁷ บุญทัน ดอกไธสง, *ประชาธิปไตยรากหญ้า* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน, 2552), 3-4.

⁸ ถวิลวดี บุรีกุล, *พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ. พี.กราฟิค ดีไซน์ และการพิมพ์ จำกัด, 2552), 27-30.

ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมแบบสมัครใจไม่ใช่เป็นแบบปลูก
ระดม สำหรับการมีส่วนร่วมแบบเสรีหรือแบบสมัครใจนี้ จะเกิดขึ้นได้ เมื่อประชาชนมีความสำนึกทาง
การเมืองหรือความตื่นตัวทางการเมืองเสียก่อน

นอกจากการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการเมืองแล้ว การพัฒนา
การเมืองในระดับท้องถิ่นยังมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองของ
ชุมชนนั้นซึ่ง สมบัติ อารังธัญวงศ์⁹ กล่าวว่า การที่ประชาชนตระหนักในคุณค่าของการเมืองที่มีต่อวิถี
ชีวิตของประชาชนทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทาง
การเมืองอย่างซึ่งวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งมีองค์ประกอบของการพัฒนาทางการเมือง ได้แก่ 1) ความ
เสมอภาคในการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาทิ ความเสมอภาคในทางการเมือง สิทธิที่จะได้รับการ
จากรัฐบาล 2) ความสามารถของระบบการเมือง อาทิ สนองตอบความต้องการของประชาชน
ให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคม ระบบการเมืองจะต้องมีความสัมพันธ์กับความเป็นเหตุเป็นผลใน
การบริหารและกำหนดนโยบาย 3) การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและมีความ
ชำนาญเฉพาะในการปฏิบัติภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน 4) การเสริมสร้าง
วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีเหตุผล อาทิ สังคมที่ประชาชนได้รับการศึกษาและได้ฝึกฝนให้คิดแบบมี
เหตุผล สังคมแบบดั้งเดิมที่นิยมมักจะปกครองแบบมีการปลูกฝังให้ประชาชนยึดมั่นในจารีตประเพณี
แบบไม่มีเหตุผล เป็นต้น 5) ความเป็นอิสระของระบบย่อย อาทิ การให้อิสระแก่หน่วยการปกครอง
ท้องถิ่น ระบบพรรคการเมือง เป็นต้น จากการสนทนากลุ่มมีการเสนอแนะว่าการจะพัฒนาการเมือง
อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยการสร้างเสริมหลักธรรมาภิบาล ประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วม
ของประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศนั้น UNESCO หรือ The United Nations
Educational, Scientific and Cultural Organization ได้กล่าวถึงบทบาทสำคัญของสื่อในการ
ส่งเสริมธรรมาภิบาล และองค์ประกอบอื่น ๆ ดังต่อไปนี้ (UNESCO, 2005) 1) การมีส่วนร่วม
(Participation) บทบาทของสื่อ คือ การรายงานข่าวกระบวนการในการตัดสินใจและนำเสนอความ
คิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนั้น ๆ ซึ่งสื่อที่มีอิสระจะสามารถสร้างพื้นที่ในการแสดงความ
คิดเห็นได้ ในขณะที่ประชาชนเองก็สามารถใช้สื่อเพื่อเป็นช่องทางในการมีส่วนร่วมในกระบวนการ
ตัดสินใจในโครงการและนโยบายต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อตนเองได้ 2) สิทธิมนุษยชน (Human
Rights) สื่อ ทำหน้าที่ด้วยการรายงานข่าวที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อสร้างความตระหนักแก่
สังคม รวมไปถึงการเป็นผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหา และสร้างความรู้เกี่ยวกับสิทธิในด้าน
ต่าง ๆ อย่างไรก็ดีสื่อมักจะถูกควบคุมการทำหน้าที่นี้ เช่น ถูกเซ็นเซอร์การถูกจำกัดการเข้าถึงข้อมูล

⁹ สมบัติ อารังธัญวงศ์, *การเมืองการปกครองไทย: ยุคเผด็จการ ยุคปฏิรูป*, พิมพ์ครั้งที่ 2
(กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม, 2559), 692-693.

ของหน่วยงานราชการ การถูกฟ้องร้องด้วยกฎหมาย การถูกปรับ และการถูกจำคุก ในขณะที่เสรีภาพในการ แสดงออกความคิดเห็นและเสรีภาพของสื่อกลับเป็นสิทธิที่สำคัญเป็นลำดับแรก ๆ ที่ จะช่วยปกป้องและสนับสนุน สิทธิมนุษยชน 3) หลักนิติธรรม (The rule of law) สื่อสามารถส่งเสริม หลักการนี้ ด้วยการนำเสนอข่าวสืบสวนและสอบสวน ทั้งกระบวนการในการสืบสวนสอบสวน การ นำเสนอผลของการตัดสิน การนำเสนอข้อมูลจากฝ่ายต่าง ๆ และเอกสารไปสู่สาธารณะ เพื่อสร้าง ความโปร่งใสในกระบวนการพิจารณาโครงการหรือประเด็นต่าง ๆ ที่กำลังเป็นปัญหาในสังคม 4) การ ต่อต้านการทุจริตและส่งเสริมความโปร่งใส (Anti-corruption, Transparency and Accountability) การคอร์รัปชัน เป็นประเด็นที่ยากที่สุดที่ขัดขวางการสร้างธรรมาภิบาล และยังเป็นสาเหตุที่ทำให้ ประชาชนไม่สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ซึ่งการถูกเปิดโปงประเด็นทุจริตโดยสื่อทำให้รัฐบาลรู้สึกว่ ตนเองนั้นถูกคุกคามอำนาจการบริหาร นักข่าวจึงมักถูกคุกคามความปลอดภัยทั้งในการทำงาน ครอบครัว และชื่อเสียง และการที่หน่วยงานราชการมีขนาดใหญ่ขึ้น ทำให้มีการปกปิดข้อมูลต่าง ๆ มากยิ่งขึ้นตามา หากสื่อมีเสรีภาพ จะสามารถนำเสนอประเด็นทุจริตต่าง ๆ และโครงการต่าง ๆ มา นำเสนอต่อสาธารณะได้เป็นอย่างดี ดังนั้น หน่วยงานของรัฐที่มีความเป็นประชาธิปไตยควรมี ความสัมพันธ์ที่ดีกับสื่อและมีกระบวนการทางกฎหมายที่ช่วยปกป้องอิสระเสรีภาพในการทำงานของสื่อ ด้วย นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐเองก็ควรมีสำนึกรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเองและต่อสังคม ด้วย การเปิดโอกาสให้สังคมได้เข้ามาตรวจสอบ และสังคมเองก็มีส่วนในการสร้างความถูกต้องด้วย การตรวจสอบการทำงานผ่านสื่อ ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมของสังคมที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในประเทศ ต่าง ๆ รัฐบาลควรที่จะส่งเสริมการเกิด “e-governance” เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ 5) ธรรมาภิบาลของสื่อ (Governance of the media) สื่อควรจะมีหลากหลายและไม่ถูก ควบคุมโดยกลุ่มทุนและนักการเมืองเพื่อให้เสียงจากคนกลุ่มน้อยได้รับการนำเสนอและสื่อควรมี จริยธรรมและจรรยาบรรณในการทำงานเพื่อช่วยพัฒนาการทำงานของสื่อ โดยองค์กรสื่อมีส่วนสำคัญ อย่างมาก ในการสร้างความรับผิดชอบและควบคุมจริยธรรมจรรยาบรรณ รวมไปถึงมาตรฐานในการ ทำงานเพื่อให้นำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องน่าเชื่อถือ โดยสมาคมวิชาชีพสื่อควรมีบทบาทในการอบรม พัฒนาการทำงานของสื่อให้มีความเป็นมืออาชีพ คอยควบคุมการทำงานให้มีจรรยาบรรณ และควร ส่งเสริมให้มีความเท่าเทียมกันในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้การบริหารจัดการ ปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยที่ถูกขับเคลื่อนด้วยระบบราชการเป็นหลัก และการพัฒนาระบบบริหาร ราชการที่หันมาให้ความสำคัญกับการนำแนวคิดหลักการกระจายอำนาจและหลักการเริ่มต้นที่ท้องถิ่น

(Decentralization and subsidiarity) มาประยุกต์¹⁰สู่การบริหารจัดการปกครองท้องถิ่นบนฐานเครือข่ายความร่วมมือ จึงน่าจะเป็นทางเลือกที่จะช่วยคำนวณส่งให้รัฐไทยเดินหน้าได้

อย่างไรก็ตามการพัฒนาทางการเมืองในระดับท้องถิ่นจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้านซึ่งจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มนั้นคนในชุมชนมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าต้องเกิดจากการร่วมมือกันทั้งคนในชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่นโดยตรง มีเป้าหมายเดียวกันที่จะพัฒนาการปกครองท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าไปด้วยกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการศึกษา

1. ประชาชนในท้องถิ่นไม่เห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นอย่างจริงจัง ดังนั้นองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเสริมแรงทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม
2. ควรให้ความรู้ทางด้านกฎหมาย แก่ประชาชนในท้องถิ่นโดยการจัดโครงการ หรือ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในสิทธิการมีส่วนร่วมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการโน้มน้าวให้คนในชุมชนเข้าร่วมโครงการ
3. ควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้คนในท้องถิ่นทราบถึงสิทธิและอำนาจในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ให้การรับรองไว้โดยต้องทำพร้อม ๆ กันหลายวิธีเช่น การปิดประกาศข้อมูล การใช้หอกระจายข่าว การจัดทำเอกสารหรือแผ่นพับ การจัดกิจกรรมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบประชาชน การจัดทำเว็บไซต์ เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูล
4. ฝึกอบรมและพัฒนาผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ให้มีคุณธรรม ศีลธรรมและทำงานเพื่อรักษาผลประโยชน์

¹⁰ วสันต์ เหลืองประภัสร์, *การรวมศูนย์อำนาจและการกระจายอำนาจกับการบริหารราชการแผ่นดินไทย การทบทวนแนวคิด ข้อถกเถียงและข้อพิจารณาเพื่อการปฏิรูป* (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2559), 76-77.

ของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง รวมทั้งฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายข้อบังคับ และระเบียบต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ส่งเสริมให้ชุมชนที่มีการศึกษามาสอนใจศึกษาวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินงานพัฒนาด้านการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสนับสนุนให้ทุนการวิจัยในเรื่องดังกล่าว

6. หน่วยงานของรัฐ เช่น อบต. ควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คนในชุมชนได้เรียนรู้วิธีการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาทางการเมืองในท้องถิ่น และตระหนักถึงความสำคัญในผลประโยชน์ของชุมชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างผู้ร่วมประชุมและชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่มาก อาจทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ครอบคลุมกับชุมชนในตำบลบางรักน้อยทั้งหมด ดังนั้นในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ในครั้งต่อไปควรศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพิ่มเติม ซึ่งเป็นวิธีวิจัยที่ใช้สถิติต่าง ๆ มาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงกว้างที่จะเป็นประโยชน์และนำไปสู่แนวทางการพัฒนาการเมืองในตำบลบางรักน้อยที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายทางการเมืองตลอดจนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยมีการติดตามผลการประเมินทุก ๆ 6 เดือน หรือ 1 ปีเป็นอย่างน้อย

รายการอ้างอิง

หนังสือ/เอกสารอื่น ๆ

โกวิทย์ พวงงาม. ธรรมชาติบำบัดท้องถิ่น ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส. กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ก๊อปปี, 2553.

โกวิทย์ พวงงาม. การจัดการปัญหาการทุจริตในองค์กรปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2559.

จันทนา สุทธิจारी. การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร: วี.เจ. พรินติ้ง, 2544.

จินตวิรี เกษมสุข. หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559.

ไชยวัฒน์ คำชูและคณะ. การบริหารการปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: น้ำฝน, 2545.

ชาย โพลีตา. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2550.

ชนิดา จิตตรุทธะ. วัฒนธรรมพิธีมิดกับการทำให้เป็นประชาธิปไตย. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559.

ทินพันธ์ นาคะตะ. ศาสตร์และศิลป์การเมืองการบริหารไทย. พิมพ์ครั้งที่ 4 .กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์ นิติ, 2534.

ธีรยุทธ บุญมี. ภาพรวมการเมือง สังคม วัฒนธรรมไทย 2000. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.

ธเนศ วงศ์ยานนาวา. ว่าด้วยประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมมติ, 2558.

นิรัตน์ เพชรรัตน์. “โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุอบต.บางรักน้อย.” เอกสารแผนงานการทำโครงการ ประจำปี 2563-2564. กองสวัสดิการสังคม: อบต.บางรักน้อย, 2563.

ปธาน สุวรรณมงคล. การเมืองการปกครองท้องถิ่น. นนทบุรี: สถาบันและกระบวนกรทางการ เมืองไทย สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2549.

ถวิลวดี บุรีกุล. ทศธรรม: ตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, 2549.

ถวิลวดี บุรีกุล. พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ. พี. กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด, 2552.

- บุญทัน ดอกไธสง. *ประชาธิปไตยรากหญ้า*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน, 2552.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. *การสร้างธรรมาภิบาล (good governance) ในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2542.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. *การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน, 2542.
- ปธาน สุวรรณมงคล. *การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมาภิบาล*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2558.
- มนูญ จันทรมาน. *วัฒนธรรมธรรมาภิบาลของผู้บริหารท้องถิ่นและประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.
- ลิขิต อธิเวณ. *การเมืองการปกครองของไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.
- วุฒิสาร ตันไชย. *ยุทธศาสตร์ การปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2552.
- วสันต์ เหลืองประภัสร์. *การรวมศูนย์อำนาจและการกระจายอำนาจกับการบริหารราชการแผ่นดินไทย การทบทวนแนวคิด ข้อถกเถียงและข้อพิจารณาเพื่อการปฏิรูป*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2559.
- สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน. “การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการแบบที่เรียกว่า เวทีท้องถิ่น.” การประชุมสัมมนา ณ ห้องประชุม 3314 ชั้น 3 อาคารสัมมนา จังหวัดนนทบุรี, 16 มีนาคม 2547.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. *ความรู้เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นและวัฒนธรรมทางการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2562.
- สิทธิพันธ์ พุทธหิน. *สังคมวิทยาการเมืองการเปลี่ยนแปลงทางสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. *การเมืองการปกครองไทย: ยุคเผด็จการ ยุคปฏิรูป*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม, 2559.
- สกนธ วรวิญญูวัฒนา. *การกระจายอำนาจการคลังสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: แนวคิดและการปฏิบัติกรณีศึกษาประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.
- อภิชาติ สถิตนิรามัย. *รัฐธรรมนูญ การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน*, พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เด็อนตุลา, 2555.
- อรรถ กักพล. *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: จริยสุนิทางค์การพิมพ์, 2552.

อนุรักษ์ นิยมเวช. *บทความเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน*. พิมพ์ครั้งที่

1. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2554.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. *สองนคราประชาธิปไตย: แนวทางปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจเพื่อประชาธิปไตย*.

พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: คบไฟ, 2556.

อภิญา รัตนมงคลมาศและวิวัฒน์ คติธรรมนิตย์. *คนไทยกับการเมือง: ปิติฤวิโชค. กรุงเทพฯ:*

สถาบันนโยบายศึกษา, 2547.

อมรา พงศาพิชญ์และ นิตยา ภัทรลิตระพันธ์. “องค์การให้ทุนเพื่อประชาสังคมในประเทศไทย.” ใน

รายงานผลการวิจัยเรื่อง องค์การให้ทุนเพื่อประชาสังคมในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร:

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

วิทยานิพนธ์

กิตติศักดิ์ หัตถสงเคราะห์. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในตำบลนาคำไฮ

และตำบลบ้านพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ,

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

กัมลาศ เยาะนิล. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การปกครอง

ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชา

รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2558.

จิรัชติ นาคสวัสดิ์. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา: ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาคณะ

รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.” ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร

วิทยาศาสตร์, 2540.

บุศรา โพธิสุข. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลช้างเผือก

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.” ทุนอุดหนุนการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, 2558.

ประเสริฐ สะภา. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วน

ตำบลมหาไชย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชา

การบริหารงานท้องถิ่น สถาบันบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 2554.

สิทธิธัญญ์ วารุณสหรัชน. “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม.” การค้นคว้าอิสระ

ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

เอกวิทย์ ชีรีโรจน์. “ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน:กรณีศึกษาเทศบาลเมือง
นางรอง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารรัฐกิจ, คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒน
บริหารศาสตร์, 2553.

วารสาร

จรัส สุวรรณมาลา. “วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นในประเทศไทย.” *วารสารสถาบันพระปกเกล้า* ปีที่ 5
ฉบับที่ 3 (เดือนกันยายน - ธันวาคม 2550): 11-18.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับ
ความเป็นประชาธิปไตยโดยตรง.” *วารสารกฎหมายปกครอง* (19 สิงหาคม 2541): 60-61.
ระดม วงษ์น้อม, “แนวคิดเรื่องชนชั้นนำและการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน,” *รัฐศาสตร์สาร* 9(2)
(พฤษภาคม-สิงหาคม 2526).

ศักดิ์ชัย ตีละม้าย. “ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
และแนวทางแก้ไข.” *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, Vol2 No2 (2015):
25-37.

อรพินท์ สฟโซคชัย. “สังคมเสถียรภาพและกลไกประชารัฐที่ดี (Good Governance).”
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ฉบับที่ 20 (ธันวาคม 2541).

Book

Almond, Gabriel A. and Powell, G Bingham. *Comparative Politics: A Development
Approach*. Boston: Little Brown and Company, 1966.

Barber J. David. *Citizen Politics*. Chicago: Markham, 1972.

Damien Kingsbury. *Political Development*. New York: Routledge, 2007.

Larry Diamond and Marc C. Plattner. *Democracy in Decline Baltimore*. Johns Hopkins
University Press, 2015.

Pye, Lucian W, and Verba, Sydney, *Political Culture and Political Development*.
Princeton: Princeton University Press, 1965.

Pye, Lucian W, and Verba, Sydney, *Political Culture and Political Development*.
Princeton: Princeton Press, 1968.

Pye, Lucian W. *Aspect of Political Development*. Boston: Little Brown and Company, 1966.

Singhal, A. *Facilitating Community Participation through Communication*. New York: UNICEF, 2001.

Samuel Huntington. *Political Order in Changing Societies*, Second edition. Connecticut: Yale University Press, 1969.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

การค้นคว้าอิสระ เรื่องแนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น:กรณีศึกษาพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

ชื่อ-สกุล.....

ชื่อตำแหน่งและหน่วยงาน/กลุ่ม.....

คำถาม

1. ท่านคิดว่าคนในชุมชนสนใจกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติหรือไม่ อย่างไร
2. ท่านคิดว่าคนในชุมชนมีการซื้อสิทธิ ขายเสียงในการเลือกตั้งหรือไม่ หากมีท่านคิดว่าจะมีแนวทางแก้ไขในเรื่องนี้ได้อย่างไร
3. ท่านคิดว่าอบต.ตำบลบางรักน้อย มีกิจกรรมอะไรที่แสดงถึงการพัฒนาด้านการเมืองให้กับคนในชุมชนบ้าง อาทิ โครงการที่ให้ความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ เป็นต้น หากมีท่านคิดว่ากิจกรรมที่อบต.จัดให้กับชุมชนนั้นเพียงพอหรือยัง หากยังไม่เพียงพอท่านคิดว่าควรเพิ่มเติมอะไรอีกบ้าง
4. ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในตำบลบางรักน้อยมากที่สุด และส่งผลกระทบอย่างไรบ้างกับคนในชุมชน
5. ท่านคิดว่าคนในชุมชนได้รับความรู้ข่าวสารทางการเมือง จากช่องทางใดและคิดว่าคนในชุมชนรับทราบข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐทั่วถึงทุกคนหรือไม่ อย่างไร
6. ประเด็นใดบ้างที่ท่านคิดว่าควรมีการพัฒนาทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและวิธีการที่จะพัฒนาควรจะเป็นไปในรูปแบบใดที่ท่านคิดว่าให้ผลการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
7. ท่านให้ความสนใจ ติดตามการใช้รัฐธรรมนูญปีพุทธศักราช 2560 หรือไม่ อย่างไร
8. ข้อเสนอแนะอื่นๆ.....(ถ้ามี)

แบบสนทนากลุ่ม

การค้นคว้าอิสระ เรื่องแนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น:กรณีศึกษาพื้นที่องค์การบริหาร
ส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน

คำถาม

1. ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในตำบลบางรักน้อยมากที่สุด และส่งผลกระทบอย่างไรบ้างกับคนในชุมชน
2. ท่านคิดว่าคนในชุมชนได้รับความรู้ข่าวสารทางการเมือง จากช่องทางใดและคิดว่าคนในชุมชนรับทราบข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐทั่วถึงทุกคนหรือไม่ อย่างไร
3. ประเด็นใดบ้างที่ท่านคิดว่าควรมีการพัฒนาทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและวิธีการที่จะพัฒนาควรจะเป็นไปในรูปแบบใดที่ท่านคิดว่าให้ผลการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล	นายคงชิต ชินสิญจน์
วัน เดือน ปี เกิด	9 กันยายน 2503
สถานที่เกิด	สุพรรณบุรี
ประวัติการศึกษา	รัฐศาสตรบัณฑิต (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นิเทศศาสตรบัณฑิต (การประชาสัมพันธ์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีทางการศึกษา) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พุทธศาสนศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	นักธุรกิจส่วนตัว สวนกฤษฎาอินทผลัม สวนทองอินเกษตรผสมผสาน บริษัท ชินสิญจน์อะกริเทค จำกัด ประธานมูลนิธิชินสิญจน์ นายกสมาคมสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์